

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
SFACULTY OF STRATEGIC MANAGEMENT AND POLICY
DEPARTMENT OF MANAGEMENT THEORY

LAURA KAZLAUSKIENĖ

**„VILNIAUS DEGTINĖ“ AB OPERATIONAL
EFFICIENCY DEVELOPMENT**

Master's final project

Tutor:

Prof. Hab. Dr. S. Puškorius

Vilnius, 2009

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
VALDYMO TEORIJOS KATEDRA

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ VEIKLOS EFEKTYVUMO DIDINIMAS

Viešojo administravimo
magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S204

Darbo vadovas
Prof. Hab. Dr. S. Puškorius

Recenzentas

2009

Atliko
L. Kazlauskienė

Vilnius, 2009

TURINYS

LENTELĖS.....	4
PAVEIKSLAI.....	5
ĮVADAS.....	6
1. AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ VEIKLOS ANALIZĖ LIETUVOS SVAIGIŪJŲ GĖRIMŲ RINKOJE.....	9
1.1. Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominės aplinkos analizė PEST metodu	9
1.2. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimas PEST analizės kontekste	21
1.3. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumą bei efektyvumą ribojantys veiksniai.....	30
2. AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ VEIKLOS EKONOMINIO EKONOMIŠKUMO TYRIMAS	32
2.1. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinis tyrimas.....	32
2.1.1. Kokybinio tyrimo projektavimas ir eiga	32
2.1.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	34
2.1.3. Rezultatų analizė, ribojančių veiksnių nustatymas	36
2.2. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo statistinis kiekybinis tyrimas.....	38
2.2.1. Kiekybinio tyrimo projektavimas ir eiga	38
2.2.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	39
2.2.3. Problemų iškėlimas, rezultatų analizė.....	45
2.3. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodiklių SSGG analizė	46
3. VEIKLOS EFEKTYVUMO DIDINIMO ĮVERTINIMAS AB „VILNIAUS DEGTINĖ“	52
3.1. AB „Vilniaus Degtinė“ VP rinkos ataskaitų finansinių rodiklių analizė	52
3.2. Veiklos efektyvumo įvertinimas AB „Vilniaus Degtinė“	55
IŠVADOS.....	62
SUMMARY.....	69
SANTRAUKA.....	70
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	71
PRIEDAI.....	76

LENTELĖS

1 lentelė Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominės aplinkos PEST analizė	9
2 lentelė Alkoholinių gėrimų sąnaudos ir savikaina (tūkst. lt).....	18
3 lentelė Pirsono koreliacijos koeficiento reikšmės	24
4 lentelė Koreliacijos koeficientų interpretacija.....	24
5 lentelė „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų Pirsono koreliacijos koeficiento reikšmės.....	26
6 lentelė AB „Vilniaus degtinė“ ekonomiškumą ir efektyvumą ribojantys bei skatinantys veiksniai..	30
7 lentelė Veiksniai, ribojantys svaigiųjų gėrimų gamintojų veiklą.....	37
8 lentelė Koreliacijos koeficientas tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų.....	40
9 lentelė Koreliacijos koeficientas tarp už akciją surinktų pinigų ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno	42
10 lentelė Koreliacijos koeficientas tarp alkoholinių gėrimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų	43
11 lentelė AB „Vilniaus Degtinė“ veiklai turintys/neturintys įtakos veiksniai.....	45
12 lentelė AB „Vilniaus degtinė“ SSGG analizės veiksniai	48
13 lentelė AB „Vilniaus Degtinė“ efektyvumo vertinimo rodikliai.....	53
14 lentelė Apskaičiuoti AB „Vilniaus degtinė“ palūkanų padengimo koeficientai	56
15 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ skolos ir nuosavybės santikio koeficientai	57
16 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ nuosavybės gražos koeficientai.....	58
17 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ viso turto gražos koeficientai	59

PAVEIKSLAI

1 pav. Surinkta pinigų iš alkoholio akcizo mokesčių.....	11
2 pav. VKI pokytis palyginus su praėjusiu mėnesiu	14
3 pav. Alkoholinių gėrimų suvartojimas Lietuvoje.....	16
4 pav. 100 000 gyventojų tenkančių besigydančių nuo priklausomybės asmenų skaičius	16
5 pav. AB „Stumbras“ eksportuojama ir vietinė produkcija.....	19
6 pav. Gėrimų eksportas į užsienio rinką	20
7 pav. „Vilniaus degtinės“ balanso sandaros modelis.....	22
8 pav. AB „Vilniaus degtinė“ sumokėtas akcizo mokestis	23
9 pav. AB "Vilniaus Degtinės" turtas.....	25
10 pav. AB „Vilniaus degtinė“ trumpalaikiai ir ilgalaikiai įsipareigojimai	27
11 pav. AB „Vilniaus degtinė“ kapitalo rezervai 2003 – 2008 metais	28
12 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimų rodikliai	28
13 pav. Kiekybinio tyrimo vykdymo etapai	38
14 pav. Valstybės įtakos AB „Vilniaus degtinė“ įvertinimas	39
15 pav. Valstybė gautos pajamos už alkoholio akcizo mokestį 2008 ir 2009 metais I pusmetį.	42
16 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimų pajamos 2003 – 2008 metais.....	43
17 pav. AB „Vilniaus degtinė“ akcijų vertės ir vienetų apyvarta	53
18 pav. AB „Vilniaus degtinė“ vienos akcijos buhalterinės, pelno, grynojo pelno reikšmės.....	54
19 pav. AB „Vilniaus degtinė“ vienos akcijos didžiausia, mažiausia ir vidutinė reikšmė	54
20 pav. AB „Vilniaus degtinė“ rinkos kapitalizacija	55
21 pav. Apskaičiuoti AB „Vilniaus degtinė“ palūkanų padengimo koeficientai	56
22 pav. Skolos ir nuosavybės santykio apskaičiavimo metodai.....	57
23 pav. AB „Vilniaus degtinė“ skolos ir santykio koeficientai apskaičiuoti trimis metodais	58
24 pav. Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ nuosavybės gražos koeficientai.....	59
25 pav. Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ viso turto gražos koeficientai	60
26 pav. AB „Vainiaus degtinė“ pagaminama ir realizuojama produkcija	61

ĮVADAS

Temos aktualumas: esama ekonominė situacija bei vartotojo perkamosios galios indekso sumažėjimas Lietuvos ir užsienio šalių rinkoje verčia svaigiųjų gėrimų pramonės atstovus įdiegti pardavimų rizikos valdymo bei veiklos efektyvumą skatinančius sprendimus organizacijose. Nuolat kintant gamybos apimtims bei susiduriant su didėjančia konkurencija lokaliaje bei tarptautinėje rinkoje, kiekvienai įmonei yra aktualu sugebėti išsilaikyti tikslinėje rinkoje ir maksimizuoti gautiną naudą iš įmonės veiklos. Šiame magistriniame darbe bus nagrinėjami AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo aspektai, akcentuojama resursų pasiskirstymo problema bei resursų pasiskirstymo kontrolės įtaka veiklos efektyvumo didinimui.

Temos naujumas: bus siekiama atlikti holistinį įmonės valdymo įvertinimą atsižvelgiant į santykį tarp pageidautinų veiklos rezultatų ir panaudotų tiems rezultatams pasiekti kompleksinių išteklių (SSGG), indėlių, kaštų bei kitų resursų. Remiantis teorinėje darbo dalyje atliekama PEST analize bus atliekamas AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo bei ekonomiškumo įvertinimas Lietuvos rinkoje. Teorinės prielaidas bei analitinės išvalgas bus siekiama pagrįsti praktinėje magistrinio darbo dalyje suformuojant empirinio kiekybinio tyrimo bei kokybiškai įvertinto giluminio interviu rezultatus. Projektinėje magistrinio darbo dalyje pateikiami AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo sprendimai.

Darbo tikslas: įvertinti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo teorines bei praktines prielaidas, remiantis atlikto analitinio bei kompleksinio empirinio ekonominio pakankamumo tyrimo rezultatais, pasiūlyti veiklos ekonomiškumo didinimo vertinimo kriterijus bei praktinius sprendimus.

Darbo objektas: 2007–2008 metų akcinės bendrovės „Vilniaus degtinė“ organizacijos vidaus valdymo mechanizmo ekonomiškumas.

Darbo hipotezė: darbe siekiama pagrįsti arba paneigti prielaidą, jog minėtos įmonės valdymas 2007–2008 m. laikotarpiu nėra pakankamai ekonomiškas, todėl neefektyvus.

Darbo problema: įvertinti bendrovės „Vilniaus degtinė“ organizacijos vidaus valdymo mechanizmo ekonomiškumo lygmenį.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti bei pateikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos analizę Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje 2007–2008 metais.
2. Atlikti Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės makroekonominės aplinkos analizę pritaikius PEST metodą.
3. Atlikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimą, išanalizuoti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumą ribojančius veiksnius.
4. Pateikti veiklos ekonomiškumo įvertinimą, ekonomiškumo didinimo prielaidas bei rekomendacijas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinį tyrimą pritaikius giluminio interviu metodą.
2. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais atlikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo kiekybinį tyrimą pritaikius statistinių duomenų bei įmonės veiklos rodiklių už 2004–2009 metus modeliavimo metodus.
3. Remiantis kokybinio bei kiekybinio tyrimo rezultatų ekstrapoliacija pateikti veiklos ekonomiškumo didinimo įvertinimą AB „Vilniaus Degtinė“.
4. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais pateikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodiklių SSGG analizę.

Darbo metodai:

- Mokslinės, teorinės ir periodinės literatūros analizė.
- Kiekybinis metodas bei kokybinis empirinis tyrimas.
- Dokumentų bei ataskaitų lyginamoji analizė.
- Empirinių duomenų chronologinė analizė.
- Užsienio šaltinių apžvalga, autorių nuomonių lyginamoji analizė.

Darbo struktūra: baigiamąjį darbą sudaro trys dalys: analitinė, praktinė ir projektinė.

Analitinėje darbo dalyje bus siekiama išnagrinėti bei pateikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos analizę Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje 2007–2008 metų periode. Tam tikslui pasiekti bus atliekama Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės makroekonominės aplinkos analizė pritaikius PEST metodą bei atliekamas AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimas PEST analizės kontekste. Remiantis AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimu išanalizuojami AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumą bei ekonomiškumą ribojantys veiksniai.

Praktinėje magistrinio baigiamojo darbo dalyje yra atliekamas AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo tyrimas. Atlikus AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinį tyrimą, pritaikius respondentų apklausos bei giluminio tyrimo metodus, siekiama nustatyti de facto AB „Vilniaus degtinė“ veiklą ribojančius veiksnius bei makroekonominis rizikos faktorius, pasireiškiančius alkoholinių gėrimų pramonės sektoriuje. Remiantis kokybinio tyrimo metu gautais rezultatais bus siekiama suformuoti tikslinį AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo kiekybinį tyrimą pritaikius statistinių duomenų analizės bei AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos empirinio rodiklių pelno vertinimo reinvesticinės grąžos metodus. Siekiama gautus rezultatus panaudoti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodikliams išgryninti bei jos panaudoti SSGG analizei atlikti.

Projektinėje magistrinio darbo dalyje yra pateikiamas veiklos efektyvumo didinimo įvertinimas AB „Vilniaus Degtinė“. Remiantis akcinės bendrovės vertybinių popierių rinkos ataskaitų už 2006–2008 metus finansinių rodiklių analize, atliekamas veiklos ekonomiškumo įvertinimas bei pateikiami efektyvumo didinimo sprendimai.

1. AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ VEIKLOS ANALIZĖ LIETUVOS SVAIGIŪJŲ GĖRIMŲ RINKOJE

1.1. Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominės aplinkos analizė PEST metodu

Vienas iš galimų rodiklių įvertinimo variantų yra pakankamai plačiai užsienio ir Lietuvos autorių siūlomas politinių, ekonominių, socialinių bei technologinių veiksnių (toliau – PEST) vertinimo modelis. Tai bene plačiausiai naudojama makroaplinkos strateginės analizės technika, nes daugiausia yra orientuota išorinės aplinkos analizei, supratimui bei įvertinimui pateikti. PEST modelio analizė apima keturis makroaplinkos aspektus: politinį arba teisinį, ekonominį, socialinį-kultūrinį bei technologinį.

1 lentelė Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominės aplinkos PEST analizė

POLITINIAI VEIKSNIAI	EKONOMINIAI VEIKSNIAI
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vyriausybės sprendimas apriboti prekybos alkoholiu laiką nulėmė nelegalios prekybos alkoholiu didėjimą. 2. Vyriausybėje priimtas nutarimas „Dėl Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ leidžia suvienodinti alkoholio verslu užsiimančių įmonių veiklos sąlygas. 3. Skirtingai didinami silpnųjų ir stipriųjų gėrimų akcizai sudaro nevienodas veiklos sąlygas įmonėms. 4. Planuojami nuo 2014 m. alkoholių gėrimų pardavimų pakeitimai neigiamai paveiks rinką bei prisidės prie legalaus verslo žlugdymo. 5. Alkoholinius gėrimus gaminančių bendrovių veiklai neigiamos įtakos turėjo Vyriausybės nutarimas dėl akcizų didinimo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Svarbų poveikį alkoholio pardavimui turi valstybės mokesčių politika (akcizas, kiti mokesčiai, valstybės rinkliavos už licencijų išdavimą dydis). 2. Metų pradžioje dėl padidėjusių akcizų alkoholiniams gėrimams sumažėjo bendrovių pardavimai bei smuko bendra situacija šalies rinkoje. 3. Alkoholinių gėrimų kainų mažinimas gali tiesiogiai turėti įtakos produktų kokybei. 4. Vyriausybės nutarimas padidinti įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ ribą padeda alkoholio gamybos ir prekybos licencijas turinčioms įmonėms išvengti bankroto ir išsilaikyti rinkoje.
SOCIALINIAI VEIKSNIAI	TECHNOLOGINIAI VEIKSNIAI
<ol style="list-style-type: none"> 1. Sumažėję stipriųjų gėrimų pardavimai nėra pasikeitusios vartojimo kultūros pasekmė. Oficialiai nebeparduodama stipraus alkoholio dalis tiesiog persikėlė į nelegalią rinką. 2. Palyginus aukštas alkoholinių gėrimų 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mažėjančios produkto pardavimų ir paskirstymo sąnaudos turi įtakos svaigiųjų gėrimų savikainai. 2. Nepaisant pagaminto produkto kokybės ir įrangos modernizacijos, kai kurių bendrovių

<p>suvartojimo lygis Lietuvoje daro neigiamą įtaką gyventojų sveikatai.</p> <p>3. Dėl akcizų politikos daugeliu atvejų vartotojai renkasi pigesnę, vartojimui nepritaikytą alkoholinį gaminį.</p>	<p>alkoholinių gėrimų eksportas rinkoje mažėja.</p> <p>3. Policijos departamento prie VRM ir Alkoholiniais gėrimais prekiaujančių įmonių asociacijos (AGPIA) bendradarbiavimas palengvina neteisėto alkoholio apyvartos kontrolę ir jos nustatymą visoje šalyje.</p>
---	--

Politinės situacijos analizė. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolė pateikė projektą su straipsnių pakeitimais ir papildymais. Projekto tikslas – apibrėžti specialius reikalavimus specializuotoms alkoholinių gėrimų prekybos įmonėms. Pavyzdžiui, projektu numatoma, kad įmonės, turinčios licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir vykdančios viešojo maitinimo veiklą, turi teisę parduoti alkoholinius gėrimus nuo 22 valandos iki 8 valandos tik atidarytoje pakuotėje arba išpilstytus alkoholinius gėrimus ir tik vartojimui vietoje. Šios įmonės privalo užtikrinti, kad jose įsigyti alkoholiniai gėrimai nebūtų išnešami už licencijoje nurodytos prekybos alkoholiniais gėrimais vietos ribų, nuo 2012 metų bus uždrausta pardavinėti alkoholį degalinėse. Įstatymo projekto 1 straipsnis, 3 straipsnis, 4 straipsnio 2, 3, 4 ir 10 dalys, 7 straipsnio 2 ir 5 dalys bei 9 straipsnio 1 dalis numato, kad nuo 2014 metų sausio 1 dienos mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais galės būti vykdoma tik pagal tam tikrus reikalavimus įrengtose specializuotose alkoholinių gėrimų prekybos įmonėse (prekybos įmonių specializuotuose alkoholinių gėrimų prekybos skyriuose). Taip pat numatoma uždrausti jaunimui iki 21 m. parduoti stipresnę nei 15 laipsnių alkoholį bei alkoholį parduoti taroje, skatinančioje jo vartojimą, t.y. mažesnės talpos taroje¹.

Įstatymo projektas kelia daug abejonių, ar šis projektas ir jau galiojančios alkoholio kontrolės priemonės neperžengia galimos valstybės intervencijos į privatų gyvenimą bei ūkinės veiklos laisvės ribų. Jau įsigalioję įstatymai, draudimas naktį prekiauti alkoholiu neša nuostolius svaigiųjų gėrimų gamintojams. Griežtinami alkoholio pardavimų įstatymai, manytina, dar labiau sumažins pardavimus.

Įmonių, gaminančių alkoholinius gėrimus, nuostolingą veiklą 2009 m. nulėmė ne tik įsigalioję pardavimų draudimai, bet ir minėti padidinti akcizo už alkoholinius gėrimus mokesčiai.

Skirtingi alkoholio akcizai sudaro stipriųjų alkoholinių gėrimų gamintojams nevienodas veiklos galimybes. Pavyzdžiui, beveik visose Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse 1 procentas etilo alkoholio aluje apmokestinamas mažesniu akcizo tarifu nei 1 procentas etilo alkoholio, esantis stipriuose gėrimuose² – mažesnis minimalus akcizas alui lyginant su stipriųjų gėrimų minimaliu akcizu nustatytas ES direktyvose. Tokia apmokestinimo akcizais tvarka, kai silpnesni alkoholiniai gėrimai

¹ LLRI ekspertizė: Dėl Alkoholio kontrolės įstatymo projekto (XIP-744).

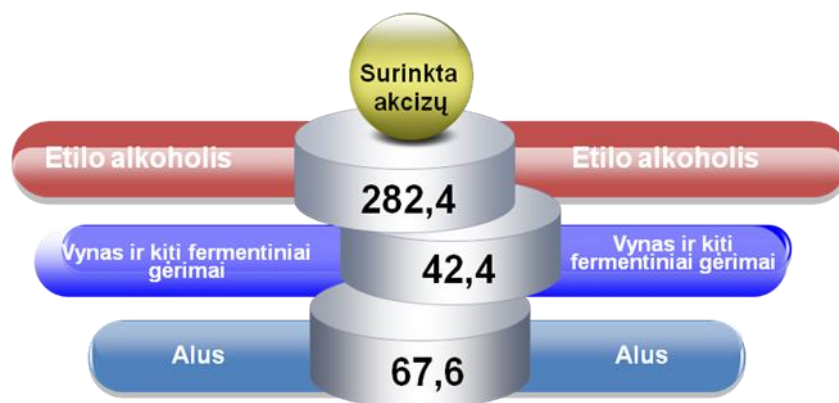
http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_ekspertize_del_alkoholio_kontroles_istatymo_projekto_xip_744/5414:from_topic_id:151 [žiūrėta 2009 09 25]

² ES valstybėse stiprieji gėrimai apmokestinami daugiau nei alus <http://www.marketnews.lt/pdf.php?itemid=6462> [žiūrėta 2009 09 25]

apmokestinami mažesniu akcizo tarifu nei stipresni gėrimai, pagrįsta tuo, kad stipresniuose gėrimuose yra daugiau etilo alkoholio, kurio vartojimą siekiama riboti dėl grėsmės visuomenės sveikatai. Kita vertus, daugelyje ES valstybių tiek stipriesiems gėrimams, tiek alui taikomi didesni akcizo tarifai nei ES nustatytas minimumas bei pastebimas nevienodas tarp valstybių akcizų santykis. Pavyzdžiui, Prancūzijoje alkoholis, esantis stipriuose gėrimuose, apmokestinamas 5,6 karto didesniu tarifu nei esantis aluje, o Latvijoje šis santykis nuo 2009 m. vasario 1 d. pasieks 5,7 karto. Vienintelėje Slovėnijoje alkoholis aluje ir stipriuose gėrimuose apmokestinamas beveik vienodai. Lietuvoje 3 litus kainuojančiame butelyje alaus akcizo dalis siekia apie 20 proc. jo kainos arba 40–50 centų, o stipriųjų gėrimų akcizas sudaro apie pusę visos butelio kainos, todėl už 17 litų kainuojantį butelį degtinės tenka mokėti 8–9 litus akcizo³.

Magistriniame darbe manytina, kad silpnųjų gėrimų akcizų taikymo Lietuvoje politika turi spragų. Pavyzdžiui, pernai alaus akcizai didėjo 10 proc., o degtinės – 20 proc., alaus akcizas nuo šių metų sausio buvo didinamas 10 proc., o degtinės – 15, tačiau panaikinus akcizo lengvatas mažiesiems aludariams, akcizo mokestis didėjo net 120 proc., o natūralios fermentacijos sidrui akcizas didėjo 20 proc.⁴. Toks akcizų taikymas silpnųjų gėrimų rinkai atsispindėjo ir šių metų biudžete renkant pajamas iš akcizų: 2009 m. per pirmą pusmetį iš visų akcizų surinkta mokesčių 1618,2 mln. Lt, už etilo alkoholi ir alkoholinius gėrimus – 392,3 mln. Lt., kai praėjusiais metais per tą patį laikotarpį buvo surinkta 478 mln. Lt⁵.

Žemiau pavaizduotoje diagramoje parodyta, kaip akcizo pajamos pasiskirsto pagal tam tikras svaigiųjų gėrimų rūšis.

1 pav. Surinkta pinigų iš alkoholio akcizo mokesčių

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis

³ ES valstybėse stiprieji gėrimai apmokestinami daugiau negu alus.

www.tsajunga.lt/uploads/files/dir78/dir3/3_0.php [žiūrėta 2009 09 25]

⁴ Dėl įstatyminės bazės formavimo elektros energetikoje. www.i-manager.lt/upload/200906/Seimopirmininkui.doc [žiūrėta 2009 09 28]

⁵ Duomenų bazė. Ūkis ir finansai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 10 05]

Pernai, kai smulkieji aludariai dar veikė turėdami lengvatą, visų daryklų alaus pardavimai mažėjo apie 5 proc., o akcizo buvo surinkta 4 proc. daugiau. Etilo alkoholio pardavimai mažėjo 13 proc., akcizo buvo surinkta 5 proc. daugiau. Praėjusiais metais sidro pardavimai lyginant su 2007 m. nukrito net 25 proc., todėl šiemet padidinus akcizo mokestį 20 proc. tikėtinas dar didesnis sidro pardavimų smukimas žemyn⁶.

„Vilniaus degtinės“ ir daugumos kitų bendrovių, gaminančių alkoholį, veiklos ataskaitose už antrą 2009 metų ketvirtį padidintas akcizo mokestis pažymėtas kaip turintis didelės neigiamos įtakos alkoholinių gėrimų gamintojams. Be minėto veiksnio, tokią pat neigiamą įtaką turi ir alkoholinių gėrimų prekybos vietų, prekybos laiko bei alkoholinių gėrimų reklamos papildomi apribojimai ir draudimai⁷, lėmę tokias skaidrios rinkos problemas kaip nelegalios svaigiųjų gėrimų produkcijos pardavimai, atsiradę uždraudus nakties metu prekiauti alkoholiu.

Atliktas bendrovės RAIT tyrimas dėl Vyriausybės priimto įstatymo pataisos, draudžiančios prekiauti alkoholiu nuo 22 val. iki 8 val., parodė, kad net trys ketvirtadaliai asmenų, perkančių alkoholį tokiu metu, bandytų jį įsigyti kitais būdais: 50 proc. apklaustųjų alkoholinių gėrimų įsigytų anksčiau, dar 25 proc. ieškotų kitų būdų svaigalams gauti. Be to, suvaržius žmonių galimybes legaliai įsigyti alkoholinių gėrimų po 22 val., neabejotinai atsiranda nemažai tų, kurie alkoholį bando nusipirkti nelegaliose prekybos vietose⁸.

Kaip matyti, prekybos alkoholiu uždraudimas nuo 22 val. kritikuotinas dėl vis didėjančios nelegalios prekybos bei neigiamos įtakos rinkos persiskirstymui. Priėmus minėto įstatymo pataisas, ne tik padidėjo šešėlinės rinkos alkoholinių gėrimų pardavimų dalis, bet išryškėjo ir kitų – socialinių problemų tendencija – šalies gyventojai dėl draudimų ir augančios alkoholio kainos renkasi pigesnę ar net nelegalų alkoholį, tačiau nelinkę jo atsisakyti. Minėtų reiškinių pasekmės – ne tik mažiau surinktų mokesčių į valstybės biudžetą, bet ir kriminogeninės padėties šalyje suprastėjimas.

Analizuojant bendrovės „Vilniaus Degtinė“ statistinius pardavimų rodiklius pastebėta, kad po priimto įstatymo, draudžiančio prekiauti nakties metu, 2009 metų I pusmetį pardavimų pajamos sudarė 23 894 759 lt, kai praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu – 30 067 140 lt. Remiantis tokiais duomenimis, galime teigti, kad besiplečianti šešėlinė ekonomika bei valandinis apribojimas turi didelės neigiamos įtakos įmonės pardavimams⁹.

Ekonominė analizė. Svarbų poveikį alkoholio pardavimui ir pelningai įmonių veiklai turi valstybės vykdoma mokesčių politika: šalyje padidinus mokesčius išaugo kainos, o perkamoji galia

⁶ Alkoholinių gėrimų pardavimų deklaravimas 2007-2008 metais. <http://www.aludariai.eu/statistika> [žiūrėta 2009 10 01]

⁷ Tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

⁸ Prekybos alkoholiu ribojimas noro išgerti nesumazins.

http://www.marketnews.lt/naujiena/prekybos_alkoholiu_ribojimas_noro_isingerti_nesumazins [žiūrėta 2009 09 29]

⁹ Tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

ženkliai smuko. Pavyzdžiui, alkoholinių gėrimų kainos 2009 m. birželio mėnesio palyginus su 2008 m. tuo pačių laikotarpiu padidėjo 12,9 proc.¹⁰, kai namų ūkių disponuojamosios piniginės pajamos per 2009 m. sumažėjo 8 proc.¹¹, todėl gyventojai dėl pajamų ir kainų augimo disproporcijos už mėnesines pajamas per 2009 m. laikotarpį alkoholinių gėrimų galėjo įsigyti mažiau. Svaigiųjų gėrimų pardavimų smukimą dar labiau sustiprina minėta nelegali prekyba alkoholiu, tendencingai auganti dėl nelegaliai įvežamų ir realizuojamų šalyje produktų iš kaimyninių šalių, tokių kaip Baltarusija ar Rusija, kuriose kainos mažesnės nei Lietuvoje.

Analizuojant aptariamo neigiamo reiškinių įmonės pelnui rodiklius, pastebėta, kad per 2009 metų pirmąjį ketvirtį palyginus su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu stipriųjų gėrimų pardavimas sumažėjo 35,3 proc., o lyginant su 2007 metais alkoholinių gėrimų pardavimas krito daugiau kaip 50 proc.¹². Tokia padėtis susiklostė dėl minėtos vykdomos mokesčių šalyje politikos, kuria, padidinus alkoholinių gėrimų akcizus, tikėtasi surinkti papildomų pajamų iš svaigiųjų gėrimų, tačiau plano įvykdyti nepavyko – lauktų įplaukų į biudžetą surinkti nepavyko.

LR Ūkio ministerijos 2009 m. ekonominės ir socialinės būklės apžvalgoje pažymima, kad nuo 2009 m. sausio 1 d. buvo padidinti akcizų tarifai etilo alkoholiui – 15 proc., kitiems alkoholiniams gėrimams – 10–20 proc. 2009 m. I ketvirtį palyginus su praėjusių metų I ketvirčiu, įvertintus gruodžio mėn. duomenis, etilo alkoholio išleidimas į rinką sumažėjo apie 22 proc., vyno, fermentuotų gėrimų ir tarpinių produktų – apie 19 proc., alaus – apie 8,5 proc.¹³.

Nagrinėjant AB „Vilniaus degtinė“ kaip stipriųjų gėrimų gamintojos pardavimų smukimo priežastis, reikalinga paminėti, kad, Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, per I šių metų ketvirtį palyginus su tuo pačiu 2008 metų laikotarpiu akcizo už visų rūšių alkoholinius gėrimus į biudžetą gauta 73,1 mln. litų mažiau – iš jų 71,6 mln. litų sudaro negautos akcizo mokesčių pajamos sustojus stipriųjų gėrimų pardavimui. Įplaukos sumažėjo net 63,8 proc.¹⁴.

Statistikos departamento duomenimis, vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai (VKI) palyginus su 2008 metų paskutiniu mėnesiu padidėjo 5,2 proc., tačiau lyginant 2009 m. mėnesių tarpusavio rodiklius, matyti, kad nuo šių metų sausio mėnesio VKI smuko. Detalūs VKI pokyčiai pagal laikotarpius pateikti žemiau esančioje diagramoje.

¹⁰ Lietuvos ekonomikos 2009 m. antrojo ketvirčio apžvalga.

http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/download_release/?id=2913&download=1&doc=1615&PHPSESSID= [žiūrėta 2009 10 05]

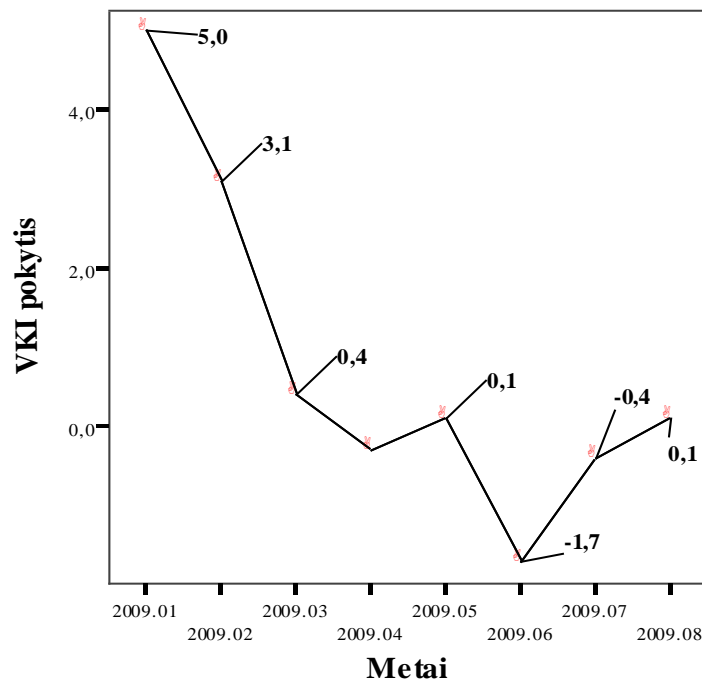
¹¹ Rodiklių duomenų bazė. Gyventojai ir socialinė statistika <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 09 29]

¹² Rodiklių duomenų bazė. Ūkis ir finansai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 09 29]

¹³ 2009 m. I pusmečio Lietuvos respublikos ūkio ekonominės ir socialinės būklės apžvalga.

http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/ukio_apzvalga/ketvirtine/Doc/2009mIpusmecioapzvalga.pdf [žiūrėta 2009 09 15]

¹⁴ Išvada dėl Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto. www.vkontrole.lt/auditas_ataskaita.php?2804 [žiūrėta 2009 09 15]

2 pav. VKI pokytis palyginus su praėjusiu mėnesiu

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis naudojant SPSS statistinių duomenų apdorojimo paketo "Statistica v. 11." programą

Kadangi bendri vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai, manytina, tiesioginės įtakos analizuojamos įmonės produkcijos pardavimams neturi, plačiau diagrama aptariama nebus. Svarbus nagrinėjamai problemai yra alkoholio VKI, todėl plačiau darbe bus nagrinėjamas tolesniuose skyriuose.

Grįžtant prie Vyriausybės sprendimu didinamų akcizų, svarbu paminėti ir netiesiogiai atsirandančias įstatymų galiojimų pasekmes. Viena jų – skiriamos lėšų nelegalių prekeivių ir gamintojų kontrolei, kuri dėl analizuojamų reiškinių plitimo reikalauja vis daugiau dėmesio, kartu ir piniginių išlaidų. Tokiu būdu vyksta neracionalus valstybės biudžeto eikvojimas bei taupymas kitų sąskaita.

Dėl nesąžiningos rinkos ženkliai blogėja ekonominė gamintojų padėtis bei kyla pavojus jų veiklos stabilumui. Be to, mažėja įmonių galimybės investuoti, ypač į inovacijas ir naujų produktų kūrimą. Dėl šių priežasčių gali mažėti bendras alkoholinių gėrimų gamybos konkurencingumas, ypač tiekimo ir mažmeninės alkoholio prekybos rinkoje, reiškiantis produktų kokybės ir įvairovės mažėjimą.

Nustatant ekonominius veiksnius, turinčius įtakos įmonių makroaplinkai, svarbu išskirti ir organizacijų kainų nustatymo politiką bandant išsaugoti gėrimų vartotojų srautą. Pavyzdžiui, prekybos

centrai, siekdami suvilioti pirkėjus, mažina produktų kainas, nors svaigiuosius gėrimus gaminančių įmonių vadovai tokiems veiksams nepritaria. Alkoholio gamintojai teigia patys neturintys galimybių mažinti kainų, nes žaliavos pastaruoju metu nepinga, o dalies gėrimų gamyba apskritai tapo nuostolinga. Iš pateiktų faktų galime daryti prielaidą, kad jei situacija Lietuvoje nesikeis, alkoholinių gėrimų kainos mažėjimas stipriai turės įtakos produktų kokybei siekiant išvengti ekonominių nuostolių.

Nuostolinga įmonių veikla išsivysto dėl padidėjusių akcizų alkoholiniams gėrimams, sumažėjusių bendrovės pardavimų ir dėl bendros situacijos šalies rinkoje. Lietuvoje šiais metais per pirmąjį ketvirtį beveik visos įmonės, gaminančios svaigiuosius gėrimus, veikė nuostolingai. Pavyzdžiui, „Vilniaus degtinė“ per pirmąjį ketvirtį patyrė 848 tūkst. litų nuostolį prieš mokesčius, kai per praėjusių metų tą patį laikotarpį bendrovė uždirbo 449 tūkst. litų pelno prieš mokesčius¹⁵. Lyginant kitų, panašia veikla užsiimančių bendrovių ataskaitų, rodiklius, pastebėta, kad AB „Alita“ per 2009 m. I pusmetį patyrė 14,2 mln. Lt (4,1 mln. EUR) konsoliduotos veiklos nuostolį prieš apmokestinimą. Praėjusių metų to paties laikotarpio rezultatas buvo 5,1 mln. Lt (1,5 mln. EUR) nuostolio iki apmokestinimo¹⁶. Anykščių alkoholio gamintojas „Anykščių vynas“ per pirmąjį šių metų pusmetį, neaudituotais duomenimis, patyrė 1,96 mln. litų iki mokesčių nuostolį, kai praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu bendrovė skaičiavo 1,02 mln. litų nuostolius¹⁷. Alkoholinių bei gairių gėrimų gamintojas „Gubernija“ per pirmąjį šių metų pusmetį patyrė 2,74 mln. litų neaudituoją nuostolį, kai praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu bendrovė patyrė 2,66 mln. litų nuostolių¹⁸. Bendrovės „Stumbras“ pardavimai per šių metų pusmetį sudarė 53,46 mln. litų, tai yra 23,0 proc. mažiau negu per praėjusių metų tą patį laikotarpį, kai bendrovės pardavimai siekė 69,45 mln. litų. Panašiai pardavimai mažėjo ir kitose kompanijose¹⁹.

Vyraujant minėtiems didžiuliams įmonių nuostoliams Vyriausybė nutarė padidinti įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ ribą iki 10 tūkst. litų, tikintis, kad tai padės spręsti tokių bendrovių kaip restoranų, kavinių, viešbučių ir parduotuvių likvidumo problemą bei sumažinti likvidavimo srautus. Taip pat šis sprendimas turėtų padėti alkoholio gamybos ir prekybos licencijas turinčioms įmonėms išvengti bankroto ir išsilaikyti rinkoje.

Socialinė analizė. Lyginant Lietuvoje suvartojamą kiekį alkoholinių gėrimų su kaimynystėje esančia Rusija ir kai kuriomis Europos šalimis, paaiškėja, kad mūsų šalis šiuo atžvilgiu pirmauja.

¹⁵ AB „Vilniaus degtinė“ Tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

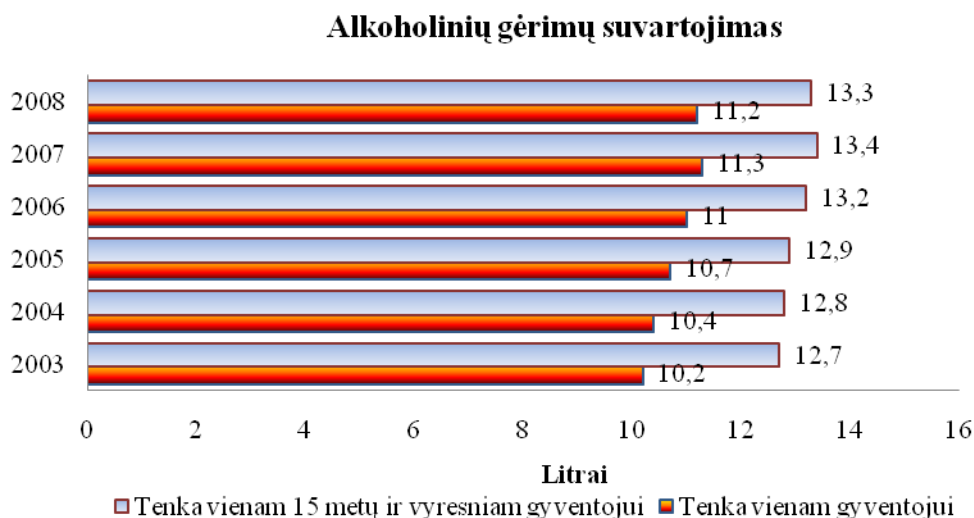
¹⁶ AB „Alita“ 2009 m. šešių mėnesių tarpinis konsoliduotas pranešimas http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/alt/2009_q2_lt_ltl_con_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

¹⁷ AB „Anykščių vynas“ pusmečio pranešimas, 2009 m. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/ank/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 10]

¹⁸ AB „Gubernija“: tarpinis pranešimas už I pusmetį. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/gub/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 28]

¹⁹ AB „Stumbras“ sutrumpinta tarpinė finansinė informacija už pusės metų laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30 d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/stu/2009_q2_lt_ltl.pdf [žiūrėta 2009 09 28]

Skaičiuojant grynojo alkoholio litrais suvartojimą vienam gyventojui, stipraus alkoholio ir alaus santykis atitinkamai pasiskirsto 13,3 ir 11,2 litro. Rusijoje šis santykis siekia 3,7 ir 3,7 litro, o Vokietijoje alaus suvartojimas gerokai lenkia stiprųjį alkoholį – atitinkamai 5,5 ir 1,9 litro. Statistikos departamento duomenimis, kurie atvaizduoti žemiau esančioje stulpelinėje diagramoje, kiekvienais metais vienam gyventojui tenka vis daugiau svaigiųjų gėrimų.

3 pav. Alkoholinių gėrimų suvartojimas Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis naudojant „Exel2010“ programą

Iš aukščiau pateiktos stulpelinės diagramos matyti, kad Lietuvoje egzistuoja aukštas svaigiųjų gėrimų suvartojimo lygis, todėl, tikėtina, tai daro neigiamą įtaką gyventojų sveikatai. Didėjant alkoholio suvartojimo lygiui, lygiagrečiai didėja ir gyventojų, sergančių alkoholine priklausomybe skaičius. Žemiau diagramoje pateikta sergančiųjų priklausomybe alkoholiui skaičiaus augimo tendencija.

4 pav. 100 000 gyventojų tenkančių besigydančių nuo priklausomybės asmenų skaičius

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis naudojant „Exel2010“ programą

Statistikos departamento duomenimis, kurie atvaizduoti aukščiau pateiktoje diagramoje matome, kad nuo 2004 metų sergančių lėtiniu alkoholizmu ir su nustatyta alkoholinė prognozė gyventojų skaičius vis didėja. Be to, auga ir mirčių dėl alkoholio vartojimo atvejų skaičius: Statistikos departamento duomenimis, 2004 metais 100 000 gyventojų teko 32 mirtys dėl alkoholio padarytos žalos, 2008 metais skaičius padidėjo iki 44 žmonių.

Darbe daroma prielaida, kad didinama svaigiųjų gėrimų kaina neturės įtakos mažesniai svaigalų vartojimui ir šalies gyventojų sveikatos saugumui, o dėl kainų skirtumų Lietuvoje ir gretimose šalyse bei nustatyto akcizo dydžio tik dar labiau plėsis šešėlinė ekonomika.

RAIT bendrovės trečią kartą atliktos gyventojų požiūrio į kontrabandą bei nelegalių prekių vartojimo apklausos duomenimis nustatyta, kad labiausiai Lietuvoje yra paplitusios kontrabandinės cigaretės ir alkoholio produktai. 2009 m. apklausos duomenis palyginus su 2008 metų tyrimu labiausiai išaugo manančių skaičius, kad šalyje paplitęs nelegalaus alkoholio vartojimas (nuo 52 proc. pernai iki 78 proc. šiais metais) bei, 50 proc. apklaustųjų nuomone, pagrindinės kontrabandos priežastys atsiranda dėl didelių kainų skirtumų tarp kaimyninių šalių ir augančios produktų kainos. Kitos nurodytos svarbios priežastys egzistuojančios instituciniame lygmenyje – minima korupcija valdžioje, per švelnios baudmės kontrabandininkams bei teisėsaugos struktūrų nepajėgumas kovoti su kontrabanda. Išvardytas priežastis kartu sudėjus nurodė 30 proc. respondentų²⁰.

Darbe manytina, kad kontrabandinių produktų pardavinėjimui palankias sąlygas sudaro ir tokia socialinė gyventojų charakteristika kaip Lietuvos piliečių tolerantiškumas minėtam reiškiniui. Pavyzdžiui, analizuojant literatūros šaltinius, aptikta, kad manančių, jog kontrabanda yra daugelio žmonių pragyvenimo šaltinis siekia 32,5 proc. Be to, pastebėta, kad dažniausiai kontrabanda užsiimantys gyventojai turi mažas pragyvenimo pajamas arba visai neturi galimybes gauti kitų pajamų. Tiek kontrabandą, tiek tokių prekių vartojimą pateisina 43–47 proc. visuomenės dalis²¹. Išaugusios kontrabandos statistiką šalyje patvirtina ir padidintos mokestinės nuobaudos už kontrabandines bei nelegalias prekes. VMI šių metų pirmąjį pusmetį už etilo alkoholi, apdorotą tabaką ir energetinius produktus, gabentus, laikytus ir realizuotus kontrabandos būdu, priskaičiavo per 3,24 mln. litų akcizo mokesčio, delspinigių ir baudų. 2008 metais per tą patį laikotarpį už minėtus gaminius priskaičiuota 907 tūkst. litų, o per visus metus – 2,150 mln. litų²².

²⁰ Tyrimas: 4 iš 5 gyventojų mano, kad nelegalių prekių vartojimas paplitęs.

http://www.lrinka.lt/Pranesim/Laisvoji_rinka_2009_Nr._2.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

²¹ Akcizų teorija ir praktika. http://www.marketnews.lt/naujiena/akcizu_teorija_ir_praktika_2009-05-26 [žiūrėta 2009 09 28]

²² Kontrabanda šalies biudžetą papildė 3 mln. Lt. <http://ekonomika.atn.lt/straipsnis/1306/kontrabanda-salies-biudzeta-papilde-3-mln-lt> [žiūrėta 2009 10 05]

Lietuvos ūkio ekonominės ir socialinės apžvalgos per 2009 m. I pusmetį duomenimis per pirmąjį šių metų pusmetį valstybės biudžeto nepasiekė net 87 milijonai litų, didžioji jų dalis papildė nelegalių alkoholio prekybininkų biudžetą²³.

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) praneša, kad Lietuva, Latvija ir Estija pirmauja Europos Sąjungoje pagal girtuoklystę, kepenų ligų, savižudybių, apsinuodijimų alkoholiu ir psichozių skaičių. Vis dažniau gyventojai vartoja nekokybiškus, nelegalius ir gėrimui nepritaikytus gaminius. Apytiksliais PSO apskaičiavimais, Baltijos šalys gyventojai vartoja ne tik nelegaliai pirktą alkoholį, bet ir naminės bei cheminius gaminius. Jokie ekspertai iš pasaulinių organizacijų negali tiksliai suskaičiuoti, kiek minėtų nelegalių produktų suvartojama Lietuvoje²⁴.

Vilniaus greitosios pagalbos universitetinės ligoninės Toksikologijos skyriuje kasmet gydomi apie 1300 pacientų. Anksčiau 40 proc. jų buvo apsinuodiję alkoholiu, dabar šis skaičius didėja ir sudaro 56 proc. Daugiausia apsinuodijimų užfiksuota suvartojus pigių stiklo valiklių²⁵.

Technologinė analizė. Dėl sunkios finansinės padėties šalyje alkoholinius gėrimus gaminančios bendrovės priverstos optimizuoti savo veiklą. Dažniausiai vienas iš būdų sutaupyti papildomų lėšų yra produkto pardavimų ir pasiskirstymo sąnaudų mažinimas – mažinant sąnaudas atitinkamai mažėja produkto savikaina. Palyginus tris alkoholinius gėrimus gaminančias bendroves „Alita“, „Vilniaus degtinė“ ir „Stumbras“, mažiau ar daugiau pastebimas sąnaudų ir savikainos kritimas, pavaizduotas žemiau esančioje lentelėje.

2 lentelė **Alkoholinių gėrimų sąnaudos ir savikaina (tūkst. lt)**

	Sąnaudos		Savikaina	
	2008 (I pusmetis)	2009 (I pusmetis)	2008 (I pusmetis)	2009 (I pusmetis)
„Vilniaus degtinė“	7 281	5 691	16 099	12 047
„Stumbras“	5 949	4 823	33 476	26 821
„Alita“	20 282	10 240	35 478	30 419

Šaltinis: įmonių veiklos ataskaitos

Lietuvoje gaminamų alkoholinių gėrimų pardavimų pagrindinė veikla yra vykdoma Lietuvoje, tačiau nedidelė produkcijos dalis yra eksportuojama į ES šalis ir užsienį. Atskirų įmonių eksportuojamos produkcijos statistika rodo, kad, produkcijos eksportas sumažėjo visose įmonėse. Pavyzdžiui, „Stumbras“ 2009 metais per I pusmetį eksportavo 23 proc. produkcijos mažiau negu 2008

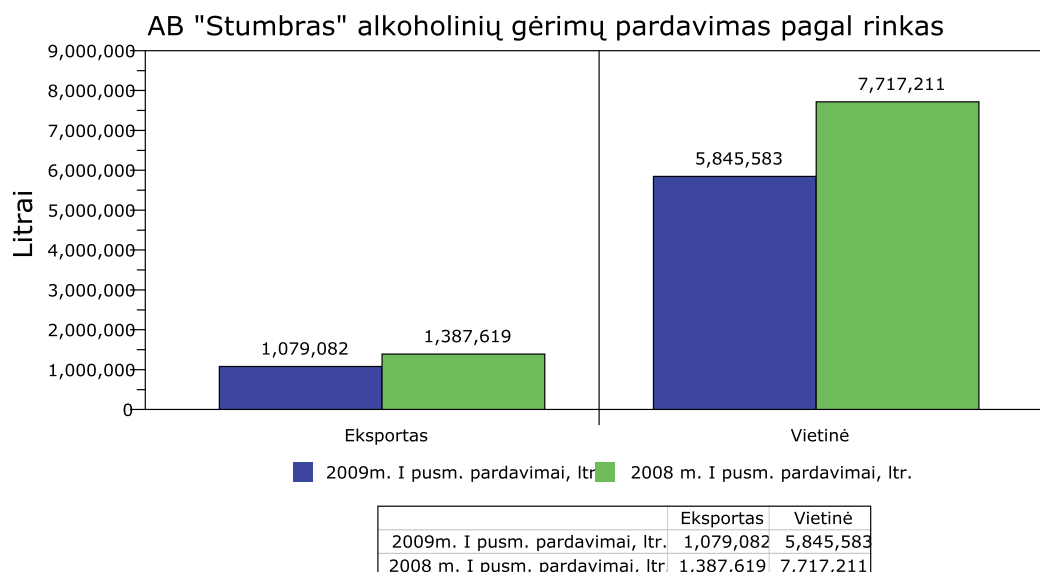
²³ **2009 m. I pusmečio Lietuvos respublikos ūkio ekonominės ir socialinės būklės apžvalga.**

http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/ukio_apzvalga/ketvirtine/Doc/2009mIpusmecioapzvalga.pdf [žiūrėta 2009 09 28]

²⁴ **Pagal alkoholio vartojimą Lietuva - pirmaujanti Europoje.** <http://www.sekunde.lt/content.php?p=read&tid=12314> [žiūrėta 2009 10 05]

²⁵ **Rodiklių duomenų bazė. Gyventojai ir socialiniai rodikliai.** <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 10 01]

metais. Įmonės alkoholinių gėrimų pardavimai litrais pagal rinkas parodyta apačioje esančioje diagramoje²⁶.

5 pav. AB „Stumbras“ eksportuojama ir vietinė produkcija

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2008 – 2009 m. AB „Stumbras“ sutrumpintos finansinės ataskaitos duomenis naudojant „SmartDraw10“ programą

Analizuojant bendrovės „Vilniaus degtinė“ veiklos ataskaitas, buvo nustatyta, kad įmonės eksportas šiais metais padidėjo ir pardavimai užsienio rinkose sudarė 1 576 505 litų, 2008 metais per tą patį laikotarpį – 1 368 167 litų, t.y. įmonė gavo 12,3 proc. daugiau pelno iš užsienio prekybos²⁷.

Nagrinėjant bendrovių eksporto rodiklius valstybiniu mastu, 2009 II ketvirtį lyginant su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu yra pastebėtas 29 proc. gėrimų eksporto sumažėjimas, pavaizduotas žemiau esančioje stulpelinėje diagramoje.

²⁶ AB „Stumbras“ sutrumpinta tarpinė finansinė informacija už pusės metų laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30 d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/stu/2009_q2_lt_ltl.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

²⁷ AB „Vilniaus degtinė“ tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

6 pav. Gėrimų eksportas į užsienio rinką

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento duomenis naudojant „Exel2010“ programą

Pateiktos diagramos duomenimis, kaip jau buvo minėta, ženkliausias eksporto mažėjimas matyti lyginant 2009 II ketvirtį su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu. Kita vertus, 2009 m II ketvirčio rodikliai lyginant su I tų pačių metų rodikliais pagerėjo. Be to, pastebėta tendencija, kad nuo 2006 m. iki 2008 m. II ketv. gėrimų eksporto rodikliai didėjo tolygiai, t.y. gerėjo ir įmonių bendra ekonominė padėtis iš eksporto surenkant daugiau pajamų.

Nors eksporto mažėjimo procesas nesustojo ir tęsiasi toliau, daugelis svaigiųjų gėrimų gamintojų siekia gerinti produktų kokybę bei gaivinti konkurentingumą rinkoje modernizuodami įrangą. Pavyzdžiui, AB „Alita“, siekdama produkcijos konkurencingumo bei aplinkos taršos mažinimo, pradėjo įgyvendinti katilinės rekonstrukciją, modernizuoti šilumos ūkį bei šilumos punktus. Tokiam tikslui įgyvendinti bei paramai gauti „Lietuvos verslo paramos agentūrai“ bendrovė pateikė paraišką, kuriai Ūkio ministerijos nutarimu skirta 3 473 034 Lt (1 005 860 EUR) Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų parama. Bendra projekto vertė siekia apie 7 mln. Lt (2 mln. EUR), numatoma projekto įgyvendinimo pabaiga 2010 m. sausio mėnesį²⁸. Darbe tiriamos akcinės bendrovės „Vilniaus degtinė“ baigtas įgyvendinti beveik 2,4 mln. litų kainavęs gamybos modernizavimo etapas bei tęsiamos investicijos į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus. Šiais metais kitiems modernizavimo etapams įmonės numatoma skirti 0,5 mln. litų gamybos ir produktų tobulinimui²⁹. Be to, bendrovė įsigijo filtravimo per platiną įrangą, kuri, tikėtina, ženkliai pagerins

²⁸ Dėl katilinės rekonstrukcijos.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000118655&list=3&tab=news&news_id=235511
[žiūrėta 2009 09 27]

²⁹ „Vilniaus degtinė“ baigė įgyvendinti beveik 2,4 mln. litų kainavusį gamybos modernizavimo etapą.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000112450&list=3&tab=news&news_id=234142
[žiūrėta 2009 10 01]

gaminamos produkcijos kokybę, bei įvykdyta svarbi investicija modernizuojant rektifikacijos procesus³⁰.

Apibendrinant reikia paminėti, kad Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos ir Alkoholiniams gėrimams prekiaujančių įmonių asociacija (AGPIA) įsitikinusios, kad dėl padidėjusio akcizo tarifo stipriems alkoholiniams gėrimams, padidėja ir kontrabanda bei nelegalios prekybos alkoholiu grėsmė, todėl pasirašytas bendradarbiavimo susitarimas, įtvirtinęs priemones, kuriomis bus siekiama kovoti su nelegaliai į šalį įvežamu alkoholiu. Toks sprendimas patvirtina darbe daromą prielaidą, kad akcizo mokesčių alkoholiniams gėrimams padidinimas turi neigiamą poveikį ne tik įmonių, prekiaujančių svaigiaisiais gėrimais, pelningumui, bet kartu sukelia ir kitų ekonomikai svarbių problemų bei, svarbiausia, lemia neigiamų socialinių pasekmių atsiradimą, kelia grėsmę piliečių sveikatai.

1.2. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimas PEST analizės kontekste

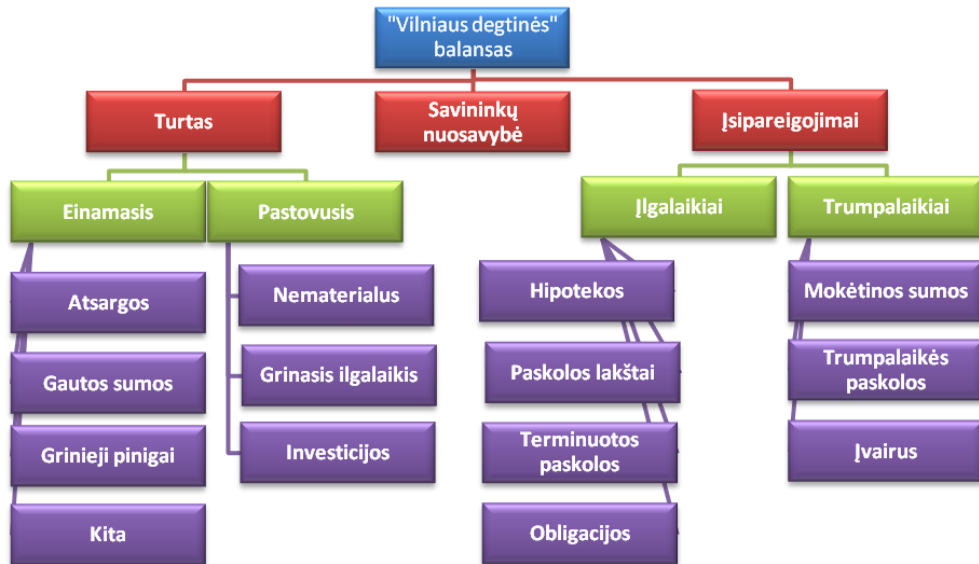
Nuo 1940 m. degtinės gamykla Lietuvoje buvo pagrindinė alkoholinių gėrimų gamintoja. 1995 m. gegužės 8 d. valstybinė įmonė „Vilniaus degtinė“ buvo reorganizuota į specialios paskirties akcinę bendrovę „Vilniaus degtinė“, šiuo metu bendrovė priklauso perdirbamajai pramonės ūkio šakai. Organizacijos pagrindinė veikla – distiliuotų alkoholinių gėrimų, fermentuotų medžiagų etilo spirito, vyno, kitų nedistiliuotų fermentuotų gėrimų gamyba, alkoholinių ir kitų gėrimų didmeninė ir mažmeninė prekyba. Gamybos produkciją sudaro likeriai, džinas, trauktinė bei stiprieji gėrimai³¹.

Norint įvertinti „Vilniaus degtinės“ veiklos efektyvumą, analizuotos 2003–2009 (II ketvirčio) veiklos ataskaitos, atsižvelgta į pagrindines 5 balansą sudarančias dalis: pastovųjį turtą, einamąjį turtą, savininkų nuosavybę, ilgalaikius įsipareigojimus ir trumpalaikius įsipareigojimus. Minėto balanso sandaros sudedamųjų dalių modelis pavaizduotas žemiau.

³⁰ 2009 metų I ketvirčio veiklos rezultatas.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000112450&list=3&tab=news&news_id=234387
[žiūrėta 2009 09 25]

³¹ Vilniaus Degtinė: apie mus. http://www.degtine.lt/index.php/apie_mus/790 [žiūrėta 2009 09 25]

7 pav. „Vilniaus degtinės“ balanso sandaros modelis

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus ataskaitų schemotechninę analizę

Tokio modelio pavaizdavimas darbe palengvina pateikiamų statistinių įmonės rodiklių pasiskirstymo aprašymą, todėl jo pateikimas yra svarbus siekiant nustatyti kiekvienos balanso sudedamosios dalies tarpusavio įtaką dėl jų kitimų. Viena šiame skyriuje dominančių įmonės balanso sudedamųjų dalių, pavaizduotų modelyje, yra turtas, kurį sudaro einamasis bei pastovus turtas. Iš „Vilniaus Degtinės“ 2009 metų veiklos ataskaitos buvo išsiaiškinta, kad nepaisant padidėjusio 2009 m. akcizinio mokesčio, bendrasis turtas nesumažėjo³².

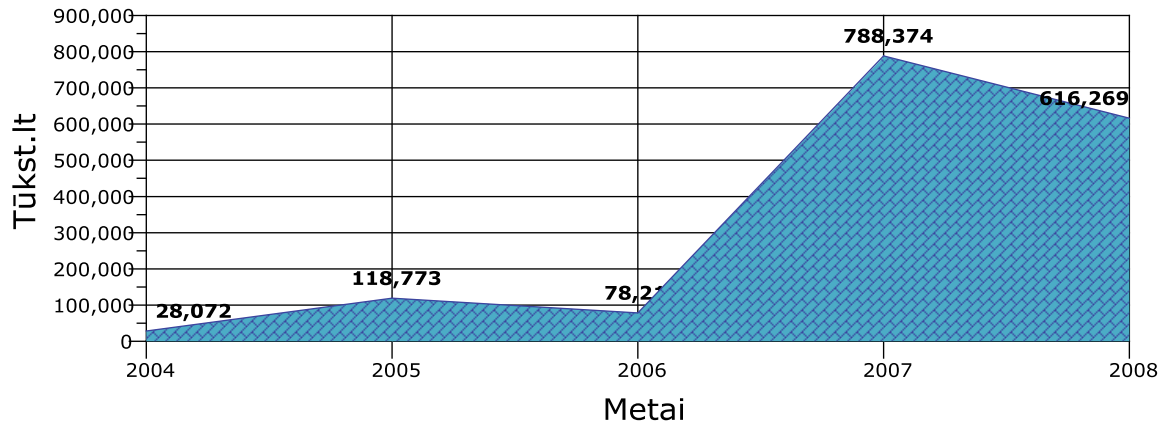
Analizuojant akcizinio mokesčio įtaką įmonės turtui, reikalinga paminėti, kad 2009 metais I pusmetį akcizinio mokesčio buvo sumokėta 23,2 proc. mažiau negu 2008 metais³³ tą patį laikotarpį, o didžiausią nuostolį bendrovės turtui 2006 m.³⁴ lėmė padidintas akcizas. Detalūs sumokėto akcizo mokesčio rodikliai pateikti žemiau esančioje diagramoje.

³² AB „Vilniaus degtinė“ tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

³³ AB „Vilniaus degtinė“ 2008 m. šešių mėnesių tarpinis pranešimas. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2008_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 25]

³⁴ AB „Vilniaus degtinė“ 2006 m. pirmojo pusmečio tarpinis pranešimas http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2006_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 25]

Sumokėta akcizinio mokesčio

	2004	2005	2006	2007	2008
Series 1	28,072	118,773	78,219	788,374	616,269

8 pav. AB „Vilniaus degtinė“ sumokėtas akcizo mokestis

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003–2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojant „SmartDraw10“ programą

Bendrovės turto augimui įtakos turėjo ir 2009 m. sumažėjusi pardavimų savikaina, kuri šių metų I pusmetį palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo 15,1 proc. 2009 m. I pusmetį įmonės turtą sudarė 73095,2, tai yra 2,5 proc. daugiau negu tą patį laikotarpį praėjusiais metais. Bendrasis turtas pradeda nuo 2003 m.³⁵ augo, tik 2006 m. pastebėtas bendrojo turto sumažėjimas dėl minėto padidėjusio akcizo mokesčio.

Norėdami nustatyti, koks turtas – einamasis ar pastovusis – labiausiai turi įtakos bendrajam organizacijos turtui, buvo apskaičiuota koreliacija tarp viso turto ir einamojo bei tarp viso turto ir pastovaus. Kadangi turime intervalinius kintamuosius, kurie priklauso nuo laiko, buvo skaičiuojamas Pirsono koreliacijos koeficientas. *Empirinis koreliacijos koeficientas* yra tiesinio ryšio stiprumo tarp kintamųjų X ir Y matas, jis apskaičiuojamas iš turimų stebėjimų pagal formulę³⁶:

$$r = \frac{\frac{1}{n-1} \sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{S_x S_y} \quad (1)$$

čia \bar{x} ir \bar{y} – atitinkamai yra stebėjimų x ir y vidurkiai,

S_x ir S_y – standartiniai nuokrypiai

Žemiau esančioje lentelėje pateiktos koreliacijos koeficiento reikšmės.

³⁵ AB „Vilniaus degtinė“ 2003 m. finansinė atsakomybė.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2003_ar_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 09 25]

³⁶ Rudzkiėnė V. Socialinė statistika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005. – 259 p. – ISBN 9955-19-002-7.

3 lentelė **Pirsono koreliacijos koeficiento reikšmės**

	Visas turtas	Einamasis	Pastovusis
Visas turtas	1	0,961**	0,776*
Einamasis	0,961**	1	-
Pastovusis	0,776*	-	1

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003–2008 veiklos ataskaitų analizę³⁷

Prieš interpretuodami gautas Pirsono koeficiento reikšmes, reikia apibrėžti, kokia koreliacija laikoma stipria. Tokiam tikslui įgyvendinti sudaryta koreliacijos koeficientų interpretacijos lentelė, kurios duomenys pateikti žemiau.

4 lentelė **Koreliacijos koeficientų interpretacija**³⁸

Koreliacijos koeficiento reikšmė	Interpretacija
Nuo 0,9 iki 1,0 arba nuo -0,9 iki -1,0	Labai stipri koreliacija
Nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9	Stipri koreliacija
Nuo 0,5 iki 0,7 arba nuo -0,5 iki -0,7	Vidutinė koreliacija
Nuo 0,3 iki 0,5 arba nuo -0,3 iki -0,5	Silpna koreliacija
Nuo 0,3 iki -0,3	Koreliacija nereikšminga

Šaltinis: Leonavičienė, 2007

Interpretuodami gautus koreliacijos koeficientus, galime teigti, kad einamasis turtas turi didesnės įtakos „Vilniaus Degtinės“ bendrajam turtui dėl juos siejančių labai stipraus ryšio – $r = 0,961$. Bendrąjį turtą ir pastovųjį sieja stipri koreliacija – $r = 0,776$.

Toliau siekiama išnagrinėti tiek pastovųjį, tiek einamąjį turtą atskirai.

Einamasis (trumpalaikis) turtas reiškia, kad šis turtas gali būti paverstas pinigais per trumpą laiką. Jį sudaro:

- atsargos, žaliavos, gaminama produkcija, pagamintos prekės, išlaikomas rezervas;
- gautinos sumos, prekybinės skolos;
- grynieji pinigai – apima visus grynųjų pinigų ekvivalentus: banko trumpalaikiai indeliai, kiti likvidūs vertybiniai popieriai;

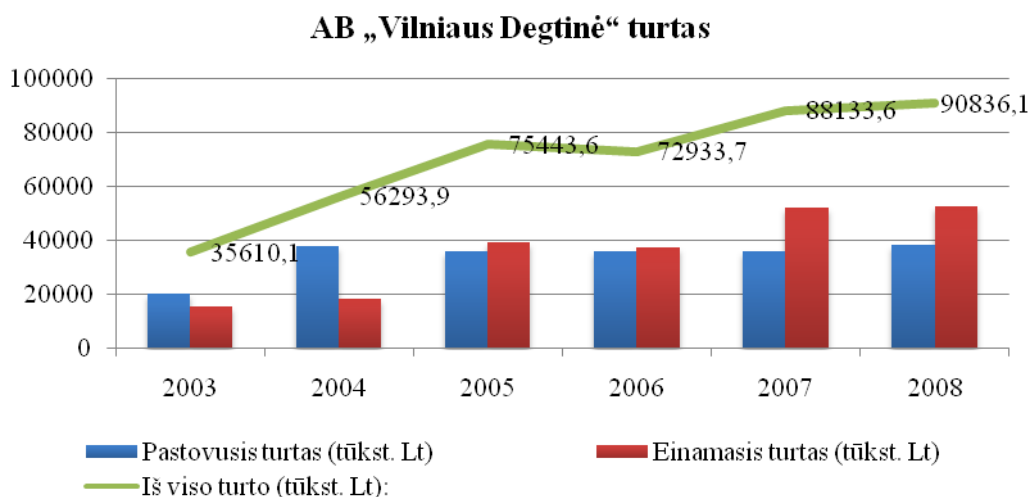
³⁷ *Buvo skaičiuota su 0,05 reikšmingumo lygmeniu

* Buvo skaičiuota su 0,01 reikšmingumo lygmeniu

³⁸ **Leonavičienė T.** SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007. – 126 p. – ISBN 978 – 9955-20-222-6.

- kitas trumpalaikis turtas – visas kitas turtas neįeinantis niekur kitur ir paprastai nereikšmingas.

Apibūdinus einamojo turto reikšmę bei įvardijus sudedamąsias jo dalis, svarbu pateikti tiriamos bendrovės konkrečius duomenis, kurie sudaro tokią statistiką: šių metų I pusmetį einamasis „Vilniaus Degtinės“ turtas sudarė 35756 tūkst. Lt, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu einamasis turtas padidėjo 6 % (2025 tūkst. Lt). Pats didžiausias turtas nagrinėjamu laikotarpiu (2003–2009 m.) buvo užfiksuotas 2007 m.³⁹, kai šis sudarė 52281,6 tūkst. Lt. Be to, analizuojant einamojo turto ataskaitas pastebėta sezoniškumo tendencija – einamojo turto santaupos ženkliai didėjo kas dvejus metus: 2005 m.⁴⁰ palyginus su 2004 m.⁴¹ einamasis turtas padidėjo 54,4 %, 2007 m. palyginus su 2006 m. – 29,8 %. Aprašomo einamojo turto rodiklių pasiskirstymas pagal tam tikrą laikotarpį atvaizduotas žemiau esančioje stulpelinėje diagramoje.

9 pav. AB "Vilniaus Degtinės" turtas

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojant „Exel2010“ programą

Pereinant prie *pastovaus (ilgalaikio) turto* analizės, pirma, reikia paminėti jo sudedamąsias dalis, kurias sudaro:

- nematerialusis turtas – prestižas, patentai, licencijos ir kt.;
- grynais ilgalaikis turtas – žemė ir pastatai, gamykla ir įrenginiai, transportas, kompiuteriai, biuro įranga ir kt.;

³⁹ AB „Vilniaus degtinė“ 2007 m. dvylikos mėnesių tarpinė finansinė atsakomybė.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2007_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 28]

⁴⁰ AB „Vilniaus degtinė“ 2005 m. nepriklausomo auditoriaus išvada ir finansinė atsakomybė už metus, pasibaigus 2005 metams. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2005_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

⁴¹ AB „Vilniaus degtinė“ 2004 m. nepriklausomo auditoriaus išvada ir finansinė atsakomybė už metus, pasibaigus 2004 metams. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2004_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

- investicijos – akcijos susijusiose bendrovėse.

Analizuojant „Vilniaus degtinės“ ataskaitas užfiksuota, kad pastovusis turtas 2009 m. I pusmetį sudarė 37339,1 tūkst. litų, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu pokytis labai nežymus – 0,6 %. Mažiausias pastovusis turtas buvo 2003 m. ir sudarė 20043,9 tūkst. Lt. Nuo 2004 m. nebuvo juokių žymių turto pasikeitimų, jis svyravo tarp 35000 – 38000 tūkst. Lt.

Įsipareigojimai. 2009 m. I pusmetį „Vilniaus degtinės“ finansiniai įsipareigojimai sudarė 37641,5 tūkst. Lt, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu įsipareigojimai padidėjo 9,6% (3612 tūkst. Lt). Mažiausi įsipareigojimai nagrinėjamu laikotarpiu buvo 2003 m. ir iki 2008 m. augo, tik 2006 m. pastebėtas įsipareigojimų sumažėjimas, susijęs su efektyviausiu vertybinių popierių prekybos istorijoje laikotarpiu (daugiau apie akcijas 3.1 skyriuje).

Norėdami nustatyti, kokie įsipareigojimai – ilgalaikiai ar trumpalaikiai – labiausiai turėjo įtakos bendriems įsipareigojimams, buvo apskaičiuota koreliacija tarp visų įsipareigojimų ir trumpalaikių, tarp visų įsipareigojimų ir ilgalaikių. Pirsono koreliacijos koeficientas buvo skaičiuojamas pagal (1) formulę. Gautos reikšmės pateiktos žemiau esančioje lentelėje.

5 lentelė „Vilniaus Degtinės“ įsipareigojimų Pirsono koreliacijos koeficiento reikšmės

	Visi įsipareigojimai	Trumpalaikiai	Ilgalaikiai
Visi įsipareigojimai		0,855*	0,647
Trumpalaikiai	0,855*		
Ilgalaikiai	0,647		

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2008 m. veiklos ataskaitų analizę⁴²

Gauti koeficientai buvo interpretuojami pagal 5 lentelės reikšmes. Analizuodami gautus koreliacijos koeficientus, galime teigti, kad trumpalaikiai įsipareigojimai labiau lemia AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimus, nes juos sieja labai stiprus ryšys – $r = 0,855$. Bendrus įsipareigojimus ir ilgalaikius įsipareigojimus sieja stipri koreliacija – $r = 0,647$.

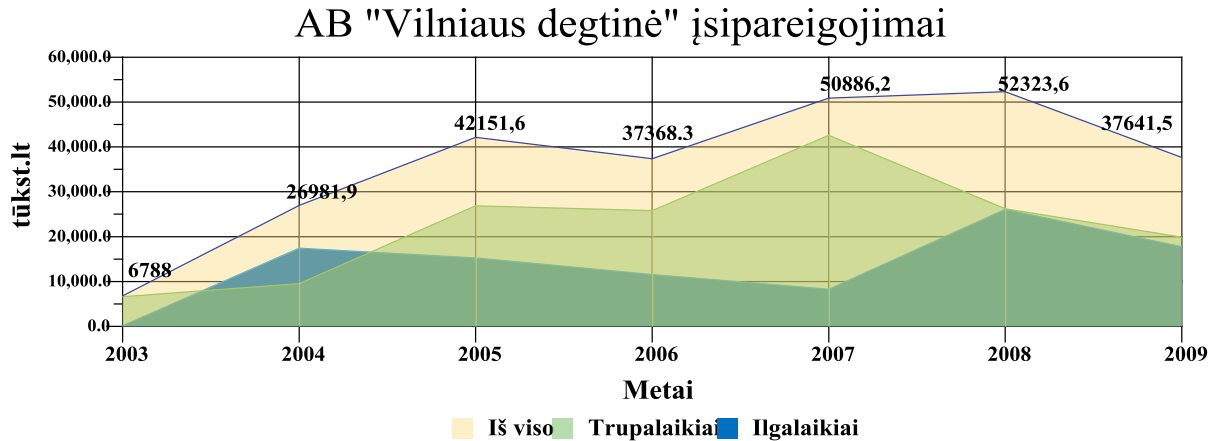
Toliau magistriniame darbe bus aptarti ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai atskirai.

Trumpalaikiai įsipareigojimai yra glaudžiai susiję su trumpalaikiu turtu. Trumpalaikius įsipareigojimus sudaro:

- mokėtinos sumos – prekybos kreditoriai – normaliam versle sumos skirtos sumokėti tiesėjams;
- trumpalaikės paskolos – tarp jų ir bankų suteikiama galimybė pereikvoti sąskaitą ir visos kitos trumpalaikės skolos, už kurias mokamos palūkanos;
- įvairūs – nepadengtos išlaidos, palūkanos, mokėtini mokesčiai ar dividendai.

⁴² *Buvo skaičiuota su 0,05 reikšmingumo lygmeniu

Trumpalaikiai įsipareigojimai, kurių rodikliai atvaizduoti žemiau esančioje diagramoje, 2009 m. I pusmetį sudarė 19898 tūkst. litų – lyginant su praėjusių metų I pusmečiu sumažėjo 36,4 % (7502,4 tūkst. Lt). Didžiausias trumpalaikis įsipareigojimas, kuris sudarė 42593 tūkst. Lt. buvo 2007 m.; 2008 m. įsiskolinimas nukrito 43%.

10 pav. AB „Vilniaus degtinė“ trumpalaikiai ir ilgalaikiai įsipareigojimai

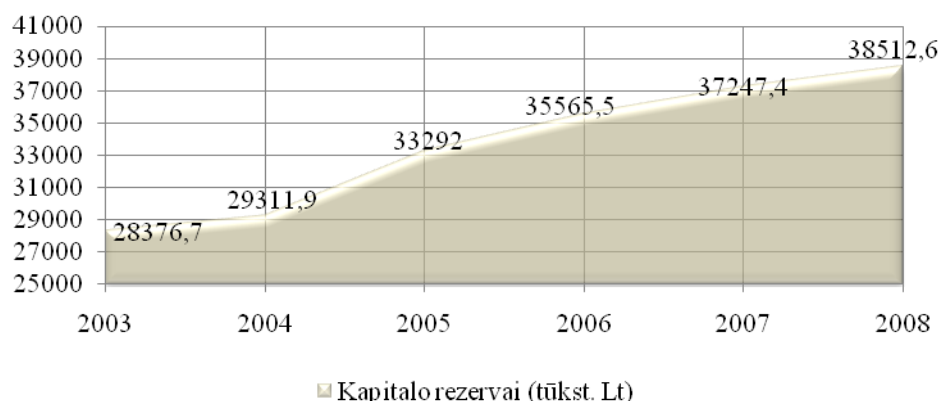
Šaltinis: Sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2009 m. veiklos ataskaitų analizę naudojant „SmartDraw10“ programą

Ilgalaikiai įsipareigojimai apima paskolos lakštus, terminuotas paskolas, obligacijas ir t.t., kurių išpirkimo terminai ilgesni nei vieneri metai.

2009 m. I pusmetį „Vilniaus degtinės“ ilgalaikiai įsipareigojimai sudarė 17743,5 tūkst. Lt, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu įsipareigojimas padidėjo 62,4 % (11115,5 tūkst. Lt). Ilgalaikių įsipareigojimų 2003 – 2008 m. laikotarpiu didžiausias augimas pastebėtas 2008 m., kai įsipareigojimai palyginus su 2007 m. padidėjo 68,2% (17788,9 tūkst. Lt). Mažiausi įsipareigojimai buvo užfiksuoti 2003 metais ir sudarė 150 tūkst. litų.

Savininkų nuosavybė. Nuosavybė susidaro iš akcijos, kapitalo rezervo ir pelno, gauto iš prekybos. „Vilniaus Degtinės“ kapitalo rezervas 2003–2008 m. pastoviai augo 3–12 proc., didžiausias augimas pastebėtas 2005 m., kai kapitalo rezervas išaugo 11,95 %. Kapitalo rezervo kaita pagal tam tikrą laikotarpį pavaizduota žemiau esančioje diagramoje.

Kapitalo rezervai (tūkst. Lt)

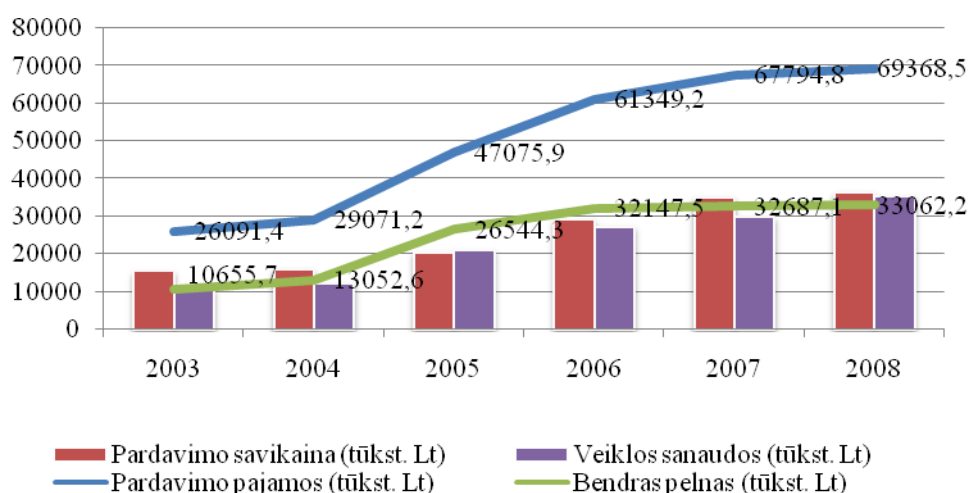

11 pav. AB „Vilniaus degtinė“ kapitalo rezervai 2003 – 2008 metais

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojant „Exel2010“ programą

Kapitalo rezervo augimas rodo, kad su kiekvienais metais vis daugiau lėšų gaunama ne iš bendrovės produkcijos prekybos, o iš kitų šaltinių: ilgalaikio turto perkainojimo, premijų, gautų pardavus akcijas už kainą didesnę nei jų nominali vertė, prieaugio, gauto iš valiutų svyravimų. Detaliau bendrovės akcijos nagrinėjamos 3.1 magistrinio darbo skyriuje.

Darbe nustatyta, kad padidėjusi pagamintos produkcijos savikaina turi įtakos bendrovės pelningumui. Jau dvejus metus iš eilės „Vilniaus Degtinės“ pelnas yra mažesnis negu pardavimų savikaina, o 2008 m. veiklos sąnaudos viršijo pelną. 2009 m. I ketvirtį bendrasis pelnas sudarė 11846,8 tūkst. Lt. Detalūs bendrovės pardavimų rodikliai pavaizduoti žemiau esančioje stulpelinėje diagramoje.

12 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimų rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojant „Exel2010“ programą

Kaip jau buvo minėta darbe, vienas iš bendrovės pelningumo rodiklių yra eksportuojamos produkcijos kiekiai ir gautos pinigų sumos iš pardavimų užsienyje, todėl AB „Vilniaus Degtinė“,

siekdama didinti eksportą bei išlaikyti konkurencingumą gėrimų rinkoje investuoja į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus. Įmonės veiklos ataskaitos parodė, kad įrangos modernizacija lėmė teigiamus rezultatus – 2009 m. per I pusmetį bendrovė eksportavo produkcijos už 1576,5 tūkst. Lt., praėjusiais metais per tą patį laikotarpį buvo eksportuota už 1368,2 tūkst. Lt, todėl eksportas 2009 m. padidėjo 13%.

1.3. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumą bei efektyvumą ribojantys veiksniai

Šiame poskyryje bus siekiama išskirti efektyvumą bei ekonomiškumą ribojantys ir skatinantys veiksniai, turintys įtakos AB „Vilniaus Degtinės“ veiklai⁴³.

6 lentelė AB „Vilniaus degtinė“ ekonomiškumą ir efektyvumą ribojantys bei skatinantys veiksniai

	Riboja	Skatina
Efektyvumas	<ul style="list-style-type: none"> ■ Gėrimų eksporto sumažėjimas ■ Alkoholio prekybos laiko ribojimai ■ Alkoholinių gėrimų reklamos draudimas ■ Nelegalios prekybos alkoholiu padidėjimas ■ Kontrabandos srauto didėjimas ■ Alkoholinių gėrimų VKI mažėjimas ■ Mažėjantys šalyje stipriųjų gėrimų pardavimai ■ Didėjanti valdžios sektoriaus vidaus skola. ■ Padidėjęs pigesnių svaigiųjų gėrimų importas į Lietuvą. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyriausybės nustatyta padidinta įmonių įsiskolinimo biudžetui ir "Sodrai" riba . ■ AB "Vilniaus Degtinė" gamybos modernizavimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" turto didėjimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" kapitalo rezervų augimas.
Ekonomiškumas	<ul style="list-style-type: none"> ■ Didėjantys alkoholio akcizai. ■ Alkoholinių gėrimų kainų mažinimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" finansinių įsipareigojimų didėjimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" produkcijos pardavimų savikainos augimas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ AB "Vilniaus Degtinė" investavimas į gamybos modernizavimą ■ AB "Vilniaus Degtinė" sanaujų optimizavimas ir mažinimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" vadybinių procesų optimizavimas ■ AB "Vilniaus Degtinė" optimalus gamybos žaliavų planavimas

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Vilniaus Degtinė“ 2003 – 2009 m. finansinėmis ataskaitomis naudojantis „SmartDraw10“ programa

⁴³ Puškorius S. Veiklos auditas: monografija. – Vilnius: LTU LC, 2004.

Efektyvumas. Iš aukščiau pateiktos lentelės matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ efektyvumą ribojantiems veiksniams priklauso Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominė aplinka, t.y., kaip buvo parodyta PEST analizėje, svaigiųjų gėrimų pardavimų mažėjimas, nelegalios prekybos alkoholiu plitimas, gėrimų eksporto sumažėjimas, pigesnių svaigiųjų gėrimų į šalies rinką importavimas bei alkoholinių gėrimų VKI mažėjimas. Be išvardytų veiksnių, AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumą riboja valstybės priimti įstatymai dėl alkoholinių gėrimų reklamos draudimo ir prekybos laiko ribojimo. Tokias efektyvumą ribojančias priežastis nurodo ir AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos analitikai metinėse bei ketvirtinėse finansinėse ataskaitose. Dar vienas svarbus ribojantis veiksnys – susijęs su valdžios sektoriaus vidaus skola, turinčia įtakos bendrovės finansiniams įsipareigojimams. Ryšys tarp šių dviejų rodiklių bus parodytas ir pagrįstas 2.3 skyriuje.

Priešingai išskirtiems pelningai veiklai trukdantiems veiksniams, AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumą skatina įmonės vidinė aplinka, t.y. gamybos modernizavimas, įmonės turto ir kapitalo rezervų augimas. Vienas iš teigiamų veiksnių priklauso ir išorinei aplinkai – Vyriausybės nustatyta padidinta įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ riba, sudėtingu ekonominiu laikotarpiu padėsianti įmonei išvengti bankroto ir išsilaikyti rinkoje.

Ekonomiškumas. „Vilniaus degtinės“ 2008, 2009 metų finansinėse ataskaitose pabrėžiama, kad didžiausias veiksnys, trukdantis didinti įmonės veiklos ekonomiškumą, yra didėjantys alkoholinių gėrimų akcizai. Minimais ir pardavimų įstaigų produkcijos kainų mažinimas siekiant privilioti pirkėjų. Kadangi gėrimų gamybos sąnaudos nemažėja, AB „Vilniaus degtinė“ mažindama produkcijos kainas, dirba neefektyviai ir neekonomiškai. Taip pat veiklos ekonomiškumą riboja įmonės vidiniai veiksniai, t.y. finansinių įsipareigojimų didėjimas ir produkcijos pardavimų savikainos augimas.

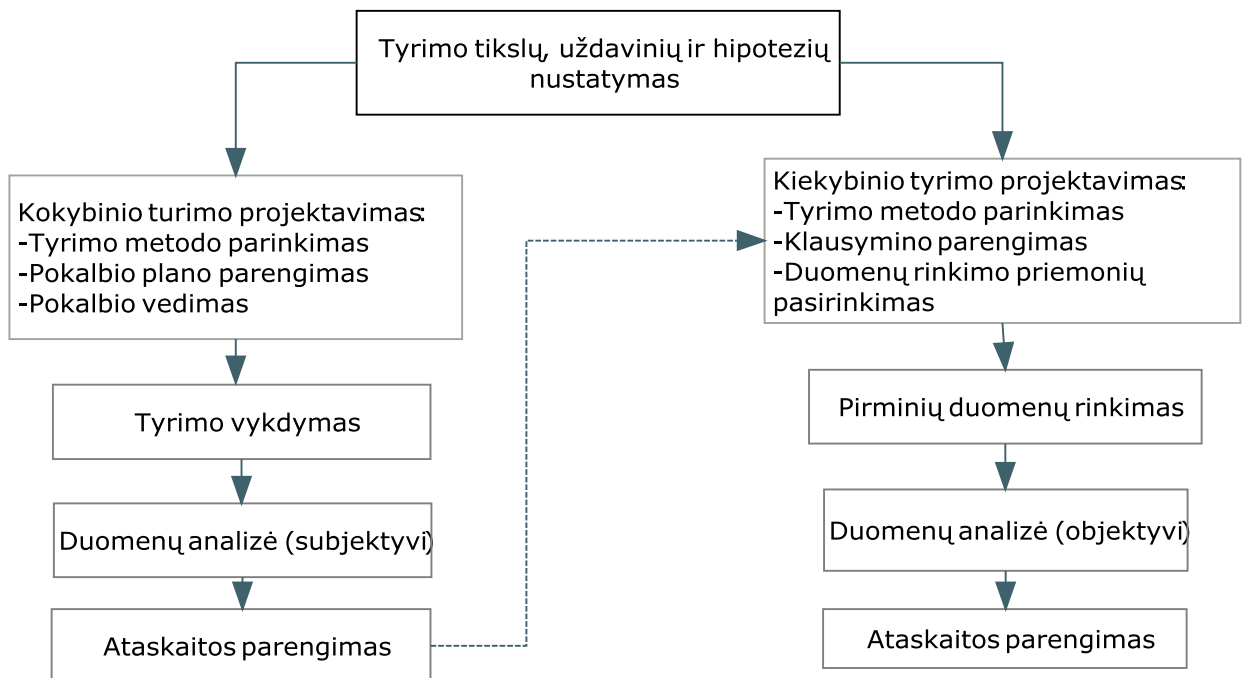
Iš aukščiau pateiktos lentelės matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ skatinantiems veiksniams priklauso priimami įmonėje sprendimai, t.y. sąnaudų mažinimas ir optimizavimas, investavimas į gamybos modernizavimą, vadybinių procesų optimizavimas, optimalus gamybos žaliavų planavimas. Modernizavimas padės mažinti gamybos sąnaudas ir gaminti produktus, kurie bus patrauklūs užsienio rinkai – taip siekiama padidinti eksportą į ES šalis.

2. AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ VEIKLOS EKONOMINIO EKONOMIŠKUMO TYRIMAS

2.1. AB „Vilniaus Degtinė" veiklos ekonomiškumo kokybinis tyrimas

2.1.1. Kokybinio tyrimo projektavimas ir eiga

AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimo tyrimuose taikomos bendrosios marketingo tyrimų metodologinės nuostatos. Atliekant organizacijos veiklos efektyvumo įvertinimo tyrimą remiamasi Pranulio bei Urbonavičiaus aprašomu marketingo tyrimo proceso nuoseklumu bei Tidikio ir Kardelio vadovėliais. Siekiant tyrimo projektavimo eigą padaryti aiškesne, žemiau pateiktas tyrimo proceso modelis.

1 pav. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimo tyrimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kardelis, 2002, Tidikis, 2003

AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimo tyrimą siūloma pradėti nuo tyrimo tikslų ir uždavinių nustatymo. Tai atlikus formuluojamos hipotezės. Kitas svaigiųjų gėrimų gamintojos veiklos tyrimo proceso etapas – tai kokybiniai ir kiekybiniai tyrimai. Pirmiausia pasirenkamas kokybinio tyrimo metodas, sudaromas pokalbio planas ir numatoma jo aplinka. Toliau atliekamas kokybinių duomenų rinkimas ir analizė. Atlikto kokybinio tyrimo rezultatai naudojami projektuojant kiekybinį tyrimą. Parenkamas kiekybinio tyrimo metodas, sudaromas tyrimo planas ir numatomos duomenų rinkimui naudojamos priemonės. Atlikus tyrimą, analizuojami gauti rezultatai ir pateikiamos išvados.

Tyrimas pradamas nuo tikslo formulavimo ir uždavinių tam tikslui pasiekti nustatymo.

Tyrimo tikslas – įvertinti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimo teorines bei praktines prielaidas ir remiantis empirinio tyrimo rezultatais pateikti rekomendacijas įmonės veiklos efektyvumui didinti.

Norint pasiekti nustatytą tyrimo tikslą, reikia įgyvendinti tokius tyrimo uždavinius:

1. Atlikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinį tyrimą pritaikius giluminio interviu metodą AB „Vilniaus Degtinė“.
2. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais atlikti AB įmonės veiklos efektyvumo kiekybinį tyrimą pritaikius respondentų tikslinės grupės anketavimo metodą. Toks metodas buvo parinktas, kadangi AB „Vilniaus degtinė“ klientai nepanoro dalyvauti kiekybinėje apklausoje.
3. Remiantis kokybinio bei kiekybinio tyrimo rezultatų ekstrapoliacija pateikti veiklos ekonomiškumo didinimo įvertinimą AB „Vilniaus Degtinė“.
4. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais pateikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodiklių SSGG analizę.

Nustačius AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo tyrimo tikslą, uždavinius bus atliktas kokybinis tyrimas.

Reikia paminėti, kad kokybiniai tyrimai dažniausiai yra žvalgybiniai marketingo tyrimai, kada tyrėjas stengiasi gauti įvairiausių minčių bei idėjų apie tam tikrą problemą, generuoja hipotezes ir identifikuoja kintamuosius tolesniems tyrimams. Kokybinis tyrimas savo esme yra ir mažiau struktūrizuotas ir mažiau intensyvus nei standartizuotu klausimynu, paprastai naudojamu kiekybiniuose tyrimuose, paremtas interviu. Taip pat kokybiniams tyrimams būdingas ilgesnis, lankstesnis ryšys su respondentu, todėl gauti duomenys turi išsamesnį ir turtingesnį turinį, o tai reiškia didesnę galimybę pažvelgti į esmę ir perspektyvas.

Tyrimo metodas. Kokybiniam „Vilniaus degtinės“ veiklos ekonomiškumo didinimo tyrimui buvo pasirinktas giluminio interviu metodas. Giluminis interviu yra ilgas, (paprastai nuo 30 minučių iki 1 valandos trukmės) santykinai nestruktūrizuotas interviu tarp respondento ir tyrėjo, kuris privalo apibrėžti bendrą diskusijos objektą, o pačiame pokalbyje dalyvauti minimaliai. Giluminio interviu metodo pasirinkimą lėmė tai, jog buvo siekiama išsiaiškinti/išskirti ir įvertinti svarbiausius vidinius ir išorinius veiksnius, lemiančius nepakankamą organizacijos ekonomiškumą į diskusiją įtraukiant AB „Vilniaus degtinė“ vidaus valdymo narius.

Kokybinių tyrimų metu naudota giluminio interviu klausimų struktūra. Jo klausimus galima suskirstyti į tris grupes.

Pirmosios grupės klausimai, pateikti įmonės vadovams, nurodo, kokia vyrauja respondentų nuomonė vertinant Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominę aplinką ekonominiu nuosmukiu.

Antrosios grupės klausimai atskleidžia „Vilniaus degtinės“ poziciją Lietuvos svaigiųjų gėrimų

rinkoje bei nurodo svarbiausius veiksnius, skatinančius įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą.

Trečiosios grupės klausimai nubrėžia įmonės ateities perspektyvas ir planus, siekiant efektyvinti jos veiklą ir gerinti ekonomiškumo rodiklius.

Svarbu pažymėti, jog tam tikra klausimų struktūra nustatoma iš anksto, bet tolesnė pokalbio eiga priklauso nuo respondentų atsakymų. Tokiu būdu grupė žmonių skatinama laisvai kalbėti ir reikšti savo nuomonę apie tam tikrą objektą, tačiau tyrėjas privalo neleisti pašnekovams nukrypti nuo numatyto interviu plano. Interviu duomenys fiksuojami, o vėliau nuodugniai analizuojami. Tai atliekant svarbu atsižvelgti į respondentų nuotaikas bei kūno kalbą, kurią naudoja reikšdami savo nuomonę.

Tyrimo vieta, laikas ir imties atranka. Kokybiniai tyrimai vyko 2009 m. balandžio mėnesį. Jų metu buvo apklausti 3 respondentai, veikiantys organizacijos vidaus valdymo mechanizme. Apklaustųjų darbo funkcijos yra tiesiogiai susijusios su AB „Vilniaus degtinė“ prekės ženklo vystymu bei ekonominiu, strateginiu įmonės veiklos plėtojimu. Giluminiai interviu truks nuo 8 iki 30 minučių.

2.1.2. Tyrimo rezultatų analizė

Svaigiųjų gėrimų rinkos apibūdinimas ekonominio nuosmukio kontekste. Magistriniame darbe PEST analizės principu nustacius veiksnius, turinčius įtakos svaigiųjų gėrimų gamintojų rinkai, paašškėjo, kad svarbiausi politiniai veiksniai yra padidintas akcizo mokestis, sprendimas apriboti prekybos alkoholiu laiką, skirtingai didinami silpnųjų ir stipriųjų gėrimų akcizai bei planuojami nuo 2014 m. alkoholių gėrimų pardavimų pakeitimai, neigiamai paveiksiantys rinką. Išskirtų veiksnių svarbumą patvirtina „Vilniaus degtinės“ ir daugumos kitų įmonių, gaminančių alkoholį, šių metų veiklos ataskaitos, kuriose pažymėti padidinti akcizai ir alkoholinių gėrimų prekybos vietų, prekybos laiko bei alkoholinių gėrimų reklamos papildomi ribojimai ir draudimai – kaip didžiausią neigiamą reikšmę turintys politiniai sprendimai.

Išvardyti faktai atsiskleidė atliekant giluminį tyrimą su „Vilniaus degtinės“ vadovais, kurie sumažėjusių įplaukų į biudžetą priežastis nurodė 2 pastaruosius metus didinamą alkoholio akcizą ir valandinį apribojimą prekiauti svaigiaisiais gėrimais po 22 val. Be to, kaip teigė respondentai, prasidėjęs pasaulinis ekonominis sunkmetis esamą padėtį dar labiau paašstrino, o Vyriausybės priimtas įstatymas apriboti alkoholio pardavimus nakties metu paskatino šešėlinės ekonomikos suaktyvėjimą, kuris trukdo legalaus verslo plėtimuisi. Taigi matyti, kad pateiktus faktus atliekant analizę magistriniame darbe patvirtina interviu metodu gauti atsakymai.

Respondentų teigimu, esamą svaigiųjų gėrimų verslo padėtį ženkliai pagerintų akcizo lygio grąžinimas į 2007 metus bei valandinio apribojimo panaikinimas. Nors įmonė pasisako už atsakingo alkoholio vartojimą, visgi produkto pardavimas yra svarbiausias organizacijos uždavinys.

Organizacijos pozicija rinkoje. Be jau išvardytų svaigiųjų gėrimų gamintojų veiklą ribojančių

veiksnių, interviu dalyviai nurodė ir bankines paskolas. T.y. sumažėjo bankų suteiktų paskolų įmonėms skaičius – atmetama maždaug 50 proc. visų paraiškų. Pirmą kartą per paskutinius penkerius metus suteiktų paskolų verslui metinis augimo tempas birželio pabaigoje buvo neigiamas ir lygus 1,3%.

Be to, atliekant interviu paaiškėjo, kad importuojami pigesni svaigieji gėrimai taip pat lemia „Vilniaus degtinės“ pardavimų sumažėjimą. Kita vertus, respondentų teigimu, produkcijos realizavimui įtakos turi ir vidiniai organizacijos sprendimai, pavyzdžiui, pralaimėta kova dėl prekių ženklų su konkurentais.

Kaip buvo pateikta magistrinio darbo 1.2. dalyje, padidėjusi pagamintos produkcijos savikaina taip pat turi įtakos bendrovės pelningumui. Jau dvejus metus iš eilės „Vilniaus Degtinės“ pelnas yra mažesnis negu pardavimų savikaina, o 2008 m. veiklos sąnaudos jau viršijo pelną.

Respondentų teigimu, pardavimų kritimas „Vilniaus degtinėje“ ryškus – prekyba sumažėjusi net 39 proc., todėl šiuo metu svarbiausiu uždaviniu laikomas eksportas bei gerų pozicijų išlaikymas (esamų produktų vystymas ir jų pardavimų efektyvinimas) konkurencinėje alkoholinių gėrimų rinkoje. „Vilniaus degtinė“ pagal statistinius pardavimų rodiklius išlieka stiprioje antroje pozicijoje, užleidžianti pirmą vietą „Stumbrui“.

Magistriniame darbe nustatyta, kad vienas iš bendrovės pelningumo rodiklių yra eksportuojamos produkcijos kiekiai ir gautos pajamos iš pardavimų užsienio šalyse. Todėl AB „Vilniaus Degtinė“ siekdama didinti eksportą ir gaminti originalius ir kokybiškus gėrimus nuolat investuoja į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus.

„Vilniaus degtinės“ ateities perspektyvos ir planai. Kaip teigė organizacijos vadovai, strateginis veiklos efektyvinimo planas kardinaliai skirsis nuo praėjusių metų dėl kelių priežasčių:

- pirma – būtinybė keisti strategiją atsižvelgiant į dabartinę rinkos padėtį;
- antra – kritiškai įvertinti ir prisitaikyti prie vartotojų poreikių, kurie šiais metais pakito: padidėjo mažesnėmis kainomis bei mažesnės talpos gaminių pardavimai.

Svarbiu uždaviniu išlieka esamos tvirtos pozicijos antroje vietoje svaigiųjų gėrimų rinkoje išlaikymas.

Įmonės ekonomiškumo gerinimo priemonės. Respondentų teigimu, per paskutinius 3 – 4 mėnesius siekiant didinti įmonės veiklos ekonomiškumą, nemažai nuveikta, pavyzdžiui, sąnaudų optimizavimas, mažinimas, efektyvinimas, vadybinių procesų optimizavimas, struktūrų optimizavimas. Tokiu būdu struktūriškai pertvarkoma ne įmonės vidaus kontrolė, bet verslo kontrolė bei atsakomybės paskirstymas. Pertvarkymas vyksta norint įgyvendinti pagrindinį tikslą – sukurti ilgalaikį strateginį planą. Kito respondento nuomone dėl ekonomiškumo gerinimo, ženkliai padėtų gerinti ekonominę įmonės padėtį gamybos optimizavimas negaminant produktų „į sandėlius“ ir optimalus gamybos žaliavų planavimas. Be to, organizacijoje vyksta nuolatinis investavimas į technologijas – diegiami

nauji degtinės išvalymo filtrai ir pan., norint pagerinti ne tik produkto kokybę, bet ir patenkinti įvairius vartotojų skonius. AB „Vilniaus degtinė“ – vienintelė Lietuvoje, turinti spirito valymo įrenginius, todėl tiesiogiai atsakanti už produkto kokybę bei ją reguliuojanti. Kaip nustatyta magistriniame darbe, bendrovė, vykdydama strateginius uždavinius, investavo 2,4 mln. litų į gamybos procesų ir produktų kokybės tobulinimą, o 2012 m. modernizavimo etapams numatoma skirti dar 0,5 mln. litų gamybos ir produktų tobulinimui. Įmonės vadovų sprendimus investuoti į įrangos modernizaciją nepaisant sunkios ekonominės būklės kryptingumą rodo tai, kad 2009 m. per I pusmetį bendrovė eksportavo produkcijos už 1576,5 tūkst. litų, t.y. 2009 m. 13% daugiau nei praėjusiais metais.

Kainos ir kokybės santykis dabartiniu laikotarpiu. Kainų nustatymas, pasak respondentų, vyksta atsižvelgiant į konkurentus, padėtį rinkoje, pagal produkto kategoriją – pigesnių/brangesnių gėrimų bei produkto pozicionavimą.

Parduotuvės, siekdamos pritraukti kuo daugiau pirkėjų, svaigiųjų gėrimų kainas mažina skelbdami įvairias akcijas. Tačiau bendrovių vadovai tokios kainų politikos vykdyti nenori dėl brangstančių žaliavų. Iš to galime daryti prielaidą, kad gamintojams sumažinus produktų kainas, suprastėtų jų kokybę, kartu sumažėtų ir pardavimai.

Siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę dėl ekonominio nuosmukio įtakos atsiskaitymo terminams, išsiaiškinta, kad nustatyti atsiskaitymai esantys kelių tipų (pvz., marketinginis ir pan.) ir nesikeičiantys, todėl minėtas procesas vyksta nenutrūkstamai ir planingai. Galutine respondentų išvada nustatyta, kad atsiskaitymo terminų pratęsimas iš esmės nelabai turi įtakos įmonės biudžetui ir finansiniam organizacijos stabilumui.

2.1.3. Rezultatų analizė, ribojančių veiksnių nustatymas

Remiantis atlikto interviu duomenimis, galima išskirti tokius svarbiausius veiksnius, stabdančius alkoholinių gėrimų gamintojų veiklą: padidėjęs akcizo mokestis alkoholiui, Vyriausybės priimtas įstatymas, draudžiantis pardavinėti alkoholį po 22 val., pigesnių svaigiųjų gėrimų į šalį importas; iš vidinių įmonės veiksnių minėtini sprendimai dėl prekinių ženklų dizaino.

Norint išskirtus veiksnius akcentuoti ir pabrėžti jų svarbumą bei numatyti veiksnių tendencijas apibendrinant giluminio interviu rezultatus, žemiau pateiksime veiksnį, turinčių didžiausią įtaką alkoholinių gėrimų rinkai, lentelę.

7 lentelė **Veiksniai, ribojantys svaigiųjų gėrimų gamintojų veiklą**

Veiksny/Indikatorius	Įtaka įmonės efektyvumui	Tendencijos
Akcizo mokestis alkoholiui	Labai stipri	Stiprėti/silpnėti (priklausomai nuo politinių sprendimų grąžinti lengvatas alkoholinių gėrimų akcizui ar palikti esamą mokesčio dydį, kis ir įmonės veiklos efektyvumas.
Draudimas prekiauti alkoholiu po 22 val.	Stipri	Stiprėti/silpnėti (priklausomai nuo politinių sprendimų panaikinti esamą draudimą, palikti esamą padėtį ar dar labiau sugriežtinti įstatymą, kis ir įmonės veiklos efektyvumas.
Pigesnių gėrimų į šalies rinką importas	Vidutinio stiprumo	Augti (organizacijai imantis strateginių planų efektyvaus vykdymo dėl galimybės sėkmingai nukonkuruoti įvežamų gėrimų rinką.
Įmonės sprendimai dėl prekinio ženklo	Vidutinio stiprumo	Augti (organizacijai imantis strateginių planų efektyvaus vykdymo dėl produktų vystymo ir įtvirtinimo rinkoje).

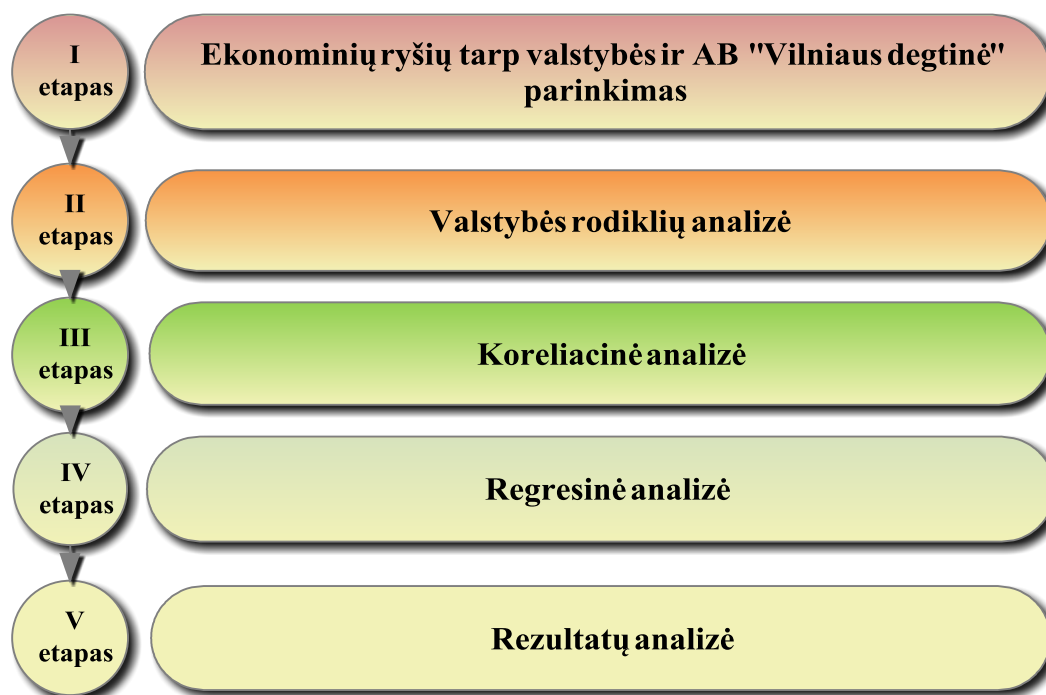
Iš pateiktos lentelės duomenų bei jų išskirstymo matyti, kad kai kurie veiksniai gali būti reguliuojami pačios organizacijos, todėl galime daryti prielaidą, kad kai kurių veiksmų tendencingumas priklauso nuo įmonės tinkamų ar netinkamų strateginių žingsnių. Pavyzdžiui, sėkminga ar nesėkminga kova dėl prekinio ženklo gali būti nulemta tik pačios įmonės sprendimų, todėl tendencijų skiltyje pažymėta sąvoka „augti“ reiškia įmonės galimybes. Ten, kur organizacija neturi galimybių keisti esamos padėties savo nuožiūra, tendencijų skiltyje įvesta sąvoka „stiprėti/silpnėti“, nurodanti galimas palankias/nepalankias sąlygas plėtotis verslui ir siekti veiklos efektyvumo. Taigi tik išskirsčius veiksmus į atskiras skiltis ir palyginus jų turinį bei numatant tendencijas, galima daryti

išvadą, kad skirtingi veiksniai turi skirtingos įtakos bendrovės ekonominei būklei, todėl vadovams reiktų skirti dėmesį tiems indikatoriams, kuriuos galima kontroliuoti optimizuojant įmonės veiklą.

2.2. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo statistinis kiekybinis tyrimas

2.2.1. Kiekybinio tyrimo projektavimas ir eiga

Siekiant ištirti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumą atliktas kiekybinis statistinis tyrimas. Statistinio tyrimo duomenų bazei pasirinkti Statistikos departamento bei AGPIA asociacijos duomenys bei atliekama regresinė koreliacinė analizė tarp svaigiųjų gėrimų rinkos statistinių rodiklių ir AB „Vilniaus Degtinės“ ataskaitnių duomenų. Kiekybinis tyrimas sudarytas iš V pagrindinių etapų:

13 pav. Kiekybinio tyrimo vykdymo etapai

Šaltinis: sudaryta autorės naudojantis „SmartDraw10“ programa

I etapas. Naudojantis aprašomąja statistika ir Statistikos departamento duomenimis pavaizduota, kaip kito valstybės biudžetas, alkoholinių gėrimų akcizo tarifas ir alkoholinių gėrimų pardavimų rodikliai.

II etapas. Atliekant koreliacinę analizę ištirtas ryšio stiprumo laipsnis tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų; ryšys tarp pinigų, surinktų už alkoholinių gėrimų akcizinius mokesčius ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno, ryšys tarp alkoholinių gėrimų VKI ir nagrinėjamos bendrovės pardavimų pajamų.

III etapas. Atliekant regresijos analizę vertinamos vidutinių galimų AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų, bendrojo pelno, pardavimų pajamų reikšmės, atitinkamai fiksuojant valdžios sektoriaus vidaus skolą, alkoholio tarifo ir alkoholinių gėrimų VKI reikšmes.

IV etapas. Rezultatų vertinimas.

Pirmi 3 etapai pateikti 2.2.2. poskyryje, IV etapas – 2.2.3. poskyryje.

2.2.2. Tyrimo rezultatų analizė

Norėdami įvertinti ryšių tarp kai kurių valstybės ir AB „Vilniaus Degtinė“ ekonominių rodiklių ir nustatyti, kaip keistųsi bendrovės rodikliai pakitus atitinkamiems valstybės rodikliams, atlikta koreliacinė ir regresinė analizė.

14 pav. Valstybės įtakos AB „Vilniaus degtinė“ įvertinimas

Šaltinis: sudaryta autorės naudojantis „SmartDraw10“ programa

Analizuojant Statistikos departamento pateiktus duomenis ir AB „Vilniaus Degtinė“ 2003–2008 m. finansines ataskaitas bei 2003–2006 m. prospektus-ataskaitas, buvo išrinkti 3 valstybiniai ir 3 „Vilniaus Degtinės“ finansiniai rodikliai, labiausiai parodantys bendrovės efektyvumą. Taip pat sudaryti trys ryšiai tarp valstybės ir AB „Vilniaus Degtinė“.

Toliau tiriamas koreliacijos stiprumas tarp nustatytų ryšių:

1. valdžios sektoriaus vidaus skola ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų;
2. pinigų, surinktų iš alkoholinių gėrimo akcizo tarifo ES'95 ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno;
3. alkoholinių gėrimų pardavimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų.

Atliekant regresinę analizę siekiama nustatyti:

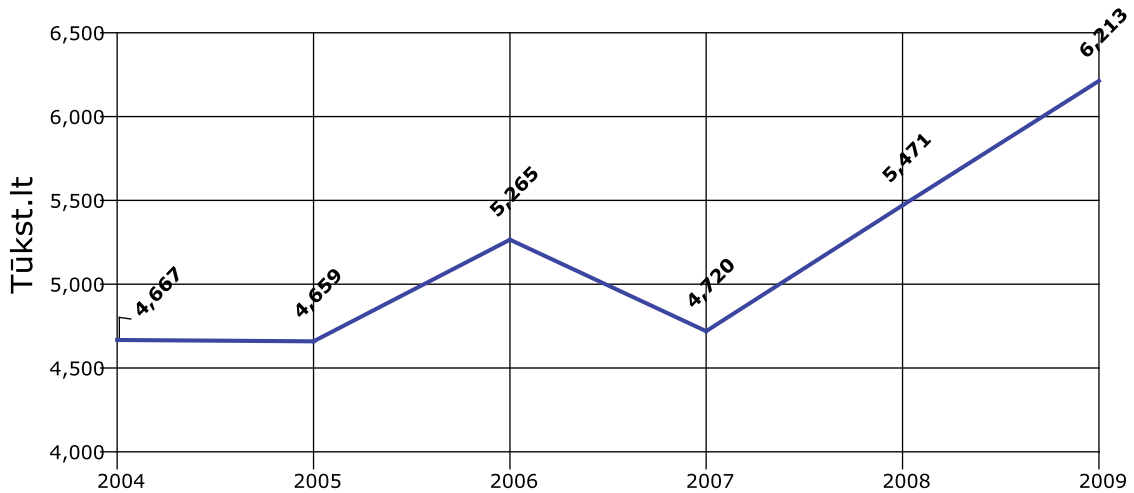
1. valdžios sektoriaus vidaus skola AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimams;
2. pinigų, surinktų iš alkoholinių gėrimo akcizo, įtaka AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojam pelnui;
3. alkoholinių gėrimų VKI pokyčio įtaka AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamoms.

Valdžios sektoriaus vidaus skola ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimai.

Išnagrinėjus 2004–2009 metų AB „Vilniaus Degtinė“ metines finansines ataskaitas ankščiau darbe buvo nustatyta ir parodyta, jog įmonės įsipareigojimai kiekvienais metais turi polinkį augti. Apačioje

pateiktoje diagramoje pavaizduota, kaip kito valdžios vidaus skola, turinti lemiamos reikšmės bendrovės įsipareigojimams.

Valdžios sektoriaus vidaus skola

2 pav. Valdžios sektoriaus vidaus skolos pokytis 2004–2009 metais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento duomenis naudojantis „SmartDraw10“ programa

Iš aukščiau pateiktos diagramos matome, kad valdžios vidaus skola kaip ir AB „Vilniaus degtinė“ įsipareigojimai taip pat augo 2004–2008 metais. Toliau reikalinga nustatyti, ar tarp šių dvejų rodiklių egzistuoja koreliacinis ryšys.

8 lentelė **Koreliacijos koeficientas tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų**

		Valdžios sektoriaus skola	Įsipareigojimai
Valdžios sektoriaus skola	Pirano koreliacijos koeficientas	1	0,788
	Paklaida	.	0,063
Įsipareigojimai	Pirano koreliacijos koeficientas	0,788	1
	Paklaida	0,063	.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento duomenis ir AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ataskaitas, naudojantis SPSS 17 statistinių duomenų apdorojimo paketu

Aukščiau pateiktoje lentelėje matome apskaičiuotą koreliacijos koeficientą tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų: koeficientas $r = 0,788$ reiškia, kad tarp šių rodiklių egzistuoja stipri koreliacija, nustatytas paklaidos koeficientas lygus 6,3 proc. Atlikus aprašomus skaičiavimus, galime priėti išvados, kad išorės aplinkos veiksnys turi reikšminės įtakos įmonės įsipareigojimų didėjimui.

Nustačius tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir bendrovės įsipareigojimų egzistuojančią stiprią koreliaciją, reikalinga sudaryti regresijos tiesę, atvaizduojančią įmonės įsipareigojimų kaitą, keičiantis valstybės vidaus skolai.

Regresijos modeliai sudaromi pagal formulę⁴⁴:

$$Y_n = a + b \cdot x$$

Čia: Y_n – skaičiuojamas rodiklis,

x – ES paramos lėšos,

a, b – regresijos lygties parametrai.

Parametrai apskaičiuojami iš normalių lygčių sistemos, gautos mažiausių kvadratų metodu:

$$\begin{cases} a \sum x + b \sum x^2 = \sum xy \\ n \cdot a + b \cdot \sum x = \sum y \end{cases}$$

Taip pat būtina patikrinti sudaryto modelio veiksmingumą – tai daroma apskaičiuojant determinacijos koeficiento kvadratą, kuris rodo, kuri vieno požymio bendro kitimo dalis gali būti paaiškinta kito požymio reikšmių kitimu. Determinacijos koeficientas tiesinės priklausomybės atveju yra lygus koreliacijos tarp kintamųjų (rodiklių) x ir y koeficiento kvadratui. Apskritai šis koeficientas interpretuojamas taip⁴⁵:

$$D = (r_{xy})^2$$

Čia: r_{xy} – koreliacijos koeficientas.

Kai $D^2 \geq 0,25$, regresijos modelis laikomas tinkamu.

Gauta tokia AB „Vilniaus Degtinė“ (VD) įsipareigojimų priklausomybė nuo valdžios sektoriaus vidaus skolos (VS):

$$\mathbf{VD \textit{ įsipareigojimai} = 67618,138 + 0,027 \cdot VS, D = 0,61.}$$

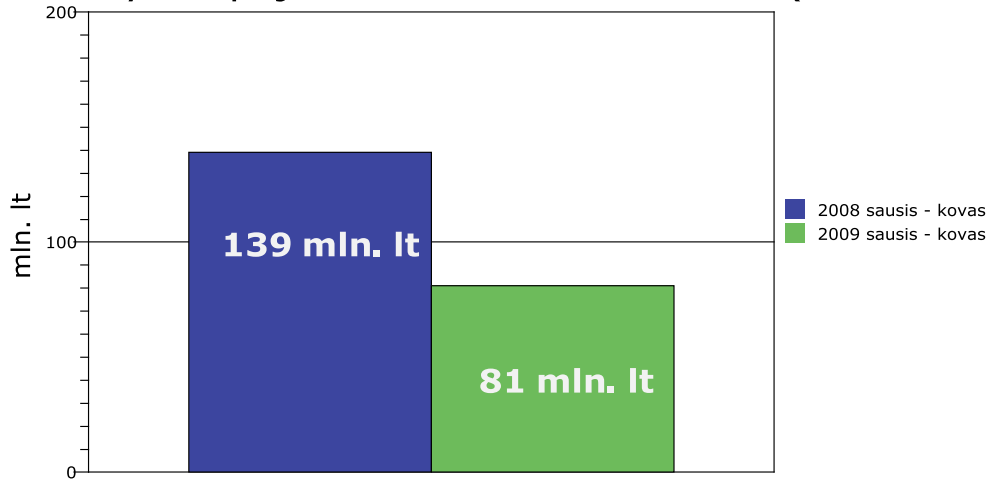
Už akcizų surinkti pinigai ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrasis pelnas.

Diagramoje (15 pav.) matyti, kad dėl tarifo padidinimo ženkliai nukritusių akcizinių pajamų iš stipraus alkoholio nekompensuoja silpnesnių gėrimų realizacija (t.y. stipriųjų gėrimų vartotojai dažniausiai nepradeda vartoti silpnesnių gėrimų). Todėl kyla esminis klausimas: ar dėl dirbtinai išaugusių kainų stipriųjų gėrimų vartotojai apskritai atsisako vartojimo, ar tiesiog pasirenka pigesnę, nelegalią, neapskaitomą produkciją.

⁴⁴ **Bartosevičienė V.** Ekonominė statistika. – Kaunas: Technologija, 2009. 78 – 82 p. – ISBN 9986-13-918-X.

⁴⁵ **Boguslauskas V.** Ekonometrika. – Kaunas: Technologija, 2008. 124 –139 p. – ISBN 978-9955-25-234-4.

Valstybės pajamos iš alkoholio akcizo (sumokėta)

15 pav. Valstybė gautos pajamos už alkoholio akcizo mokestį 2008 ir 2009 metais I pusmetį.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Vilniaus degtinė“ vidaus naudojimo medžiaga, naudojantis „SmartDraw10“ programa.

Apačioje pateiktas apskaičiuota koreliacijos koeficiento reikšmė, kuri parodo, kaip surinktas akcizo mokestis turi įtakos AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos pelnui.

9 lentelė **Koreliacijos koeficientas tarp už akcizą surinktų pinigų ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno**

		Akcizas	Bendras Pelnas
Akcizo pajamos	Pirsano koreliacijos koeficientas	1	-,270
	Paklaida	.	,660
Bendras Pelnas	Pirsano koreliacijos koeficientas	-,270	1
	Paklaida	,660	.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento duomenis ir AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ataskaitas, naudojantis SPSS 17 statistinių duomenų apdorojimo paketu

Aukščiau pateiktoje lentelėje matome apskaičiuotą koreliacijos koeficientą tarp akcizo mokesčio pajamų ir tiriamos bendrovės bendrojo pelno: koeficientas $r = -0,27$, klaidos tikimybė lygi 66 proc. Iš atliktų skaičiavimų akivaizdžiai matome, kad tarp dviejų nagrinėjamų rodiklių egzistuoja nereikšminga koreliacija, todėl galima daryti prielaidą, jog pajamos, gautos iš alkoholio akcizo mokesčio, lemiamos reikšmės ir įtakos organizacijos pelnui neturi.

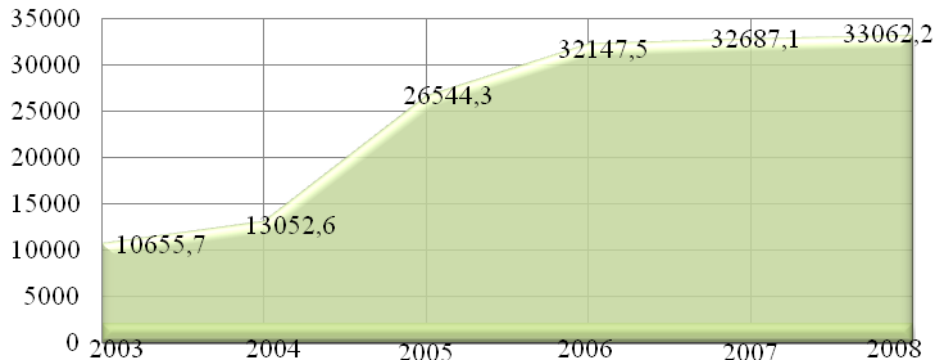
Dėl nustatyto tarp surinktų akcizo pajamų ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno ryšio nebuvimo regresijos modelis sudarinėjamas nebus.

Alkoholinių gėrimų VKI pokytis ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamos.

Statistikos departamento duomenimis alkoholinių gėrimų VKI kiekvienais metais vis mažėjo: 2004 metais jo koeficientas buvo 5,52, 2009 metais – 4,61.

Atlikus 2003–2008 metų (2009 metai neįtraukiami, nes negalime prognozuoti šių metų įmonės pardavimų pajamų) AB „Vilniaus Degtinė“ metinių ataskaitų analizę, buvo ištirtos pajamos, gautos iš gaminių paravimų, t.y. nustatyta, kad kiekvienais metais pardavimų pajamos didėjo. Apačioje pateikta pardavimų pajamų tendencijos plokštuminė diagrama.

AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamos

16 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimų pajamos 2003 – 2008 metais

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2003–2008 m. veiklos ataskaitų analizę

Remiantis diagramos duomenimis, 2005 m. pastebimas bendrovės pardavimų pajamų staigus padidėjimas. Nors nuo 2006 m. iki 2008 m. pardavimų pajamų augimo tendencija išliko, 2005 m. gautų pajamų iš pardavimų rodiklio teigiamas pokytis buvo didžiausias.

Toliau buvo nustatytas ryšio stiprumas tarp alkoholinių gėrimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinės“ pardavimų pajamų.

10 lentelė Koreliacijos koeficientas tarp alkoholinių gėrimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų

		VKI	Pardavimų Pajamų
VKI	Pirsano koreliacijos koeficientas	1	-,834(*)
	Paklaida	.	,039
Pardavimų pajamos	Pirsano koreliacijos koeficientas	-,834(*)	1
	Paklaida	,039	.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento duomenis ir AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ataskaitas, naudojantis SPSS 17 statistinių duomenų apdorojimo paketu

Aukščiau pateiktoje lentelėje matome apskaičiuotą koreliacijos koeficientą tarp alkoholinių gėrimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų: koeficientas $r = -0,834$, klaidos tikimybė

lygi 3,9 proc. Tokie rodikliai nurodo, kad egzistuoja labai stipri neigiama koreliacija, reiškianti alkoholinių gėrimų VKI atvirkštinę įtaką⁴⁶ įmonės pardavimų pajamoms.

Kadangi buvo nustatyta, jog tarp alkoholinių gėrimų VKI ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų egzistuoja stipri koreliacija, galime sudaryti regresijos tiesę, atvaizduojančią įmonės pardavimų pajamų kaitą, keičiantis alkoholinių gėrimų VKI.

Gauta tokia AB „Vilniaus Degtinė“ (VD) pardavimų pajamų nuo alkoholinių gėrimų VKI pokyčio:

$$\mathbf{VD \text{ pardavimo pajamos} = 311281,57 + 50652,806 \cdot VKI, D = 0,73.}$$

Apibendrinant poskyrį kiekybinio tyrimo II etape atliekant koreliacinę analizę nustatyta, kad egzistuoja ryšys tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų bei ryšys tarp alkoholinių gėrimų VKI pokyčio ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad tarp už akcizą surinktų pinigų ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno koreliacinio ryšio nėra.

Atliekant regresijos analizę III tyrimo etape įvertintos vidutinių galimų AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų, pardavimų pajamų reikšmės, atitinkamai fiksuojant valdžios sektoriaus vidaus skolą ir alkoholinių gėrimų VKI reikšmes. Pagal sudarytas regresijos tieses bei žinant alkoholinių gėrimų VKI pokytį ir valdžios sektoriaus vidaus skolą galima prognozuoti bendrovės pardavimų pajamas bei įsipareigojimus. Dėl kol kas neesamų tikslių alkoholinių gėrimų VKI rodiklio nebuvimo pardavimų pajamų bei įsipareigojimų prognozės darbe atliekamos nebus, tačiau autorės sukurtą ekonometrinio modeliavimo sistemą akcinė bendrovė „Vilniaus degtinė“ galės sėkmingai pritaikyti biudžeto išlaidų ir pajamų įsipareigojimų prognozavimui su 93,7 proc. ir 96,1 proc. tikimybėmis.

⁴⁶ *Mažėjant VKI didėja „Vilniaus degtinės“ pardavimų pajamos

2.2.3. Problemų iškėlimas, rezultatų analizė

Šitame poskyryje bus apibendrintos pagrindinės problemos, susijusios su alkoholinių gėrimų gamyba ir pardavimais bei remiantis AB „Vilniaus Degtinė“ ataskaitomis ir vidaus naudojimo medžiaga bus įvertinta, ar išskirtos problemos įtakoja įmonės veiklą ir efektyvumą. Informacija bus sisteminama bei įvertinama kokybinio ir kiekybinio tyrimų kontekste.

11 lentelė AB „Vilniaus Degtinė“ veiklai turintys/neturintys įtakos veiksniai

Veiksnyss	Turi įtakos	Neturi įtakos
Gėrimų eksporto sumažėjimas šalyje		▲
Didėjantys alkoholio akcizai	▲	
Skirtingai didinami silpnųjų ir stipriųjų gėrimų akcizai	▲	
Alkoholio prekybos laiko ribojimai	▲	
Alkoholinių gėrimų reklamos draudimas	▲	
Vyriausybės nustatyta padidinta įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ riba	▲	
Suteiktų paskolų verslui neigiamas augimo tempas	▲	
Nelegalios prekybos alkoholiu bei kontrabandos plitimas	▲	
Alkoholinių gėrimų kainų mažinimo tiesioginė įtaka produktų kokybei	▲	
Mažėjančios produkto pardavimų ir paskirstymo sąnaudos tiesiogiai proporcingos didėjančiai svaigiųjų gėrimų savikainai	▲	
Alkoholinių gėrimų VKI mažėjimas	▲	
Mažėjantys šalyje stipriųjų gėrimų pardavimai	▲	
Ekonominis nuosmukis	▲	
Padidėjęs pigesnių svaigiųjų gėrimų importas į Lietuvą	▲	
Didėjanti valdžios sektoriaus vidaus skola	▲	
Nepilnai surinktos alkoholinių gėrimų akcizo pajamos		▲

Šaltinis: sudaryta autorės naudojantis kiekybinio ir kokybinio tyrimų rezultatais

Iš aukščiau pateikto įvertinimo matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ veiklai įtakos turinčios problemos yra susijusios ne tik su LR įstatymų ir teisės aktų, tiesiogiai susijusių su įmonės veikla, keitimu, bet ir su sunkia bendra ekonomine situacija šalyje.

Pirmųjų problemų grupei priklauso tokie neigiami veiksniai: didėjantys alkoholio akcizai, alkoholio prekybos laiko ribojimas bei išaugusi nelegali svaigiųjų gėrimų prekyba. AB „Vilniaus

degtinė“ veiklos ataskaitose šios problemos apibrėžiamos ne tik kaip pagrindinės, bet jos priskiriamos prie rizikos veiksnių, kuriems kontroliuoti ir valdyti įmonė skyria daug dėmesio. Teigiamiems pirmos grupės veiksniams priskiriama Vyriausybės nustatyta padidinta įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ riba.

Iš lentelės matyti, bendrovės sėkmingai veiklai trukdo daug veiksnių, tarp antros problemų grupės veiksnių nepastebėta tokių, kurie veiktų įmonės veiklą teigiamai. Pavyzdžiui, darbe minėti nevienodai didinami alkoholio akcizai gamintojams, sudarantys nevienodas veiklos galimybes, ypač aktualūs bendrovei „Vilniaus degtinė“ dėl įmonės specializacijos stipriųjų gėrimų gamyboje. Vienas iš stipriai neigiamų veiksnių yra susijęs su Vyriausybės nutarimu didinti alkoholinių gėrimų akcizą, nulėmusį padintas gaminių kainas. Tai nuosekliai turėjo įtakos vartotojų apsisprendimui rinktis pigesnę importuotą arba nelegaliai įsigytą prekę. Visi šie reiškiniai turėjo ir, numatoma, kad ateityje turės didelės reikšmės bendrovės pardavimų rodiklių smukimui – 2009 metų II pusmečio ataskaitų prognozėmis, šiais metais pardavimų sumažėjo 20 proc. Įmonės, priverstos mažinti gaminamos produkcijos kainas skiriant mažiau dėmesio ir kaštų gaminių kokybei, prastina prekės ženklo reprezentatyvumą visuomeniniame lygmenyje.

Kiekybiniame tyrime buvo nustatyta, kad AB „Vilniaus degtinė“ veiklai turi įtakos valdžios sektoriaus vidinė skola. Apskaičiuotas stiprus koreliacinis ryšys tarp valstybės vidinės skolos ir bendrovės įsipareigojimų leidžia daryti prielaidą, kad kuo labiau didės valstybės skola, tuo labiau didės ir bendrovės įsipareigojimai. Taip pat buvo nustatyta, kad tarp alkoholinių gėrimų VKI ir „Vilniaus degtinės“ pardavimų pajamų egzistuoja atvirkštinis ryšys, t.y. kuo mažesnis alkoholinių gėrimų VKI, tuo didesnės pardavimų pajamos.

Akcinės bendrovės veiklai neturintys įtakos veiksniai yra mažėjantis Lietuvoje gėrimų eksportas. Buvo nustatyta, kad įmonės 2009 metų I pusmečio eksportas palyginus su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu yra nesumažėjęs. Įmonės bendrajam pelnui reikšmės neturi ir valstybės biudžeto pajamos, surinktos iš alkoholio akcizo mokesčio. Be to, nustatyta, kad tarp šių dviejų rodiklių koreliacinis ryšys neegzistuoja, todėl surinktos už akcizą pajamos organizacijos bendrajam pelnui įtakos neturi.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad daugelis darbe nagrinėjamų problemų vis dėlto turi didelės reikšmės AB „Vilniaus degtinė“ veiklai, jos efektyvumui bei ekonomiškamui. Toliau magistriniame darbe išskirtos problemos bus nagrinėjamos įmonės silpnybių, stiprybių, galimybių ir grėsmių kontekste.

2.3. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodiklių SSGG analizė

AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodiklių SSGG analize siekiama įvertinti įmonės veiklos ekonomiško didinimo teorines bei praktines prielaidas. Remiantis atlikto analitinio bei kompleksinio empirinio ekonominio pakankamumo tyrimo rezultatais, siekiama gautus

rezultatus panaudoti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodikliams išgryninti bei jos panaudoti SSGG analizei. Remiantis SSGG analizės rezultatais projektinėje magistrinio darbo dalyje bus pateikti veiklos ekonomiškumo didinimo vertinimo kriterijai bei praktiniai sprendimai.

SSGG analizė naudojama įmonės veiklos efektyvumo įvertinimui. SSGG – tai santrumpa, kurią sudaro keturių žodžių pirmosios raidės: stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės. Analizės metu nurodomos AB „Vilniaus degtinė“ įmonės vidinės stiprybės bei silpnybės ir galimybės bei grėsmės, kurios gali susidaryti dėl išorinių veiksnių įtakos.

AB „Vilniaus degtinė“ stiprybės – tai didžiausi jos pasiekimai, suteikiantys papildomų galimybių pasinaudoti pažangiausių technologijų naudojimo patirtimi, įmonės prekės ženklu, darbuotojų kvalifikacija ir t.t. Ištaisyti silpnybėms yra naudojamos rinkos galimybės – tai palankios rinkoje sąlygos, kuriomis pasinaudodama įmonė gali didinti savo pranašumus. Grėsmėms sumažinti naudojamos bendrovės stiprybės. AB „Vilniaus degtinė“ grėsmė – tai būsimi įvykiai, kurie padarys neigiamą poveikį įmonės tolesnei veiklai. Žemiau pateiktas SSGG analizės veiksnių sąrašas pagal minėtas keturias dalis bei susitemintas veiksnių aprašymas⁴⁷.

⁴⁷ Bagdžiūnienė V. Įmonių veiklos planavimas ir analizė. – Vilnius: Conto litera, 2006. 45–50 p. – ISBN 9986-836-19-0.

12 lentelė AB „Vilniaus degtinė“ SSGG analizės veiksniai

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<p>GALIMYBĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Vyriausybės nutarimas padidinti įmonių įsiskolinimo biudžetui ir "Sodrai" ribą padeda AB "Vilniaus degtinė" išvengti bankroto ir išsilaikyti rinkoje. ■ Policijos departamento prie VRM ir Alkoholiniams gėrimams prekiaujančių įmonių asociacijos (AGPIA) bendradarbiavimas palengvina neteisėto alkoholio apyvartos kontrolę ir jos nustatymą visoje šalyje. ■ AB "Vilniaus degtinė" padėtį ženkliai pagerintų akcizo lygio grąžinimas į 2007 metus bei valandinio apribojimo panaikinimas. 	<p>GRĖSMĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Planuojami nuo 2014 m. alkoholių gėrimų pardavimų pakeitimai neigiamai paveiks rinką bei prisidės prie legalaus verslo žlugdymo. ■ Alkoholinių gėrimų kainų mažinimas gali tiesiogiai turėti AB "Vilniaus degtinė" įtakos produktų kokybei. ■ Keliami alkoholio akcizo mokesčiai lemia AB "Vilniaus degtinė" svaigiųjų gėrimų produkcijos realizavimo mažėjimą. ■ Didėjanti gaminamos produkcijos savikaina turi įtakos AB "Vilniaus degtinė" pelningumui. ■ Mažėjantis šalyje stipriųjų gėrimų pardavimai lemia AB "Vilniaus degtinė" nuosavybės grąžos ir viso turto grąžos mažėjimą.

Šaltinis: sudaryta autorės PEST analizės kokybinio ir kiekybinio tyrimo duomenimis, AB „Vilniaus degtinė“ ataskaitų analizės duomenimis, naudojantis „SmartDraw10“ programa

Stiprybės. PEST analizės metodu buvo nustatyta, kad Lietuvoje pastaraisiais metais sumažėjęs gėrimų eksportas net ir tokiose didelėse įmonėse kaip „Stumbras“, kurio eksporto rodikliai rodo 2009 m. sumažėjusių užsienio rinkose realizuojamų produktų skaičius. Tačiau nepaisant susiklosčiusios ekonominės padėties AB „Vilniaus degtinė“ eksportas šiais metais nėra smukęs, atvirkščiai – įmonė iš užsienio prekybos sulaukė 12,3 proc. daugiau pelno. Tokios pozicijos išlaikymas parodo, kad įmonė dirba efektyviai ir tinkamai nustato veiklos tikslus.

Kokybinio tyrimo metu buvo nustatyta, kad svarbus vadovybės keliamas uždavinys yra esamos tvirtos pozicijos antros vietos svaigiųjų gėrimų rinkoje išlaikymas. Šiuos duomenis patvirtina ir AB „Vilniaus degtinė“ metiniuose ataskaitose keliami tikslai ir uždaviniai ateinantiems finansiniams metams.

Atsižvelgdama į susiklosčiusią ekonominę padėtį, bendrovė keičia strateginio efektyvumo planą – atkreipiant dėmesį į gyventojų perkamumo galimybių sumažėjimą 2009 metais buvo planuojama didinti prieinamesnių kainą gaminių rinkos dalis Lietuvoje, vykdant efektyvius marketinginius veiksmus bei praplečiant asortimentą naujais produktais. Tikėtina, minėti strateginiai sprendimai padės padidinti pardavimus, kartu ir įmonės pelną.

Be to, AB „Vilniaus degtinė“ nuolat investuoja į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus. 2008 metais svarbiausios investicijos buvo⁴⁸:

- modernizuotas banderolių klijavimo įrenginys, padidinant jo našumą,
- sumontuotas ir įdiegtas kamščių orientatorius,
- sumontuotas lipnių etikečių klijavimo įrenginys,
- įdiegtos dvi naujos banderolių klijavimo stotys,
- atliktas etikečių klijavimo įrenginio modernizavimas,
- sumontuotas naujas butelių skalavimo įrenginys,
- modernizuota viena išpilstymo technologinių linija,
- sumontuotos dvi naujos talpos degtinių ir likerų paruošimo ceche,
- įsigytas vežiojamas spirito siurblys,
- įsigyti papildomi elektrokrautuvas ir autokrautuvas,
- įrengtas sandėlis tuščiai tarai laikyti,
- Obelių spirito varykloje modernizuota grūdų transportavimo įranga,
- spirito varykloje modernizuota valymo įrenginių aerainė sistema,
- modernizuotos apsaugos ir priešgaisrinės sistemos.

AB „Vilniaus degtinė“ metinėse ataskaitose minimas bendrovės darbuotojų kvalifikacijos kėlimas kursuose, seminaruose, mokymasis aukštosiose mokyklose, manytina, teigiamai veikia kvalifikuotos ir savo darbą numanančios darbo jėgos formavimąsi, kuris atsispindi bendrovės veiklos efektyvume.

Silpnybės. PEST analizės metodu nustatyta, kad svaigiųjų gėrimų gamybai ir realizacijai didelės neigiamos reikšmės turi ne tik alkoholinių gėrimų pardavimų laiko ribojimas, bet ir draudimai, susiję su gamintojų reklamos turiniu – organizacijos produktų realizacijos sumažėjimą rodo bendrovės 2009 metų I pusmečio ataskaita, kurios duomenys detaliau apžvelgiamos 3.2. poskyryje.

⁴⁸ AB „Vilniaus degtinė“ 2008 metinės ataskaitos.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2008_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

Taip pat darbe išsiaiškinta, kad nors, Statistikos departamento duomenimis, pastaraisiais metais alkoholio vartojimas sumažėjo, gyventojų, sergančių alkoholine priklausomybe, skaičius didėja. Iš to seka, kad vartotojai vis dažniau renkasi nelegalius alkoholinius gėrimus, todėl tai turi tiesioginės įtakos svaigiųjų gėrimų gamintojų pardavimams. Atsižvelgdama į minėtą faktą, bei siekdama išvengti produkcijos realizacijos sustojimo, AB „Vilniaus degtinė“ 2008 metų metinėje ataskaitoje numato naujus veiklos planus ir perspektyvas.

Sumažėjus ekonomikos aktyvumui bei pablogėjus verslo perspektyvoms, finansinių institucijų (PFI) paskolų privačiajam sektoriui likutis balandžio mėn. sumažėjo. Dėl sumažėjusios apyvartinio kapitalo paklausos pirmaisiais metų mėnesiais bei dėl didesnio naudojimosi likvidumo apsaugomis finansuojant apyvartinį kapitalą, suteiktų paskolų verslui metinis augimo tempas dar labiau sulėtėjo, ir paskutiniaisiais mėnesiais buvo neigiamas⁴⁹. Kadangi dėl išvardytų priežasčių AB „Vilniaus degtinė“ pasiskolinti iš valstybės galimybių mažėja, galime daryti prielaidą, kad bendrovės neefektyvios veiklos, likvidumo arba bankroto rizika padidėja.

PEST analizėje nurodyti Lietuvoje ir Europoje egzistuojantys skirtingai didinami silpnųjų ir stipriųjų gėrimų akcizai taip pat turi neigiamos įtakos analizuojamos bendrovės veiklai dėl jos specializacijos stipriųjų gėrimų gamyboje. Akivaizdu, kad šis veiksnys organizacijai sudaro nepalankias veiklos sąlygas, kurios gali sukelti ypač didelių nuostolių sudėtingos ekonominės situacijos šalyje metu (bedarbystės didėjimas, realaus darbo užmokesčio mažėjimas ir vartotojo krepšelio perskirstymas vartotojams mažiau suteikiant galimybių skirti lėšų brangesniems bei legaliems alkoholiniams gėrimams)⁵⁰.

Galimybės. Nepaisant išvardytų silpnųjų, egzistuoja ir galimybių gerinti bendrovės veiklos efektyvumą. Viena tokių – Vyriausybės nutarimas padidinti įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ ribą, kuri, tikėtina, padės išvengti galimo AB „Vilniaus degtinė“ bankroto arba likvidavimo bei išsilaikyti rinkoje.

Kadangi buvo nustatyta, kad plintanti nelegali alkoholinių gėrimų produkcija ženkliai mažina AB „Vilniaus degtinė“ legalios produkcijos pardavimus, šešėlinės produkcijos likvidavimas arba draudimai sudarytų palankias galimybes pagerinti veiklos efektyvumą. Tokią galimybę siekiama įgyvendinti Policijos departamento prie VRM ir Alkoholiniais gėrimais prekiaujančių įmonių asociacijos (AGPIA) pajėgomis, pradėjus institucijoms bendradarbiauti dėl neteisėto alkoholio apyvartos kontrolėje ir jos nustatymo visoje šalyje.

AB „Vilniaus degtinė“ 2009 metų I pusmečio finansinėje ataskaitoje pažymima, kad bendrovės padėtį ženkliai pagerintų akcizo lygio grąžinimas į 2007 metus bei valandinio apribojimo panaikinimas

⁴⁹ 2009 m. birželio 11 d. - Mėnesinis biuletėnis. <http://www.ecb.int/pub/mb/editorials/2009/html/mb090611.lt.html> [žiūrėta 2009 10 01]

⁵⁰ AB „Vilniaus degtinė“ 2008 metinės ataskaitos. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2008_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

– tai padėtų sumažinti produkcijos savikainą kartu mažinant gaminių kainą. Dėl šios priežasties įmonės gaminami alkoholiniai gėrimai taptu ne tik pigesni ir labiau prieinami vartotojui, bet ir sumažintų nelegalaus alkoholio paplitimą.

Grėsmės. PEST analizėje bei kokybinio tyrimo metodu išaiškinta, kad įvairūs alkoholinių gėrimų įstatymų bei nutarimų pakeitimai neigiamai veikia svaigiųjų gėrimų gamintojų efektyvią veiklą. Todėl, tikėtina, kad planuojami nuo 2012 ir 2014 m. alkoholių gėrimų pardavimų pakeitimai, susiję su apribojimu alkoholi pardavinėti tik specializuotose parduotuvėse bei draudimu pardavinėti alkoholi degalinėse ir jaunesniems negu 21 metų jaunuoliams, neigiamai paveiks rinką bei prisidės prie legalaus verslo žlugdymo.

Dar viena grėsmių paminėtina parduotuvių produktams kainų nustatymo politika: siekiant privilegijuoti kuo daugiau pirkėjų, mažinamos alkoholinių gėrimų kainos, kartu skatinant tai daryti ir gėrimų gamintojus. Kadangi produkcijos gamybos savikaina vis didėja, kainų mažinimas įmanomas tik mažinant gaminių kokybę, ypač tai skausmingai atsilieptų AB „Vilniaus degtinė“ prekinio ženklo įvaizdžiui, kuris daug metų buvo puoselėjamas teikiant rinkai tik kokybiškus gaminius.

Ankščiau darbe nustatytas vienas didžiausių neigiamų veiksnių bendrovės veiklai didinami akcizai lėmė sumažėjusios produkcijos realizavimą rinkoje. Mokesčiams augant dar labiau, atsiranda didelė grėsmė ne tik AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumui ir pelnui, bet ir galimam laikinam arba ilgalaikiam veiklos sustabdymui, blogiausiu atveju – įmonės bankrotui.

Ankščiau darbe 1.2. skyriuje buvo nustatyta, kad AB „Vilniaus degtinė“ gaminamos produkcijos savikaina kiekvienais metais didėja. Apskaičiavus koreliacijos koeficientą tarp pardavimų savikainos ir bendrojo įmonės pelno išsiaiškinta, kad tarp šių rodiklių egzistuoja labai stiprus ryšys ($r=0,98$). Atsižvelgiant į tai, kad pastaraisiais metais gaminių pardavimai sumažėjo, galima teigti, kad didėjanti savikaina turi neigiamos įtakos bendrovės pelningumui.

Tokiu būdu darbe buvo apskaičiuoti AB „Vilniaus degtinė“ nuosavybės grąžos ir viso turto grąžos koeficientai per 2004–2008 metų laikotarpį, kurie aprašyti 3.2 skyriuje. Nustatyta, kad mažėjantys šalyje stipriųjų gėrimų pardavimai lemia bendrovės veiklos efektyvumą, kurį apibrėžia nuosavybės grąžos ir viso turto grąžos koeficientai.

Iš atlikto SSGG tyrimo, matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ efektyviai veiklai vykdyti yra sudaryta daugiau grėsmių negu galimybių. Nepaisant tokių tyrimo išvadų, bendrovė iki šiol dirbo pakankamai efektyviai – tokius rodiklius matysime atlikę veiklos ekonomiškumo vertinimą ir jo dindimo prielaidas.

3. VEIKLOS EFEKTYVUMO DIDINIMO ĮVERTINIMAS AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

3.1. AB „Vilniaus Degtinė“ VP rinkos ataskaitų finansinių rodiklių analizė

Be finansinių institucijų kreditų ir grynujų pinigų AB „Vilniaus degtinės“ svarbiausios finansų rinkos prekės yra vertybiniai popieriai (toliau – VP). Kadangi nagrinėjama bendrovė yra akcinė, jos vertybiniai popieriai – akcijos. Vertybinių popierių subjektai arba asmenys, veikiantys VP rinkoje, yra emitentai, išleidžiantys VP, investitoriai, kurie investuoja savo kapitalą į VP ir tarpininkai.

AB „Vilniaus Degtinė“ plečia verslą parduodama akcijas, įsigydama nekilnojamąjį turtą, pirkdama prekes ir įsigydama kitų bendrovių akcijas.

Bendrovės paprastosios vardinės akcijos nuo 2002 m. kovo 25 d. yra įtrauktos į AB „Vilniaus vertybinių popierių birža“ (VVPB) einamąjį prekybos sąrašą. Remiantis bendrovės finansinėmis ataskaitomis ir prospektais nuo 2003 m.⁵¹ įmonė turėjo 24 408 431 paprastąją vardinę akciją, kurių skaičius nepasikeitė iki dabar. Nagrinėjama organizacija nuo 2003 m. iki 2006 m.⁵² leidžia metų prospektą – ataskaitą, kurioje yra pagrindinės charakteristikos: vertybinių popierių pavadinimas, jų skaičius, nominalioji vertė, emisijos kaina, bendra skolos vertybinių popierių nominalioji vertė pagal vertybinių popierių rūšis ir klases, palūkanų dydis procentais ir t.t.

Vertinant AB „Vilniaus Degtinė“ efektyvumą yra nagrinėjami tokie rodikliai:

- rinkos kapitalizacija;
- akcijų nominali, buhalterinė vertės;
- pelnas akcijai (PA);
- grynas pelnas akcijai (GPA);
- akcijų apyvarta;
- didžiausia/mažiausia akcijos kaina.

Žemiau esančioje lentelėje pateikti visi aukščiau išvardytų reikšmių 2004–2008 m. duomenys.

⁵¹ AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2003m.

http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2003_yb_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 10 10]

⁵² AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2006m.

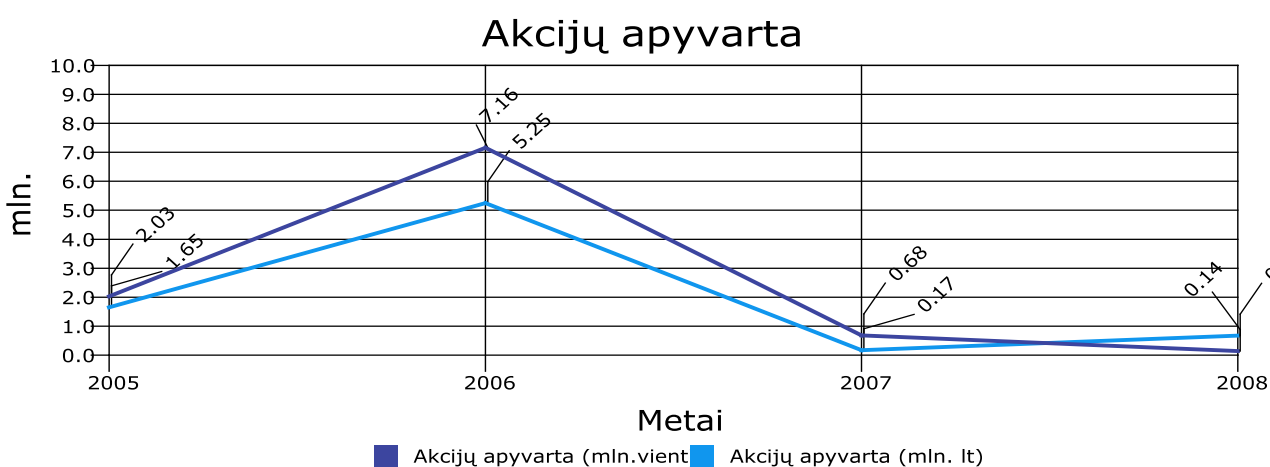
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2006_yb_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 10]

13 lentelė AB „Vilniaus Degtinė“ ekonomiškumo vertinimo rodikliai

	2004	2005	2006	2007	2008
Rinkos kapitalizacija (mln.)		73,23	122,04	79,33	19,53
Akcijų buhalterinė vertė (lt)	1,16	0,14	0,15	0,07	0,05
Pelnas akcijai (PA) (lt)	0,002	0,141	0,154	0,069	0,052
Grynas pelnas akcijai (lt)	0,02	0,14	0,15	0,07	0,05
Akcijų apyvarta (mln. vnt.)		1,65	5,25	0,17	0,67
Akcijų apyvarta (mln. lt)		2,03	7,16	0,68	0,14
Didžiausia akcijos kaina		3,45	5,01	5,5	3,5
Mažiausia akcijos kaina		1,45	2,7	3	0,8

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2004–2008 m. veiklos ataskaitų analizę

Tam, kad bendrovės akcijos būtų kotiruojamos fondinėje biržoje, ji turi turėti pakankamą kiekį paprastųjų akcijų, skirtų prekybai. AB „Vilniaus degtinė“ akcijų turi 24 408 431. Kadangi svarbus ne tik akcijų skaičius, bet ir jų apyvarta, pirmame etape nustatysime, kokia akcijų apyvarta „Vilniaus Degtinėje“ buvo 2005–2008 m.⁵³. Duomenų, paimtų iš metinių 2004–2008 m.⁵⁴ bendrovės finansinių ataskaitų ir metinių prospektų, rezultatai pateikti apačioje esančiame paveiksle.

17 pav. AB „Vilniaus degtinė“ akcijų vertės ir vienetų apyvarta

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2005–2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojantis „Smartdraw10“ programa

Analizuojant pateiktos lentelės duomenis matyti, kad didžiausia kainų apyvarta ir vienetais, ir pinigine verte buvo 2006 m. Tais pačiais metais AB „Vilniaus degtinė“ turėjo 5,25 milijonų akcijų, kurių vertė buvo 7,16 mln. Lt. Mažiausia kainų apyvarta užfiksuota pastaraisiais 2008 m. – tada

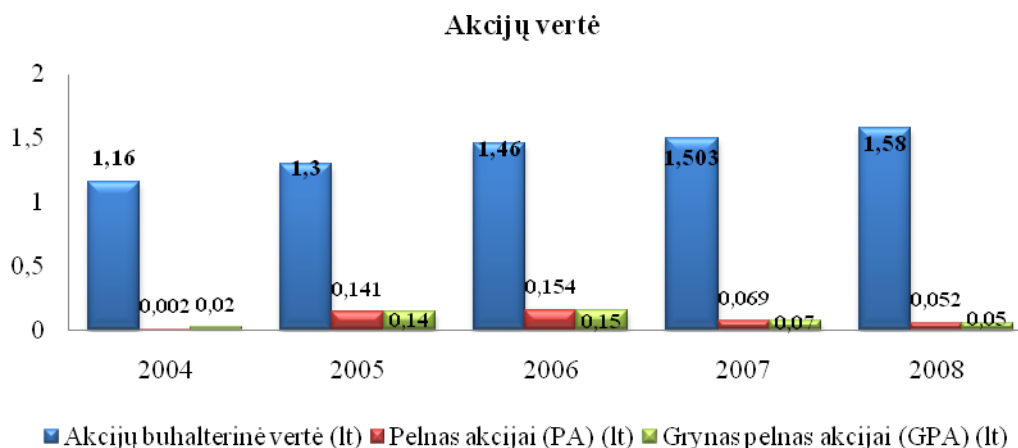
⁵³ AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2005m.

http://www.nasdaqombaltic.com/upload/reports/vdg/2005_yb_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

⁵⁴ AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2004m.

http://www.nasdaqombaltic.com/upload/reports/vdg/2004_yb_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]

apyvarta vienetais siekė 0,67 mln., kurių vertė lygi 0, 14 mln. lt. Pabrėžtina, kad nors per 2007–2008 m. laikotarpį bendrovės akcijų skaičius padidėjo, jų vertė sumažėjo. Tai rodo, kad per šį laikotarpį AB „Vilniaus Degtinė“ dirbo nepakankamai efektyviai, o organizacijos akcijos buvo nevertingos ir nepelningos. Toliau magistriniame darbe bus išnagrinėtos vienos akcijos buhalterinė, pelno ir grynojo pelno reikšmės, kurių duomenys pateikti žemiau esančioje stulpelinėje diagramoje.

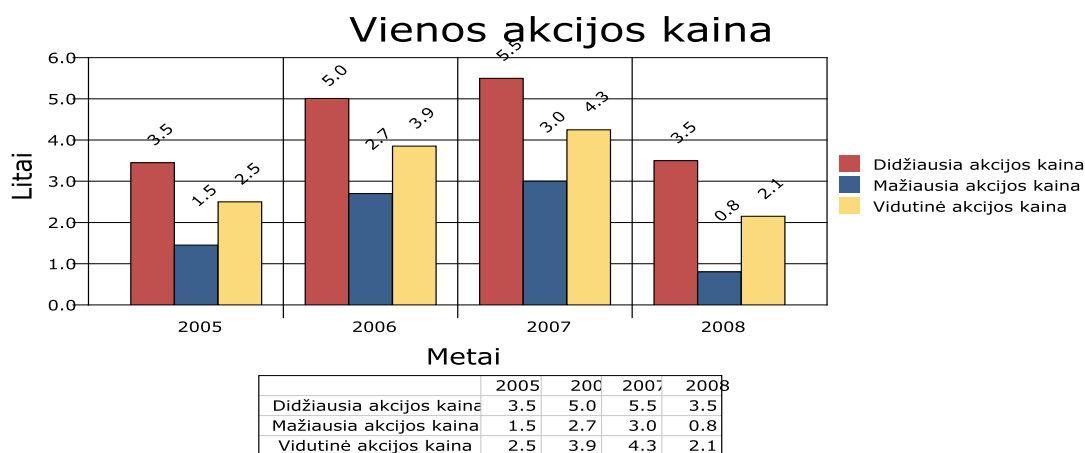

18 pav. AB „Vilniaus degtinė“ vienos akcijos buhalterinės, pelno, grynojo pelno reikšmės

Šaltinis: sudaryta sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2004–2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojantis „Exel2010“ programa

Iš aukščiau pateiktos diagramos matome, kad didžiausias pelnas ir grynas pelnas vienai akcijai buvo 2006 m. ir vėliau šie rodikliai ženkliai krito. 2008 m. PA = 0,052 Lt, GPA = 0,05 Lt, mažiausi PA ir GPA buvo 2004 m. Didžiausia akcijos buhalterinė vertė (1,58 Lt) pastebėta praėjusiais metais, mažiausia – 2005 m.

Žemiau pateikti duomenys atvaizduoja vienos akcijos didžiausią ir mažiausią kainą 2005–2008 metų laikotarpį.

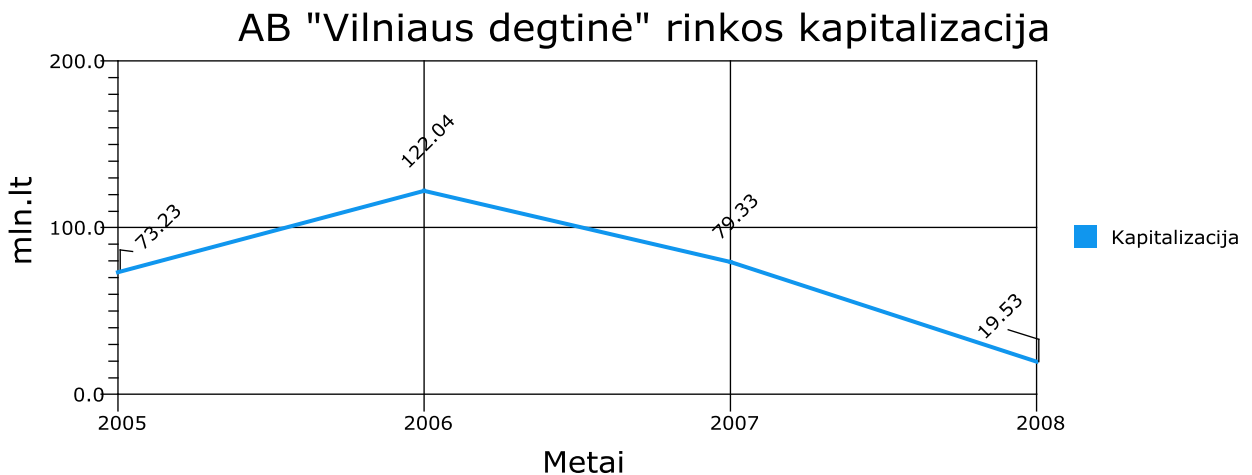

19 pav. AB „Vilniaus degtinė“ vienos akcijos didžiausia, mažiausia ir vidutinė reikšmė

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2005–2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojantis „SmartDraw10“ programa

Didžiausia vidutinė vienos akcijos kaina buvo 2007 m. ir siekė 4,25 Lt. Tais pačiais metais buvo užfiksuota didžiausia akcijos kaina – 5,5 Lt, 2005–2008 metų laikotarpi. Mažiausia vidutinė akcijos kaina buvo 2008 m. ir siekė 2,15 Lt, tais pačiais metais užfiksuota mažiausia akcijos kaina – 0,8 Lt.

Toliau darbe nagrinėsime rinkos kapitalizacijos duomenis, kurie pateikti žemiau esančioje lentelėje.

20 pav. AB „Vilniaus degtinė“ rinkos kapitalizacija

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2005–2008 m. veiklos ataskaitų analizę naudojantis „SmartDraw10“ programa

Iš lentelės duomenų matome, kad didžiausia kapitalizacija buvo 2006 m., kuri siekė 122,04 mln. Lt. Nuo tų metų kapitalizacija pradėjo kristi ir 2008 m. buvo pati mažiausia bei sudarė 19,53 mln. Lt.

Remiantis išnagrinėtų AB „Vilniaus Degtinė“ finansinių 2003–2008 m. ataskaitų ir 2003–2006 m. prospektų pagrindiniais rodikliais, susietais su akcijų rinka, 2006 metai išskiriami kaip patys efektyviausi vertybinių popierių prekybos istorijoje nagrinėjamu laikotarpiu. Tais metais buvo užfiksuota pati didžiausia kapitalizacija, didžiausia akcijų apyvarta bei vienos akcijos buhalterinė, pelno ir grynojo pelno reikšmė. Patys neefektyviausi – 2008 metai, per kurių buvo užfiksuota mažiausia kapitalizacija, akcijų apyvarta ir vienos akcijos kaina.

3.2. Veiklos efektyvumo įvertinimas AB „Vilniaus Degtinė“

Remiantis 2004–2006 m. prospektais – ataskaitomis ir 2004–2008 m. metinėmis ataskaitomis, buvo nustatytas AB „Vilniaus degtinė“ finansinis efektyvumas ir pajėgumas, t.y. bendrovės sugebėjimas atlaikyti veiklos sunkumus. Įvertintos bendrovės skolos bus siejamos su prekybos pinigų srautais. Tam atlikti naudojami 6 pagrindiniai matai: palūkanų padengimas, skolos ir nuosavybės

santykis, nuosavybės grąža, viso turto grąža, akcijų vertė (akcijų vertė buvo išnagrinėta 3.1 skyriuje) ir produkcijos gamyba/realizavimas.

Palūkanų padengimas (PP) vertina bendrovės sugebėjimą aptarnauti skolas. Jo vertę lemia tris veiksniai: bendrasis skolų kiekis, faktinės palūkanų sąnaudos, veiklos pelnas. PP skaičiuojamas pagal formulę⁵⁵:

$$PP = \frac{EBIT}{\text{palūkanos}} \text{ kartai,}$$

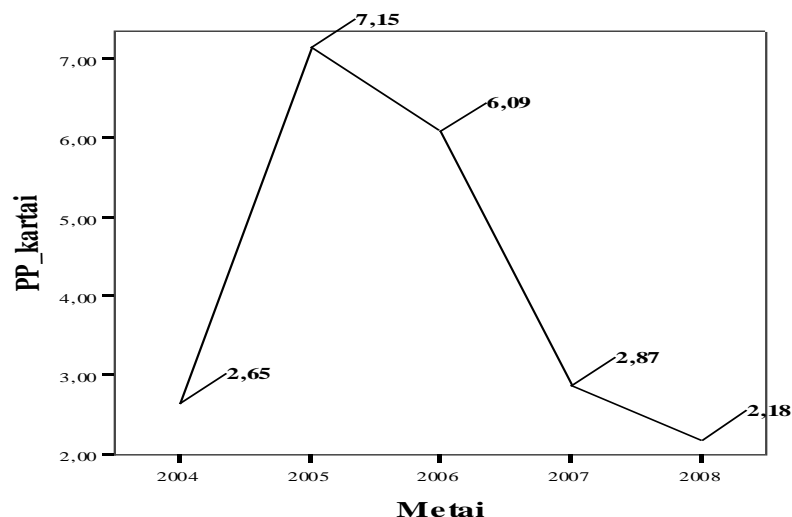
kur EBIT – pelnas iki palūkanų ir mokesčių.

Palūkanų padengimo apskaičiavimui duomenys buvo paimti iš 2004–2008 metinių ataskaitų ir prospektų – ataskaitų. Gauto rodiklio reikšmės pateiktos apačioje esančioje lentelėje.

14 lentelė Apskaičiuoti AB „Vilniaus degtinė“ palūkanų padengimo koeficientai

Metai	2004	2005	2006	2007	2008
PP kartai	2,7	$\frac{6,6}{7,2}$	6,1	2,9	2,2

Atliekant finansinių ataskaitų vertinimą, buvo aptikti skirtingi 2005 m. EBIT duomenys, t. y. 2005 m. ataskaitoje pateikta EBIT = 5466,1 tūkst. Lt, o 2007 metų ataskaitoje EBIT = 5051,6 tūkst. Lt., todėl PP_{2005} gauti skirtingi duomenys.

21 pav. Apskaičiuoti AB „Vilniaus degtinė“ palūkanų padengimo koeficientai

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2005–2008 m. veiklos ataskaitų analizę ir apskaičiavus palūkanų padengimo koeficientą, naudojantis SPSS statistinių duomenų apdorojimo paketu

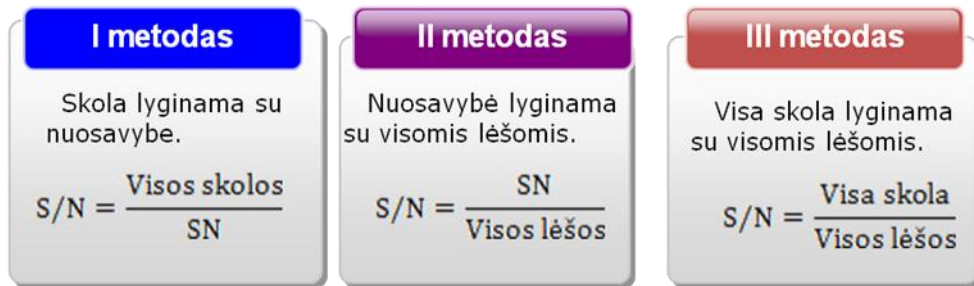
⁵⁵ Darškuvienė V. Įmonės finansų valdymas. – Kaunas: Technologija, 1997. – 255 p.

Dauguma sėkmingiausių bendrovių dirba, kai PP rodiklio vertė yra maždaug 5,5 kartai, apdairi vertė bendrovei – 5 kartai.

Iš aukščiau pateiktos lentelės matome, kad AB „Vilniaus Degtinė“ sėkmingiausiai dirbo 2005 ir 2006 m.

Skolos ir nuosavybės santykis (S/N) yra vienas iš fundamentalių bendrovės finansinių matų. Tai yra stiprus finansų stabilumo testas. Rodiklio tikslas yra išmatuoti lėšų šaltinių derinį balanse ir palyginti lėšas, gautas iš savininkų (akcijas) ir tas, kurios buvo pasiskolintos.

S/N⁵⁶ rodiklis buvo paskaičiuotas pagal tris dažniausiai naudojamus metodus⁵⁷:

22 pav. Skolos ir nuosavybės santykio apskaičiavimo metodai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Wals, 2007

Toliau pagal paveiksle pavaizduotus tris metodus apskaičiuota skolos ir nuosavybės santykis 2004–2008 m.

15 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ skolos ir nuosavybės santykio koeficientai

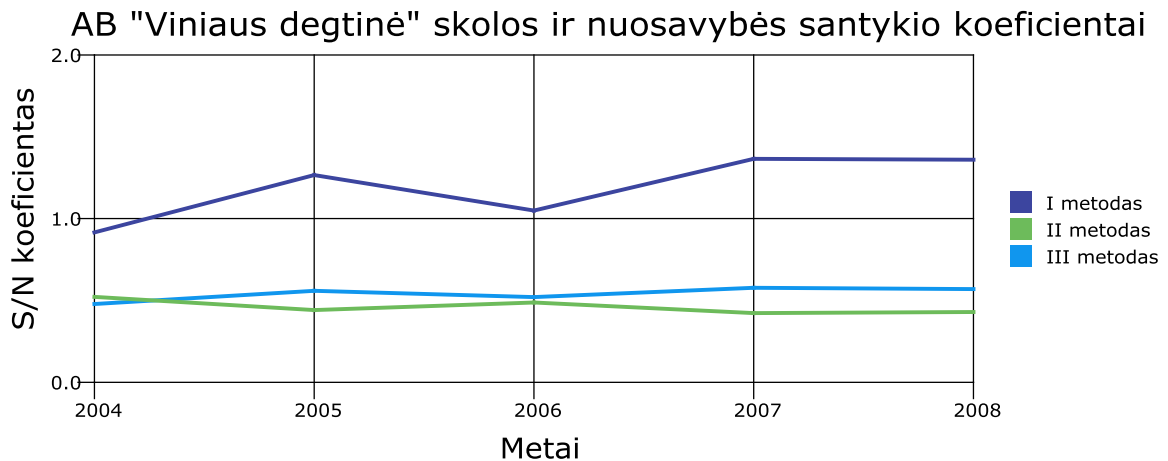
	2004	2005	2006	2007	2008
I metodas	0,916664	1,26611	1,05069	1,366168	1,3586
II metodas*	1,090913	0,789821	0,951756	0,731974	0,736052
III metodas	0,479305	0,558717	0,512359	0,577376	0,576017

*II metodas yra atvirkštinis III

Šaltinis: AB „Vilniaus Degtinė“ 2004 – 2008 veiklos ataskaitų pagrindu autorės atlikti ekonometriniai paskaičiavimai

⁵⁶ *Visose formulėse S/N – savininkų nuosavybė

⁵⁷ **Wals C.** Pagrindiniai vadybos rodikliai. – Vilnius: Verslo žinios, 2007. 19–128 p.

23 pav. AB „Vilniaus degtinė“ skolos ir santykio koeficientai apskaičiuoti trimis metodais

Šaltinis: AB „Vilniaus Degtinė“ 2004 – 2008 m. veiklos ataskaitos

Nuosavybės grąža (NG) išmatuoja visą akcininkams atiduodamą grąžą. Kitaip sakant, tai būtų grynojo pelno santykis su akciniu kapitalu (savininkų nuosavybe) procentais. Geras skaičius lemia verslo sėkmę ir didelę akcijos kainą – tai suteikia galimybę bendrovei augti palankiomis rinkos sąlygomis. Be to, minėti veiksniai žymi didelę vertę ir tebesitęsiantį augimą bendrovės savininkų naudai.

NG skaičiuojamas pagal formulę⁵⁸:

$$NG = \frac{EAT}{SN} \times 100,$$

Kur EAT – pajamos po mokesčių,

SN – savininkų nuosavybė.

Apskaičiuota nuosavybės grąža 2004–2008 m. pateikta lentelėje apačioje.

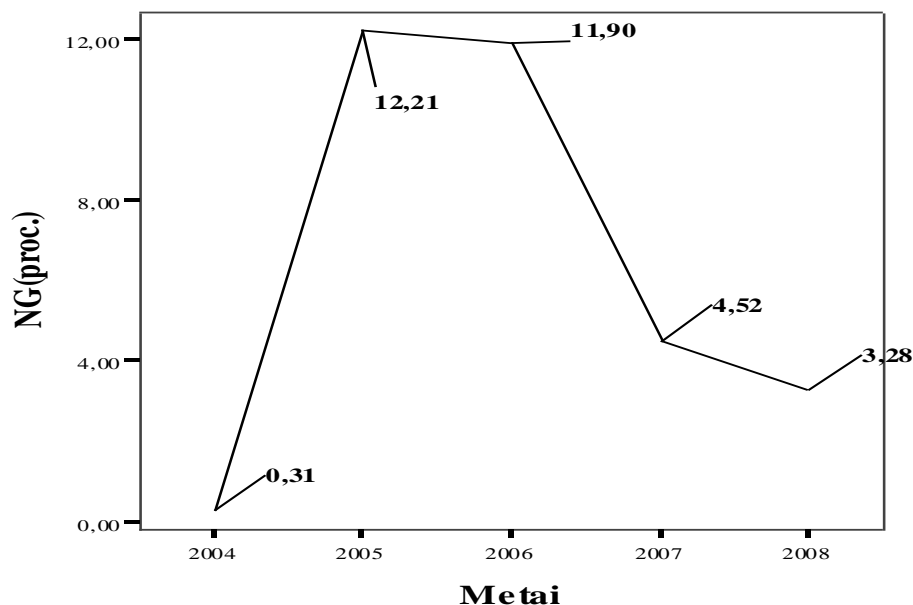
16 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ nuosavybės gražos koeficientai

Metai	2004	2005	2006	2007	2008
NG (proc.)	0,31	12,21	11,9	4,5	3,28

Šaltinis: AB „Vilniaus Degtinė“ 2004 – 2008 m. veiklos ataskaitų pagrindu autorės atlikti ekonometriniai paskaičiavimai

Lentelės duomenimis, didžiausia nuosavybės grąža buvo 2005 m., mažiausia – 2004. Detalesnis duomenų aprašymas naudojantis lentelės duomenimis atvaizduotas žemiau esančioje linijinėje diagramoje.

⁵⁸ Rutkauskas A.V. Verslo finansų pagrindai. – Kaunas.: Technologija, 1999. – 299 p.

24 pav. Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ nuosavybės grąžos koeficientai

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2004–2008 m. veiklos ataskaitų analizę ir apskaičiuavus palūkanų padengimo koeficientą, naudojantis SPSS statistinių duomenų apdorojimo paketu

Iš aukščiau pateiktų duomenų matome, kad AB „Vilniaus Degtinė“ palankiausias sąlygas augimui turėjo 2005 m., tą laikotarpį jos ND buvo didžiausia. Nuo 2005 m. šie rodikliai krito, ypač žymus kritimas pastebėtas 2007 m. Paskutiniaisiais metais NG = 3,28 proc.

Viso turto grąža (VTG) – tai pagrindas, kurio bendrovei reikia, kad užtikrintų gerą nuosavybės grąžą. Šis rodiklis išmatuoja, kaip vadovai efektyviai naudoja visą turtą versle, kad gautų pelną.

VGT skaičiuojamas pagal formulę⁵⁹:

$$VGT = \frac{EBIT}{\text{visas turtas}} \times 100,$$

Kur EBIT – pelnas iki palūkanų ir mokesčių.

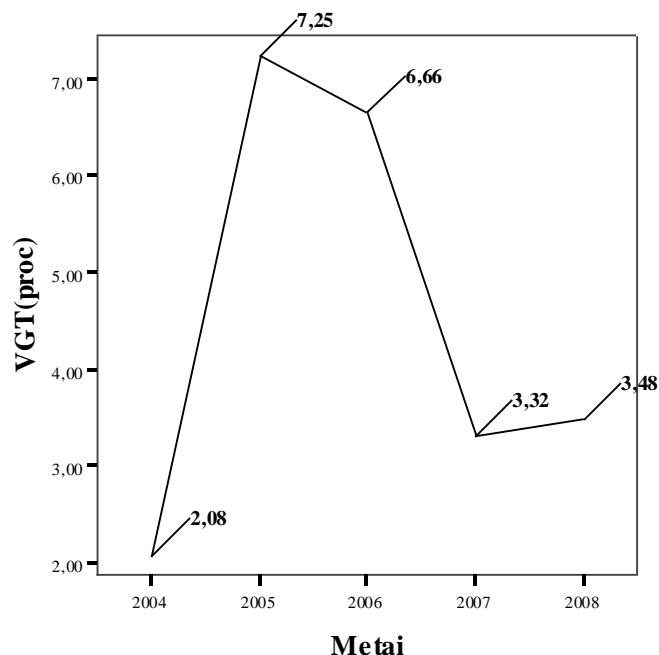
Apskaičiuota viso turto grąža 2004–2008 m. pateikta lentelėje apačioje.

17 lentelė Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ viso turto grąžos koeficientai

Metai	2004	2005	2006	2007	2008
VGT(proc)	2,08	7,25	6,66	3,31	3,48

Šaltinis: AB „Vilniaus Degtinė“ 2004–2008 m. veiklos ataskaitų pagrindu autorės atlikti ekonometriniai paskaičiavimai

⁵⁹ Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika. –Vilnius: NVPB, 1999.

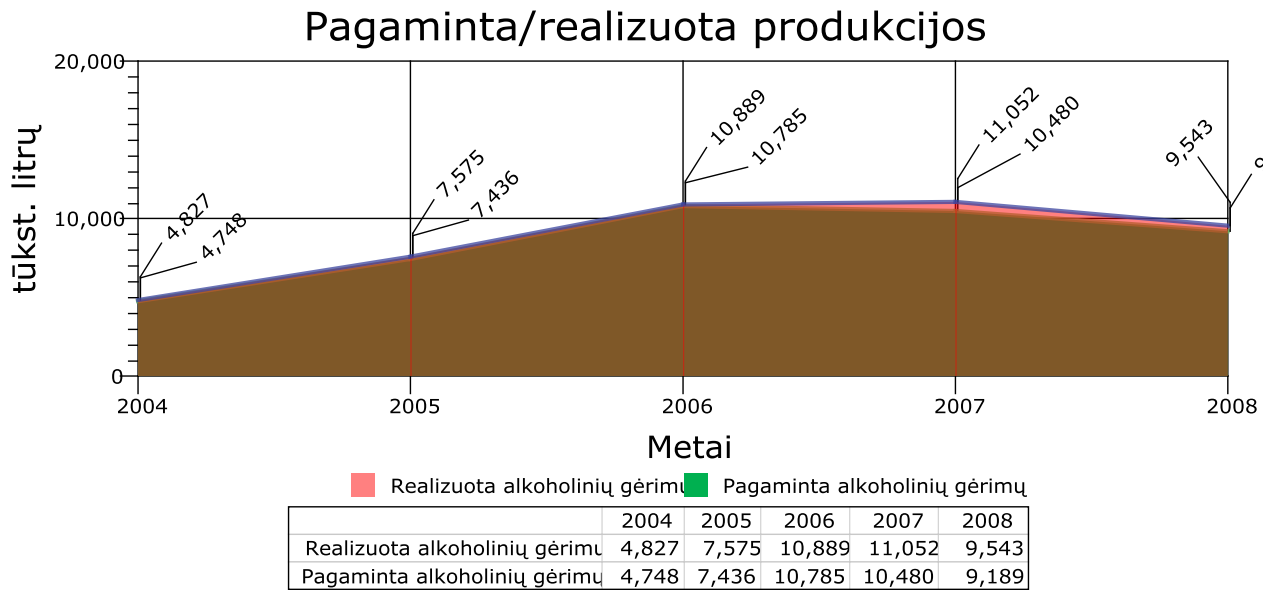
25 pav. Apskaičiuotos AB „Vilniaus degtinė“ viso turto gražos koeficientai

Šaltinis: sudaryta autorės atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ 2005–2008 m. veiklos ataskaitų analizę ir apskaičiavus palūkanų padengimo koeficientą, naudojantis SPSS statistinių duomenų apdorojimo paketu

Didžiausiais VGT = 7,25 proc. nagrinėjamų laikotarpiu buvo užfiksuotas 2005 m., po to dvejus metus krito, 2008 pastebėtas nedidelis augimas, VGT = 3,48 proc.

Produkcijos gamyba/realizavimas. AB „Vilniaus degtinė“ pajamomis, gautomis iš pagamintos ir vėliau realizuotos produkcijos, padengia gamybos išlaidas ir gauna pelną, kuris naudojamas investicijoms vykdyti bei nuosavoms apyvartinėms lėšoms didinti. Vadinasi produkcijos gamyba ir realizavimas yra vieni iš svarbiausių sąlygų bendrovės efektyvumo didinimui.

Realizuotos produkcijos apimtis priklauso nuo to, kiek pagaminta prekinės produkcijos ir kiek pagamintos produkcijos liko nuo praėjusių metų. Žemiau pateikti duomenys rodo, kiek buvo pagaminta ir realizuota alkoholinių gėrimų per 2004–2008 m.

26 pav. AB „Vainiaus degtinė“ pagaminama ir realizuojama produkcija

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis AB „Vilniaus Degtinė“ 2004–2008 m. veiklos ataskaitomis ir prospektais, naudojantis „SmartDraw10“ programa

Iš aukščiau pateiktos diagramos matome, kad kiekvienais metais buvo realizuota (parduota) daugiau alkoholinių gėrimų negu pagaminta. Reiškia kiekvienai metais prie pagamintos produkcijos prisidėdavo praėjusių metų nerealizuotos produkcijos likučiai, kurie taip pat buvo parduoti. Pardavinėjama visa pagaminta produkcija rodo AB „Vilniaus Degtinės“ produkcijos realizacijos efektyvumą.

IŠVADOS

Magistriniame darbe įvertinus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo teorines bei praktines prielaidas, remiantis atlikto analitinio bei kompleksinio empirinio ekonominio pakankamumo tyrimo rezultatais padarytos sekančios išvados:

Analitinės darbo dalies išvados

I. Išnagrinėjus bei pateikus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos analizę Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje 2007–2008 metais, nustatyta kad:

1. AB „Vilniaus degtinės“ ir daugumos kitų bendrovių, gaminančių alkoholį, veiklos ataskaitose už antrą 2009 metų ketvirtį padidintas akcizo mokestis pažymėtas kaip turintis didelės neigiamos įtakos alkoholinių gėrimų gamintojams. Be minėto veiksnio, tokią pat neigiamą įtaką turi ir alkoholinių gėrimų prekybos vietų, prekybos laiko bei alkoholinių gėrimų reklamos papildomi apribojimai ir draudimai⁶⁰, lėmę tokias skaidrios rinkos problemas kaip nelegalios svaigiųjų gėrimų produkcijos pardavimai, atsiradę uždraudus nakties metu prekiauti alkoholiu.
2. Analizuojant bendrovės „Vilniaus Degtinė“ statistinius pardavimų rodiklius pastebėta, kad po priimto įstatymo, draudžiančio prekiauti nakties metu, 2009 metų I pusmetį pardavimų pajamos sudarė 23 894 759 Lt, kai praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu – 30 067 140 Lt. Remiantis tokiais duomenimis, galime teigti, kad besiplečianti šešėlinė ekonomika bei valandinis apribojimas turi didelės neigiamos įtakos įmonės pardavimams
3. Nagrinėjant AB „Vilniaus degtinė“ kaip stipriųjų gėrimų gamintojos pardavimų smukimo priežastis, reikalinga paminėti, kad, Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, per I šių metų ketvirtį palyginus su tuo pačiu 2008 metų laikotarpiu akcizo už visų rūšių alkoholinius gėrimus į biudžetą gauta 73,1 mln. litų mažiau – iš jų 71,6 mln. litų sudaro negautos akcizo mokesčių pajamos sustojus stipriųjų gėrimų pardavimui. Įplaukos sumažėjo net 63,8 proc.
4. Interpretuodami gautus koreliacijos koeficientus, galime teigti, kad einamasis turtas turi didesnės įtakos „Vilniaus Degtinės“ bendrajam turtui dėl juos siejančių labai stipraus ryšio – $r = 0,961$. Bendrąjį turtą ir pastovųjį sieja stipri koreliacija – $r = 0,776$.
5. Analizuojant „Vilniaus degtinės“ ataskaitas užfiksuota, kad pastovusis turtas 2009 m. I pusmetį sudarė 37339,1 tūkst. litų, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu pokytis labai nežymus – 0,6 %. Mažiausias pastovusis turtas buvo 2003 m. ir sudarė 20043,9 tūkst. Lt. Nuo 2004 m. nebuvo juokių žymių turto pasikeitimų, jis svyravo tarp 35000 – 38000 tūkst. Lt.

⁶⁰ Tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d. http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]

6. Analizuodami gautus koreliacijos koeficientus, galime teigti, kad trumpalaikiai įsipareigojimai labiau lemia AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimus, nes juos sieja labai stiprus ryšys – $r = 0,855$. Bendrus įsipareigojimus ir ilgalaikius įsipareigojimus sieja stipri koreliacija – $r = 0,647$.
7. 2009 m. I pusmetį „Vilniaus degtinės“ ilgalaikiai įsipareigojimai sudarė 17743,5 tūkst. Lt, palyginus su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu įsipareigojimas padidėjo 62,4 % (11115,5 tūkst. Lt). Ilgalaikių įsipareigojimų 2003 – 2008 m. laikotarpiu didžiausias augimas pastebėtas 2008 m., kai įsipareigojimai palyginus su 2007 m. padidėjo 68,2% (17788,9 tūkst. Lt). Mažiausi įsipareigojimai buvo užfiksuoti 2003 metais ir sudarė 150 tūkst. litų.
8. Kapitalo rezervo augimas rodo, kad su kiekvienais metais vis daugiau lėšų gaunama ne iš bendrovės produkcijos prekybos, o iš kitų šaltinių: ilgalaikio turto perkainojimo, premijų, gautų pardavus akcijas už kainą didesnę nei jų nominali vertė, prieaugio, gauto iš valiutų svyravimų.
9. Darbe nustatyta, kad padidėjusi pagamintos produkcijos savikaina turi įtakos bendrovės pelningumui. Jau dvejus metus iš eilės „Vilniaus Degtinės“ pelnas yra mažesnis negu pardavimų savikaina, o 2008 m. veiklos sąnaudos viršijo pelną.
10. AB „Vilniaus Degtinė“, siekdama didinti eksportą bei išlaikyti konkurencingumą gėrimų rinkoje investuoja į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus. Įmonės veiklos ataskaitos parodė, kad įrangos modernizacija lėmė teigiamus rezultatus – 2009 m. per I pusmetį bendrovė eksportavo produkcijos už 1576,5 tūkst. Lt., praėjusiais metais per tą patį laikotarpį buvo eksportuota už 1368,2 tūkst. Lt, todėl eksportas 2009 m. padidėjo 13%.

II. Atliktus Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės makroekonominės aplinkos analizę, pritaikius PEST metodą, nustatyta, kad:

1. Griežtinami alkoholio pardavimų įstatymai, manytina, dar labiau sumažins pardavimus.
2. Įmonių, gaminančių alkoholinius gėrimus, nuostolingą veiklą 2009 m. nulėmė ne tik įsigalioję pardavimų draudimai, bet ir minėti padidinti akcizo už alkoholinius gėrimus mokesčiai.
3. Skirtingi alkoholio akcizai sudaro stipriųjų alkoholinių gėrimų gamintojams nevienodas veiklos galimybes. Manytina, kad silpnesnių gėrimų akcizų taikymo Lietuvoje politika turi spragų.
4. Dėl nesąžiningos rinkos ženkliai blogėja ekonominė gamintojų padėtis bei kyla pavojus jų veiklos stabilumui. Be to, mažėja įmonių galimybės investuoti, ypač į inovacijas ir naujų produktų kūrimą. Dėl šių priežasčių gali mažėti bendras alkoholinių gėrimų gamybos konkurencingumas, ypač tiekimo ir mažmeninės alkoholio prekybos rinkoje, reiškiantis produktų kokybės ir įvairovės mažėjimą.
5. Nuostolinga įmonių veikla išsivysto dėl padidėjusių akcizų alkoholiniams gėrimams, sumažėjusių bendrovės pardavimų ir dėl bendros situacijos šalies rinkoje. Lietuvoje šiais metais per pirmąjį ketvirtį beveik visos įmonės, gaminančios svaiguosius gėrimus, veikė nuostolingai.

III. Atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimą, išanalizavus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumą ribojančius veiksnius, padaromos sekančios išvados:

1. Darbe daroma prielaida, kad didinama svaigiųjų gėrimų kaina neturės įtakos mažesniai svaigalų vartojimui ir šalies gyventojų sveikatos saugumui, o dėl kainų skirtumų Lietuvoje ir gretimose šalyse bei nustatyto akcizo dydžio tik dar labiau plėsis šešėlinė ekonomika.
2. Akcizo mokesčių alkoholiniams gėrimams padidinimas turi neigiamą poveikį ne tik įmonių, prekiaujančių svaigiaisiais gėrimais, pelningumui, bet kartu sukelia ir kitų ekonomikai svarbių problemų bei, svarbiausia, lemia neigiamų socialinių pasekmių atsiradimą, kelia grėsmę piliečių sveikatai.
3. AB „Vilniaus degtinė“ efektyvumą ribojantiems veiksniams priklauso Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominė aplinka, t.y., kaip buvo parodyta PEST analizėje, svaigiųjų gėrimų pardavimų mažėjimas, nelegalios prekybos alkoholiu plitimas, gėrimų eksporto sumažėjimas, pigesnių svaigiųjų gėrimų į šalies rinką importavimas bei alkoholinių gėrimų VKI mažėjimas. Be išvardytų veiksnių, AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumą riboja valstybės priimti įstatymai dėl alkoholinių gėrimų reklamos draudimo ir prekybos laiko ribojimo.
4. Priešingai išskirtiems pelningai veiklai trukdantiems veiksniams, AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumą skatina įmonės vidinė aplinka, t.y. gamybos modernizavimas, įmonės turto ir kapitalo rezervų augimas. Vienas iš teigiamų veiksnių priklauso ir išorinei aplinkai – Vyriausybės nustatyta padidinta įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ riba, sudėtingu ekonominiu laikotarpiu padėsianti įmonei išvengti bankroto ir išsilaikyti rinkoje.
5. AB „Vilniaus degtinės“ 2008, 2009 metų finansinėse ataskaitose pabrėžiama, kad didžiausias veiksnys, trukdantis didinti įmonės veiklos ekonomiškumą, yra didėjantys alkoholinių gėrimų akcizai. Minimas ir pardavimų įstaigų produkcijos kainų mažinimas siekiant privilioti pirkėjų. Kadangi gėrimų gamybos sąnaudos nemažėja, AB „Vilniaus degtinė“ mažindama produkcijos kainas, dirba neefektyviai ir neekonomiškai. Taip pat veiklos ekonomiškumą riboja įmonės vidiniai veiksniai, t.y. finansinių įsipareigojimų didėjimas ir produkcijos pardavimų savikainos augimas.
6. AB „Vilniaus degtinė“ skatinantiems veiksniams priimami įmonėje sprendimai, t.y. sąnaudų mažinimas ir optimizavimas, investavimas į gamybos modernizavimą, vadybinių procesų optimizavimas, optimalus gamybos žaliavų planavimas. Modernizavimas padės mažinti gamybos sąnaudas ir gaminti produktus, kurie bus patrauklūs užsienio rinkai – taip siekiama padidinti eksportą į ES šalis.

Praktinės tiriamosios magistrinio darbo dalies išvados:

I. Atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinį tyrimą ir pritaikius giluminio interviu metodą nustatyta, kad:

1. Esamą svaigiųjų gėrimų verslo padėtį ženkliai pagerintų akcizo lygio grąžinimas į 2007 metus bei valandinio apribojimo panaikinimas. Nors įmonė pasisako už atsakingo alkoholio vartojimą, visgi produkto pardavimas yra svarbiausias organizacijos uždavinys.
2. Kaip veiklą ribojantį veiksnį, interviu dalyviai nurodė ir bankines paskolas. T.y. sumažėjo bankų suteiktų paskolų įmonėms skaičius – atmetama maždaug 50 proc. visų paraiškų. Pirmą kartą per paskutinius penkerius metus suteiktų paskolų verslui metinis augimo tempas birželio pabaigoje buvo neigiamas ir lygus 1,3%.
3. Produkcijos realizavimui įtakos turi ir vidiniai organizacijos sprendimai, pavyzdžiui, pralaimėta kova dėl prekinųjų ženklų su konkurentais.
4. Jau dvejus metus iš eilės „Vilniaus Degtinės“ pelnas yra mažesnis negu pardavimų savikaina, o 2008 m. veiklos sąnaudos jau viršijo pelną.
5. Pardavimų kritimas „Vilniaus degtinėje“ ryškus – prekyba sumažėjusi net 39 proc., todėl šiuo metu svarbiausiu uždaviniu laikomas eksportas bei gerų pozicijų išlaikymas (esamų produktų vystymas ir jų pardavimų efektyvinimas) konkurencinėje alkoholinių gėrimų rinkoje. AB „Vilniaus degtinė“ pagal statistinius pardavimų rodiklius išlieka stiprioje antroje pozicijoje, užleidžianti pirmą vietą „Stumbrui“.
6. AB „Vilniaus Degtinė“ siekdama didinti eksportą ir gaminti originalius ir kokybiškus gėrimus nuolatos investuoja į gamybos tobulinimą ir naujus technologinius įrengimus.
7. Siekiant didinti įmonės veiklos ekonomiškumą, nemažai nuveikta, pavyzdžiui, sąnaudų optimizavimas, mažinimas, efektyvinimas, vadybinių procesų optimizavimas, struktūrų optimizavimas. Tokiu būdu struktūriškai pertvarkoma ne įmonės vidaus kontrolė, bet verslo kontrolė bei atsakomybės paskirstymas. Pertvarkymas vyksta norint įgyvendinti pagrindinį tikslą – sukurti ilgalaikį strateginį planą. Kito respondento nuomone dėl ekonomiškumo gerinimo, ženkliai padėtų gerinti ekonominę įmonės padėtį gamybos optimizavimas negaminant produktų „į sandėlius“ ir optimalus gamybos žaliavų planavimas. Be to, organizacijoje vyksta nuolatinis investavimas į technologijas – diegiami nauji degtinės išvalymo filtrai ir pan., norint pagerinti ne tik produkto kokybę, bet ir patenkinti įvairius vartotojų skonius. AB „Vilniaus degtinė“ – vienintelė Lietuvoje, turinti spirito valymo įrenginius, todėl tiesiogiai atsakanti už produkto kokybę bei ją reguliuojanti.
8. Parduotuvės, siekdamos pritraukti kuo daugiau pirkėjų, svaigiųjų gėrimų kainas mažina skelbdami įvairias akcijas. Tačiau bendrovių vadovai tokios kainų politikos vykdyti nenori dėl

brangstančių žaliavų. Iš to galime daryti prielaidą, kad gamintojams sumažinus produktų kainas, suprastėtų jų kokybę, kartu sumažėtų ir pardavimai.

9. Išsiaiškinta, kad atsiskaitymai esantys kelių tipų (pvz., marketinginis ir pan.) ir nesikeičiantys, todėl minėtas procesas vyksta nenutrūkstamai ir planingai. Galutine respondentų išvada nustatyta, kad atsiskaitymo terminų pratęsimas iš esmės nelabai turi įtakos įmonės biudžetui ir finansiniam organizacijos stabilumui.
10. Kai kurie veiksniai gali būti reguliuojami pačios organizacijos, todėl galime daryti prielaidą, kad kai kurių veiksnių tendencingumas priklauso nuo įmonės tinkamų ar netinkamų strateginių žingsnių. Pavyzdžiui, sėkminga ar nesėkminga kova dėl prekinių ženklų gali būti nulemta tik pačios įmonės sprendimų, todėl tendencijų skiltyje pažymėta sąvoka „augti“ reiškia įmonės galimybes. Ten, kur organizacija neturi galimybių keisti esamos padėties savo nuožiūra, tendencijų skiltyje įvesta sąvoka „stiprėti/silpnėti“, nurodanti galimas palankias/nepalankias sąlygas plėtotis verslui ir siekti veiklos efektyvumo. Taigi tik išskirsčius veiksnius į atskiras skiltis ir palyginus jų turinį bei numatant tendencijas, galima daryti išvadą, kad skirtingi veiksniai turi skirtingos įtakos bendrovės ekonominei būklei, todėl vadovams reiktų skirti dėmesį tiems indikatoriams, kuriuos galima kontroliuoti optimizuojant įmonės veiklą.

II. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, atlikus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo kiekybinį tyrimą ir pritaikius statistinių duomenų bei įmonės veiklos rodiklių už 2004–2009 metus modeliavimo metodus, nustatyta, kad:

1. II etape atliekant koreliacinę analizę nustatyta, kad egzistuoja ryšys tarp valdžios sektoriaus vidaus skolos ir AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų bei ryšys tarp alkoholinių gėrimų VKI pokyčio ir AB „Vilniaus Degtinė“ pardavimų pajamų. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad tarp už akcizą surinktų pinigų ir AB „Vilniaus Degtinė“ bendrojo pelno koreliacinio ryšio nėra.
2. Atliekant regresijos analizę III tyrimo etape įvertintos vidutinių galimų AB „Vilniaus Degtinė“ įsipareigojimų, pardavimų pajamų reikšmės, atitinkamai fiksuojant valdžios sektoriaus vidaus skolą ir alkoholinių gėrimų VKI reikšmes.
3. Pagal sudarytas regresijos tieses bei žinant alkoholinių gėrimų VKI pokytį ir valdžios sektoriaus vidaus skolą galima prognozuoti bendrovės pardavimų pajamas bei įsipareigojimus. Dėl kol kas neesamų tikslių alkoholinių gėrimų VKI rodiklio nebuvimo pardavimų pajamų bei įsipareigojimų prognozės darbe atliekamos nebuvo, tačiau autorės sukurtą ekonometrinio modeliavimo sistemą akcinė bendrovė „Vilniaus degtinė“ galės sėkmingai pritaikyti biudžeto išlaidų ir pajamų įsipareigojimų prognozavimui su 93,7 proc. ir 96,1 proc. tikimybėmis.

III. Remiantis kokybinio bei kiekybinio tyrimo rezultatų ekstrapoliacija, pateikus AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimo įvertinimą, nustatyta, kad:

1. Pirmųjų problemų grupei priklauso tokie neigiami veiksniai: didėjantys alkoholio akcizai, alkoholio prekybos laiko ribojimas bei išaugusi nelegali svaigiųjų gėrimų prekyba. AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ataskaitose šios problemos apibrėžiamos ne tik kaip pagrindinės, bet jos priskiriamos prie rizikos veiksnių, kuriems kontroliuoti ir valdyti įmonė skiria daug dėmesio. Teigiamiems pirmos grupės veiksniams priskiriama Vyriausybės nustatyta padidinta įmonių įsiskolinimo biudžetui ir „Sodrai“ riba.
2. Tarp antros problemų grupės veiksnių nepastebėta tokių, kurie veiktų įmonės veiklą teigiamai. Pavyzdžiui, darbe minėti nevienodai didinami alkoholio akcizai gamintojams, sudarantys nevienodas veiklos galimybes, ypač aktualūs bendrovei „Vilniaus degtinė“ dėl įmonės specializacijos stipriųjų gėrimų gamyboje. Vienas iš stipriai neigiamų veiksnių yra susijęs su Vyriausybės nutarimu didinti alkoholinių gėrimų akcizą, nulėmusį padidintas gaminių kainas. Tai nuosekliai turėjo įtakos vartotojų apsisprendimui rinktis pigesnę importuotą arba nelegaliai įsigytą prekę. Visi šie reiškiniai turėjo ir, numatoma, kad ateityje turės didelės reikšmės bendrovės pardavimų rodiklių smukimui – 2009 metų II pusmečio ataskaitų prognozėmis, šiais metais pardavimų sumažėjo 20 proc. Įmonės, priverstos mažinti gaminamos produkcijos kainas skiriant mažiau dėmesio ir kaštų gaminių kokybei, prastina prekės ženklo reprezentatyvumą.
3. Kiekybiniame tyrime buvo nustatyta, kad AB „Vilniaus degtinė“ veiklai turi įtakos valdžios sektoriaus vidinė skola. Apskaičiuotas stiprus koreliacinis ryšys tarp valstybės vidinės skolos ir bendrovės įsipareigojimų leidžia daryti prielaidą, kad kuo labiau didės valstybės skola, tuo labiau didės ir bendrovės įsipareigojimai. Taip pat buvo nustatyta, kad tarp alkoholinių gėrimų VKI ir „Vilniaus degtinės“ pardavimų pajamų egzistuoja atvirkštinis ryšys, t.y. kuo mažesnis alkoholinių gėrimų VKI, tuo didesnės pardavimų pajamos.
4. Akcinės bendrovės veiklai neturintys įtakos veiksniai yra mažėjantis Lietuvoje gėrimų eksportas. Buvo nustatyta, kad įmonės 2009 metų I pusmečio eksportas palyginus su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu yra nesumažėjęs. Įmonės bendrajam pelnui reikšmės neturi ir valstybės biudžeto pajamos, surinktos iš alkoholio akcizo mokesčio. Be to, nustatyta, kad tarp šių dviejų rodiklių koreliacinis ryšys neegzistuoja, todėl surinktos už akcizą pajamos organizacijos bendrajam pelnui įtakos neturi.
5. Apibendrinant galime daryti išvadą, kad daugelis darbe nagrinėjamų problemų vis dėlto turi didelės reikšmės AB „Vilniaus degtinė“ veiklai, jos efektyvumui bei ekonomiškumui.
6. Iš atlikto SSGG tyrimo, matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ efektyviai veiklai vykdyti yra sudaryta daugiau grėsmių negu galimybių. Nepaisant tokių tyrimo išvadų, bendrovė iki šiol dirbo pakankamai efektyviai.

Projektinės darbo dalies išvados:

Projektinėje magistrinio darbo dalyje pateikiamas AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo įvertinimas, remiantis akcinės bendrovės vertybinių popierių rinkos ataskaitų už 2006–2008 metus finansinių rodiklių analize ir atlikus veiklos ekonomiškumo įvertinimą nustatyta kad:

1. Akcinės bendrovės didžiausia kainų apyvarta ir vienetais, ir pinigine verte buvo 2006 m. Tais pačiais metais AB „Vilniaus degtinė“ turėjo 5,25 milijonų akcijų, kurių vertė buvo 7,16 mln. lt.
2. Mažiausia kainų apyvarta užfiksuota 2008 m. – tada apyvarta vienetais siekė 0,67 mln., kurių vertė lygi 0,14 mln. lt. Pabrėžtina, kad nors per 2007–2008 m. laikotarpį bendrovės akcijų skaičius padidėjo, jų vertė sumažėjo. Tai rodo, kad per šį laikotarpį AB „Vilniaus Degtinė“ dirbo nepakankamai efektyviai, o organizacijos akcijos buvo nevertingos ir nepelningos.
3. Didžiausias pelnas ir grynas pelnas vienai akcijai buvo 2006 m. ir vėliau šie rodikliai ženkliai krito. 2008 m. PA = 0,052 Lt, GPA = 0,05 Lt, mažiausi PA ir GPA buvo 2004 m. Didžiausia akcijos buhalterinė vertė (1,58 Lt) pastebėta praėjusiais metais, mažiausia – 2005 m.
4. Remiantis išnagrinėtų AB „Vilniaus Degtinė“ finansinių 2003–2008 m. ataskaitų ir 2003–2006 m. prospektų pagrindiniais rodikliais, susietais su akcijų rinka, 2006 metai išskiriami kaip patys efektyviausi vertybinių popierių prekybos istorijoje nagrinėjamu laikotarpiu. Tais metais buvo užfiksuota pati didžiausia kapitalizacija, didžiausia akcijų apyvarta bei vienos akcijos buhalterinė, pelno ir grynojo pelno reikšmė. Patys neefektyviausi – 2008 metai, per kurį buvo užfiksuota mažiausia kapitalizacija, akcijų apyvarta ir vienos akcijos kaina.
5. AB „Vilniaus Degtinė“ sėkmingiausiai dirbo 2005 ir 2006 m. Kiekvienais metais buvo realizuota (parduota) daugiau alkoholinių gėrimų negu pagaminta. Reiškia kiekvienai metais prie pagamintos produkcijos prisidėdavo praėjusių metų nerealizuotos produkcijos likučiai, kurie taip pat buvo parduoti. Pardavinėjama visa pagaminta produkcija rodo AB „Vilniaus Degtinės“ produkcijos realizacijos efektyvumą.

Kazlauskienė L. „Vilniaus degtinė“ AB operational efficiency development/ Mater's work in Strategic Management and Politics. Scientific work with professor. hab. dr. S. Puskorius. – Vilnius: Faculty of Strategic Management and Politics, Mykolas Romeris University 2009. – 68 p.

SUMMARY

Masters work consists of three working parts: theoretical analytical, practical and design work. The total volume of work on page is 68.

The theoretical part of the work will be to examine and present the operational analysis of the „Vilniaus degtinė“ AB in Lithuanian alcoholic drinks market in the 2007–2008 period. To achieve that objective the Lithuanian alcoholic drinks industry in the macroeconomic environment using PEST analysis method will be carried out and made the performance rating of „Vilniaus degtinė“ AB in the context of PEST analysis. According to company's performance evaluation, „Vilniaus degtinė“ AB operational effectiveness and cost limitations are analyzed.

Masters final practical work is carried out in „Vilniaus degtinė“ AB business-sufficiency test. After „Vilniaus degtinė“ AB operating cost of qualitative research, the application of survey respondents and deep research methods, seeks to establish a de facto, „Vilniaus degtinė“ AB in restricting factors and macroeconomic risk factors occurring in alcoholic beverage industry. Based on a qualitative study, the results will be targeted in order to form „Vilniaus degtinė“ AB performance-test using the quantitative statistical analysis, and „Vilniaus degtinė“ AB operational characteristics of empirical evaluation of the profit ROI. Finally, the aim using received results is to purify „Vilniaus degtinė“ AB activities in economic indicators of the adequacy and to use it in SWOT analysis.

An operational efficiency rating of „Vilniaus degtinė“ AB is presented in a part of master's design work. According to company stock market reports for the 2006–2008 year financial performance analysis, the operational assessment and the cost-efficiency decisions and recommendations are made.

Kazlauskienė L. AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo didinimas / Strateginio valdymo ir politikos magistro baigiamasis darbas. Mokslinis darbo vadovas prof. hab. dr. S. Puškorius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, 2009. – 68 p.

SANTRAUKA

Magistrinis darbas susideda iš trijų darbo dalių. Teorinės analitinės, praktinės bei projektinės. Bendra darbo apimtis 68 psl.

Teorinėje darbo dalyje bus siekiama išnagrinėti bei pateikti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos analizę Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje 2007–2008 metų periode. Tam tikslui pasiekti bus atliekama Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės makroekonominės aplinkos analizė pritaikius PEST metodą bei atliekamas AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimas PEST analizės kontekste. Remiantis AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumo įvertinimu išanalizuojami AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos efektyvumą bei ekonomiškumą ribojantys veiksniai.

Praktinėje magistrinio baigiamojo darbo dalyje yra atliekamas AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo tyrimas. Atlikus AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonomiškumo kokybinį tyrimą, pritaikius respondentų apklausos bei giluminio tyrimo metodus, siekiama nustatyti de facto AB „Vilniaus degtinė“ veiklą ribojančius veiksnius bei makroekonominius rizikos faktorius, pasireiškiančius alkoholinių gėrimų pramonės sektoriuje. Remiantis kokybinio tyrimo metu gautais rezultatais bus siekiama suformuoti tikslinį AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo kiekybinį tyrimą pritaikius statistinių duomenų analizės bei AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos empirinio rodiklių pelno vertinimo reinvesticinės grąžos metodus. Siekiama gautus rezultatus panaudoti AB „Vilniaus Degtinė“ veiklos ekonominio pakankamumo rodikliams išgryninti bei jos panaudoti SSGG analizei atlikti.

Projektinėje magistrinio darbo dalyje yra pateikiamas veiklos efektyvumo didinimo įvertinimas AB „Vilniaus Degtinė“. Remiantis akcinės bendrovės vertybinių popierių rinkos ataskaitų už 2006–2008 metus finansinių rodiklių analize, atliekamas veiklos ekonomiškumo įvertinimas bei pateikiami efektyvumo didinimo sprendimai ir rekomendacijos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Naudota literatūra

1. **Bitinas B.** Kokybinių tyrimų metodologija. – Klaipėda: S. Jolužio leidykla – spaustuvė, 2008. – 304 p. – ISBN 978-9986-31-267-3.
2. **Būda V.** Matematinės ekonominės analizės pagrindai. – Vilnius: TEV, 2008. – 330 p. – ISBN 978-9955-879-34-3.
3. **Buškevičiūtė E.** Finansų analizė. – Kaunas: Technologija, 2008. – 400. – ISBN 9986-13-710-1
4. **Kardelis K.** Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Kaunas: Technologija, 1997. – 205 p.
5. **Kruopis J.** Matematinė statistika. – Vilnius: Mokslas, 1977. – 364 p.
6. **Puškorius S.** Veiklos auditas: monografija. – Vilnius: LTU LC, 2004.
7. **Rienecker L., Jorgensen P.S.** Kaip rašyti mokslinį darbą. – Vilnius: Aidai, 2003. – 278 p. – ISBN 9955-445-65-3275.
8. **Rutkauskas V.** Finansų analizė, valdymas ir prognozavimas. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2004. – 301. – ISBN 9955-516-73-9.
9. **Sakalauskas V.** Duomenų analizė su statistika. – Vilnius: Margi raštai, 2003. – 236 p. – ISBN 9986-09-256-6.
10. **Simon A. Burtonshaw-Gunn.** Svarbiausios vadybos priemonės. – Vilnius: Verslo žinios, 2009. – 359 p. – ISBN 978-955-460-97-8.
11. **Tidikis R.** Socialinių mokslų tyrimo metodologija. – Kaunas: Aušra, 2003. – 625 p.

Specialioji Literatūra

1. „Vilniaus degtinė“ baigė įgyvendinti beveik 2,4 mln. litų kainavusį gamybos modernizavimo etapą.
http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000112450&list=3&tab=news&news_id=234142 [žiūrėta 2009 10 01]
2. **2009 m. birželio 11 d. - Mėnesinis biuletėnis.**
<http://www.ecb.int/pub/mb/editorials/2009/html/mb090611.lt.html> [žiūrėta 2009 10 01]
3. **2009 m. I pusmečio Lietuvos respublikos ūkio ekonominės ir socialinės būklės apžvalga.**
http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/ukio_apzvalga/ketvirtine/Doc/2009mIpusmecioapzvalga.pdf [žiūrėta 2009 09 15]

4. **2009 metų I ketvirčio veiklos rezultatas.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000112450&list=3&tab=news&news_id=234387 [žiūrėta 2009 09 25]
5. **AB „Vilniaus degtinė“ 2003 m. finansinė atsakomybė.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2003_ar_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 09 25]
6. **AB „Vilniaus degtinė“ 2004 m. nepriklausomo auditoriaus išvada ir finansinė atsakomybė už metus, pasibaigus 2004 metams.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2004_ar_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
7. **AB „Vilniaus degtinė“ 2005 m. nepriklausomo auditoriaus išvada ir finansinė atsakomybė už metus, pasibaigus 2005 metams.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2005_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
8. **AB „Vilniaus degtinė“ 2006 m. pirmojo pusmečio tarpinis pranešimas**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2006_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 25]
9. **AB „Vilniaus degtinė“ 2007 m. dvylikos mėnesių tarpinė finansinė atsakomybė.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2007_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 28]
10. **AB „Vilniaus degtinė“ 2008 m. šešių mėnesių tarpinis pranešimas.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2008_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 25]
11. **AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2003m.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2003_yb_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 10 10]
12. **AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2004m.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2004_yb_lt_ltl_solo_las.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
13. **AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2005m.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2005_yb_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
14. **AB „Vilniaus degtinė“ prospektas – ataskaita 2006m.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2006_yb_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 10]

15. **AB „Vilniaus degtinė“ tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 01]
16. **AB „Alita“ 2009 m. šešių mėnesių tarpinis konsoliduotas pranešimas**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/alt/2009_q2_lt_ltl_con_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
17. **AB „Anykščių vynas“ pusmečio pranešimas, 2009 m.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/ank/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 10]
18. **AB „Gubernija“: tarpinis pranešimas už I pusmetį.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/gub/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 09 28]
19. **AB „Stumbras“ sutrumpinta tarpinė finansinė informacija už pusės metų laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30 d.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/stu/2009_q2_lt_ltl.pdf [žiūrėta 2009 09 28]
20. **AB „Vilniaus degtinė“ 2008 metinės ataskaitos.**
http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2008_ar_lt_ltl_solo_ias.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
21. **Akcizų teorija ir praktika.**
http://www.marketnews.lt/naujiena/akcizu_teorija_ir_praktika_2009-05-26 [žiūrėta 2009 09 28]
22. **Alkoholinių gėrimų pardavimų deklaravimas 2007-2008 metais.**
<http://www.aludariai.eu/statistika> [žiūrėta 2009 10 01]
23. **Bagdžiūnienė V.** Įmonių veiklos planavimas ir analizė. – Vilnius: Conto litera, 2006. – 180p. – ISBN 9986-836-19-0.
24. **Bartosevičienė V.** Ekonominė statistika. – Kaunas: Technologija, 2009. 78 – 82 p. – ISBN 9986-13-918-X.
25. **Boguslauskas V.** Ekonometrika. – Kaunas: Technologija, 2008. 124 –139 p. – ISBN 978-9955-25-234-4.
26. **Darškuvienė V.** Įmonės finansų valdymas. – Kaunas: Technologija, 1997. – 255 p.
27. **Dėl įstatyminės bazės formavimo elektros energetikoje.** www.i-manager.lt/upload/200906/Seimopirmininkui.doc [žiūrėta 2009 09 28]

28. **Dėl katilinės rekonstrukcijos.**

http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LT0000118655&list=3&tab=news&news_id=235511 [žiūrėta 2009 09 27]

29. **Duomenų bazė. Ūkis ir finansai.** <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 10 05]30. **ES valstybėse stiprieji gėrimai apmokestinami daugiau nei alus**

<http://www.marketnews.lt/pdf.php?itemid=6462> [žiūrėta 2009 09 25]

31. **Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika.** – Vilnius: NVPB, 1999.32. **Išvada dėl Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto.**

www.vkontrolė.lt/auditas_ataskaita.php?2804 [žiūrėta 2009 09 15]

33. **Kontrabanda šalies biudžetą papildė 3 mln. Lt.**

<http://ekonomika.atn.lt/straipsnis/1306/kontrabanda-salies-biudzeta-papilde-3-mln-lt> [žiūrėta 2009 10 05]

34. **Leonavičienė T.** SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007. – 126 p. – ISBN 978 – 9955-20-222-6.35. **Lietuvos ekonomikos 2009 m. antrojo ketvirčio apžvalga.**

http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/download_release/?id=2913&download=1&doc=1615&PHPS_ESSID= [žiūrėta 2009 10 05]

36. **LLRI ekspertizė: Dėl Alkoholio kontrolės įstatymo projekto (XIP-744).**

http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_ekspertize_del_alkoholio_kontroles_istatymo_projekto_xip_744/5414;from_topic_id:151 [žiūrėta 2009 09 25]

37. **Pagal alkoholio vartojimą Lietuva - pirmaujanti Europoje.**

<http://www.sekunde.lt/content.php?p=read&tid=12314> [žiūrėta 2009 10 05]

38. **Prekybos alkoholiu ribojimas noro išgerti nesumažins.**

http://www.marketnews.lt/naujiena/prekybos_alkoholiu_ribojimas_noro_iscerti_nesumazins [žiūrėta 2009 09 29]

39. **Rodiklių duomenų bazė. Gyventojai ir socialinė statistika**

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 09 29]

40. **Rodiklių duomenų bazė. Ūkis ir finansai.** <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [žiūrėta 2009 09 29]41. **Rudzkienė V.** Socialinė statistika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005. – 259 p. ISBN 9955-19-002-7.42. **Rutkauskas A.V.** Verslo finansų pagrindai. – Kaunas.: Technologija, 1999. – 299 p.

43. **Tarpinės finansinės ataskaitos už šešių mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2009 m. birželio 30d.** http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/vdg/2009_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf
[žiūrėta 2009 10 01]
44. **Tyrimas: 4 iš 5 gyventojų mano, kad nelegalių prekių vartojimas paplitęs.**
http://www.lrinka.lt/Pranesim/Laisvoji_rinka_2009_Nr._2.pdf [žiūrėta 2009 10 05]
45. **Vilniaus Degtinė: apie mus.** http://www.degtine.lt/index.php/apie_mus/790 [žiūrėta 2009 09 25]
46. **Wals C.** Pagrindiniai vadybos rodikliai. – Vilnius: Verslo žinios, 2007. – 401 p.

PRIEDAI

Kokybinio tyrimo anketa vadovybei

Anketinę apsklausą atlieka MRU magistrantūros studijų veiklos audito specializacijos absolventė Laura Kazlauskienė. Šio tyrimo tikslas yra surinkti papildomą informaciją diplominio darbo AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo didinimas rašymui. Pateikti atsakymai į anketos klausimus yra vertingas mokslinio darbo informacijos šaltinis.

1 klausimų grupė: Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės ekonominės aplinkos vertinimas.

- **Kaip galėtumete apibūdinti Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinką šiandien?**
- **Kokie svarbiausi veiksniai riboja Lietuvos svaigiųjų gėrimų pramonės plėtrą šiandien?**
- **Kokio pobūdžio sprendimai galėtų pagerinti esamą situaciją?**

2 klausimų grupė: AB „Vilniaus degtinės“ pozicija Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje.

- **Kokią poziciją Lietuvos svaigiųjų gėrimų rinkoje užima AB „Vilniaus degtinė“?**
- **Kokie svarbiausi veiksniai riboja AB „Vilniaus degtinė“ plėtrą?**
- **Kokios priežastys skatina AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo mažėjimą?**
- **Kas labiausiai trukdo AB „Vilniaus degtinė“ veiklos ekonomiškumo didinimui?**

3 klausimų grupė: AB „Vilniaus degtinės“ ateities perspektyvos ir planai.

- **Kokie galėtų būti AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo didinimo sprendimai?**
- **Kokiomis charakteristikomis galėtumėte apibūdinti įmonės ateities viziją?**
- **Kokios pobūdžio politiniai, ekonominiai, socialiniai, technologiniai sprendimai galėtų pagerinti AB „Vilniaus degtinė“ padėtį?**

Kokybinio tyrimo anketa administracijai

Anketinę apsklausą atlieka MRU magistrantūros studijų veiklos audito specializacijos absolventė Laura Kazlauskienė. Šio tyrimo tikslas yra surinkti papildomą informaciją diplominio darbo AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumo didinimas rašymui. Pateikti atsakymai į anketos klausimus yra vertingas mokslinio darbo informacijos šaltinis.

1 klausimų grupė: AB „Vilniaus degtinė“ kainų nustatymo politika.

- **Kaip nustatoma produkto kaina ?**
- **Ar koreguojama kaina ekonominiu sunkmečiu?**
- **Kokia Jūsų nuomonė apie produkcijos kainos ir kokybės santykį?**

2 klausimų grupė: AB „Vilniaus degtinėje“ atsiskaitymų terminų politika.

- **Kokie yra įprasti atsiskaitymo su klientais terminai?**
- **Kokie yra atsiskaitymo terminai ekonominiu sunkmečiu?**
- **Kaip įtakoja įmonės veiklą pratęsta/nepratęsta atsiskaitymo terminų trukmė?**

3 klausimų grupė: Šiandien svaigiųjų gėrimų rinka Lietuvoje yra labai konkurencinga. AB „Vilniaus degtinės“ produkcijos populiarumą lemia kainos, kokybės, dizaino požymiai. AB „Vilniaus degtinės“ kokybės produkcijos problemos.

- **Kokie Jūsų nuomone yra pagrindiniai AB „Vilniaus degtinės“ produkcijos kokybės pranašumai?**
- **Ar galėtumėte išskirti pagrindines kokybės produkcijos problemas?**
- **Jei būtumėte įmonės vadovas, kokių imtumėtės priemonių produkcijos kokybės problemoms spręsti?**